చండిక.

(గ్రంథకర్త:—ముత్తనేని వేంకట చెన్న కేశవులుగారు)

చండిక స్వాతంత్ర్యమునకు ప్రతీక, చండిక సౌందర్యవార్ధి సమృద్ధి చంద్రిక, చండిక సముదారాతి ద్రుమకుఠారిక. చండికాచరిత్ర మతివిచిత్రము; సూక్ష్మదృష్టిం బరికించువారికిఁ జండిక భామినీరూప బ్రహ్మరాక్షసి; కామినీరూప మృత్యుదేవత. స్థూలదృష్టిం బరికించు వారికిం జండిక వీరపత్నీ శిరోరత్నము; పరమసాధ్వీతిలకము. చండిక కౌక్షేయముతోఁ గానిపనిఁ గటాక్షముతో నెఱవేర్చినది. కత్తిబట్టికొని కదనరంగమున కుఱికినది. రక్తముగార్చి రాజ్యము సంపాదించినది. చండికకు స్వాతంత్ర్యమే స్వర్గలోకము; పారతంత్ర్యమే ఘోరనరకము. భర్తృస్వాతంత్ర్యమునకుఁ జండిక పడినపాట్లు చెప్పిన దీఱవు. పతిని బ్రభువుం జేయుటకుఁ జండిక పన్నిన తంత్రములు వర్ణనాతీతములు! పతిహితవర్తనమే చండికకుఁ బరమధర్మము. భర్తకొఱకుఁ జండిక పాప భీతి విడిచినది. ఘోరహత్యలు గావించినది. పాంసుల యను దుష్కీర్తి నందినది. తుదకు భర్తకు రాజ్యమార్జించినది. కానికట్టకడకు చండికకు బైటకొంగే పామై కరచినది. భర్తయే పగఁదలంచి చండికను [illegible]తుర కప్పగించినాఁడు. ఆభిజాత్యసంపన్న యగు చండిక ఆత్మహత్య గావించుకొనినది. ఇంతటి సాహసిక—ఇంతటి వీరకాంత—ఇంతటి నెఱజాణ చరిత్రము మీ రిదివఱకుఁ గని విని యుండరు. వెల రు. 1—0—0

శైలికి గొన్ని పద్యములు:

శా॥ పాణిం గ్రూరకృపాణిఁ బూని బలవత్ప్రత్యర్థి భూభృత్కట
శ్రేణిం దాఁకి, యసృక్ప్రరంపరగల నార్వాంగార్చినంగాక, యీ
క్షోణీరాజ్యము శూరభోజ్య మెటు వచ్చుం జెప్పు మందు ల ట్టిట్టిగాఁ
ప్రాణాశం బడి వేడియశ్రువులఁ గార్పన్ క్షత్రియుల్ గావరే!

గీ. కత్తిఁబట్టకున్న, నెత్తురోడ్పకయున్న, ఘోరపాప మొందనేరకున్న,
ప్రాణిహింససేయఁ బాల్పడకున్నను లభ్యమౌనె రాజ్యలక్ష్మి యూరకె?

వలయువారు:—

సరస్వతీ బుక్ డిపో, బెజవాడ.

రంగూన్ మెయిల్

[రంగూన్ రౌడీ అనంతర కథ]

౬ అంకముల సాంఘిక నాటకము

గ్రంథకర్త :

సూరి పార్థసారథి శర్మ

ప్రకటనకర్తలు :

కురుకూరి సుబ్బారావు అండ్ స౯ ,

ప్రొప్రైటర్సు, సరస్వతీ బుక్కు డిపో,

బెజవాడ.

మొదటికూర్పు: 1000 ప్రతులు

బెజవాడ : ఆంధ్రగ్రంథాలయముద్రాక్షరశాలయందు

ముద్రింపఁబడియె.

1939

[వెల రు 1—0—0.

విజ్ఞప్తి

భాషాభిమానులారా!

ఇయ్యది "రంగూన్ రౌడీ" యనంతరకథ. శ్రీ సోమరాజు రామానుజరావుగారి ప్రోత్సాహములచే నే నీ పొత్తమును రచించుటకు పూనుకొంటిని. పాశ్చాత్యగాథల ననుసరించి నాటకమును రచించుటయే కష్టసాధ్యమైనపని. అట్టిచో నిరాధారమైన సాంఘిక నాటకమును రంగస్థలానుగుణ్యముగ రచించుట యెంతవరకు సాధ్యమో వేరుగ వ్రాయనక్కరలేదు. విశేష రంగస్థలానుభవముగల పెక్కుర యభిప్రాయములను గైకొని పాత్రపోషణయందేమి రసపోషణయందేమి సాధ్యమైనంతవరకు నీరసము దోపనీకుండ లిఖించితిననియే నా యభిప్రాయము. ఇందు నే నెంతవరకు కృతకృత్యుడనైతినో నిర్ణయింప పాఠకులే సమర్థులు. ఎవరే పొత్తము రచించినను అందలి సారాంశము ఏదో నొక విధముగ నీతిబోధయేకదా! గ్రంథమునందలి గుణములను మాత్రమే పాఠకులు గ్రహించవలసిన విధియై యున్నది. నాటకమున రసాస్వాదనముకొరకనేక సంఘటనల నేర్పరచవలసి యుండును. దోషముల జూసినగాని గుణముల నిర్ధరించి నీతిగొల్పుట కవకాశము లభింపదు. కావుననే, సచ్చరితుడగు మోహన్ రావు వ్యాపారమునందు నష్టము ననుభవించి మిత్రవంచకుల మోసములం జిక్కి దుర్వ్యసనములం దగిలి కష్టనిష్ఠురములబడి పశ్చాత్తప్త హృదయయుక్తుడై తిరిగి యున్నతస్థానము నాక్రమించుటయే యీ రంగూన్ మెయిల్ నాటకమునందలి కథాంశము. దుర్వ్యసనముల నిరసించి సన్మార్గముల వ్యక్తపరచుటయే యిందలి నీతి. రంగూన్ రౌడీనాటకముయొక్క కాపీరైటు

హక్కు శ్రీ కురుకూరి సుబ్బారావుగారిదియే యగుటచేతను ఈ రంగూను మొయిలు రంగూన్ రౌడీ యనంతరకధ యగుటచేతను సంబంధ బాంధవ్యముల గూర్చుటకు రౌడీ కధయందలి కృష్ణమూర్తి జానకి మోహన్‌రావు రాజారాముల పాత్రలనే ప్రధానములుగగైకొని కృష్ణమూర్తి పుత్రికనే మోహనరావు భార్యగ సృష్టించి రౌడీకన్న నగ్రిస్థానమో లేక సమస్థానమో వహింపవలయు నని కృషిసల్పి వ్రాసితిని. ఈకధ ప్రత్యేక సంస్థనుగూర్చికాని, యితర గ్రంధములనుండి సంగ్రహించి కాని, రచింపఁబడినది కాదు. ఇందలి పాత్రలుగూడ ప్రత్యేక వ్యక్తులను గూర్చి సృష్టింపబడినవి కావు. ఒకవేళ యిందలి పాత్రలంబోలిన వ్యక్తులున్నను, యీ పాత్రలు తమ గుణగతముల వెల్లడించుటకై సృష్టింపబడినవను దురభిప్రాయముల నొందకుందురుగాక యని నాప్రార్థన. ఈ ప్లాటు కుదుర్చుకొనుటకే రెండు సంవత్సరములు పట్టినదనిన, రచించుట కెంతకష్టించితినో చదువరులే గ్రహింతురుగాక ! పొత్తము నచ్చొత్తింపక పూర్వమే, యీ రంగూన్ మొయిలు నాటకమునకు సుమారు 300 ఆర్డర్లు వచ్చి నా యుత్సాహమును హెచ్చించి, యింత శ్రమ సహించుటకు కారణములైనవి. బ్రహ్మసృష్టియందుకూడ నేదియో యొక లోపముండకమానదు. "ప్రమాదో ధీమతామపి." అట్టి తరి కించిత్ జ్ఞుండనైన నాయీ పొత్తమునం దెట్టి ఛిద్రములును లేవని చెప్పజాలను. గుణగ్రహణ పారీణులగు మా చదువరుల కట్టి ప్రమాదంబు లేవేని స్పృహించినచో, నాకుగాని, ప్రచురణ కర్తలగు శ్రీ కురుకూరి సుబ్బారావుగారికిగాని తెలియపరచినచో కృతజ్ఞతాపూర్వకముగ నందుకొని ద్వితీయ ముద్రణమునం దా యుత్పాతంబుల పొత్తమునుండి తొలగించుకొన గలవాడను. కాపీరైటు ఆక్టు ననుసరించి ఈ పొత్తమునకు గల సర్వాధికారములును తగిన ప్రతిఫలము గైకొని బెజవాడ సరస్వతీ బుక్కుడిపో ప్రొప్రైటరును కురుకూరి సుబ్బారావు అండు సన్ వారికి వ్రాసి యిచ్చితిని. ఈపొత్తము

ప్రచురించుట, నాటకి ప్రదర్శనమునకు, టాకీఫిల్ము దీయుటగాని భాషాంతరీకరణము చేయుటగాని గ్రామఫోను రికార్డింగు చేయుటగాని ఇత్యాది పనులకు పూనుకొనదలచువారు శ్రీ కురుకూరి సుబ్బారావు అండ్ సన్ వారి వ్రాతమూలకమగు అనుమతిబొంది తమ యుద్యమములను కొనసాగించుకొందురుగాక యని హెచ్చరించుచున్నాను. అచ్చొత్తించక పూర్వమునుండియే అనేక సమాజములవారు యీ నాటకము ప్రదర్శించుటకును, టాకీఫిల్ము తీయుటకును సంకల్పించుకొన్నట్లు వినుచున్నాను. అంతటి మహదానందము నాకు త్వరలో గలుగగలందులకు భగవంతుని ప్రార్థించుచున్నాను. పాఠకమహాశయులొసంగు ప్రోత్సాహమునుబట్టి మోహనరావు కుమారుడగు శ్యామసుందరుని చరిత్రగూడ రచింప నుద్యుక్తుడ నగుదునేమో?

బెజవాడ,
1—6—39

ఇట్లు సుధీజనవిధేయుడు,
సూరి పార్థసారథి శర్మ.

హెచ్చరిక

ఈ రంగూను మెయిలు నాటకము కాపీరైటు హక్కు సర్వాధికారములు మాకు చెందియున్నవి. కావున వ్రాత మూలకమైన మా పర్మిషను లేనిదే యే సంఘముగాని యే నటీనటులుగాని ప్రదర్శింపరాదు. మరియు గ్రామఫోను రికార్డింగు, టాకీ స్క్రీనింగు, యితరభాషలలోనికి తర్జుమా వగైరాలు చేయగూడదు. ఇందలి పద్యములుగాని, భావములుగాని ఏ మాత్రము కాపీ చేయకూడదు. అట్లు అతిక్రమించిన వారలు మేము జరుపు సివిల్ క్రిమినల్ చర్యలకు బాధ్యులగుదురని యిందుమూలముగా తెలియపరచడమయినది.

ఇట్లు కాపీరైటు హక్కుదార్లు,

బెజవాడ,
11–8–39.

కురుకూరి సుబ్బారావు అండ్ సన్,
ప్రొప్రయిటర్సు, సరస్వతీ బుక్ డిపో.

ఇందువచ్చు పాత్రలు

1. మోహనరావు ... కథానాయకుడు, శంకరరావు కొడుకు
2. కృష్ణమూర్తి ... నాయకుని మామగారు, శంకరరావు బావమరది
3. వెంకటేశ్వర్రావు . మోహనరావు స్నేహితుడు
4. రాజారాం ... గంగారాం సేటు కొడుకు, వెంకట్రావు సహాధ్యాయుడు
5. వెంకడు ... వెంకటేశ్వర్రావు నమతిగాడు
6. సబు యిన్‌స్పెక్టరు
7. ఇద్దరు పోలీసులు
8. శర్మ } వకీల్సు
9. చౌదరి }
10. జడ్జి
11. కోర్టు జవాను
12. గోవిందరావు స్టీమరులో గుమాస్తా
13. సేవకుడు .. మోహనరావు యింటియందు

స్త్రీలు :

1 సుశీల .. కథానాయకి, మోహనరావుభార్య, కృష్ణమూర్తి కుమార్తె
2. జానకి ... సుశీలతల్లి, కృష్ణమూర్తిభార్య, శంకర్రావు చెల్లెలు
3. వారిజ ... వేశ్య, వెంకటేశ్వర్రావుని యుంపుడుగత్తె
1. శాంత ... వెంకటేశ్వర్రావుభార్య
5. మల్లి ... వెంకనిభార్య
6. హాస్పిటల్ నర్సు

ఇంకను ప్రథమరంగమున ప్రయాణీకులు, వ్యాపారస్థులు రంగూన్ మెయిల్ కొట్టుకొనిపోయిన సందర్భమున వత్తురు.

రంగూన్ మెయిల్

ప్రథమాంకము

ప్రథమ రంగము

[కాకినాడయందలి సముద్రతీరము: జనులందరును కోలాహలము చేయుచుందురు. రంగూన్ మెయిల్ కొట్టుకొనిపోయిన దని కేకలు వేయుచుందురు. ప్రయాణీకులబంధువుల యార్తనాదములతోను, వ్యాపారస్థుల ఆతురతతోడను, ఓహుగ వీచుచున్న గాలితోడను, బీభత్సము గొల్పుచుండును.]

మోహనరావు—(ఆత్రముతో గోడుకొనుచు, పరుగెత్తుకొని వచ్చి) త్వరపడుడు. లైఫ్ బోట్సు దింపి ప్రయాణీకుల నొడ్డు జేర్చుమని సిబ్బందికి కేకలిడి తెల్పుడు. ఆ స్టీంలాంచీలు చాలవు. లాంచీల డ్రైవర్లను ప్రోత్సహించుడు. ఇంకను నిచ్చటనే యుంటిరా? నావికులారా! మీ శక్తివంచన లేకుండ పాటుపడుడు. మీ కష్టము వ్యర్థపుచ్చను. మీకు కనకవర్షము గురిపించెదను. స్టీమరును చుట్టుముట్టుడు. నావికులారా! సాహసింపరేల? అట్టు లెత్తి చూచెదరేల? తాళ్ళనిచ్చెనలు విడువుడు. అదిగో, ఆ పసిబిడ్డ! అది! ఆ స్త్రీని జాగ్రత్తగ దింపుడు. తాళ్ళనిచ్చెన నూగకుండ పట్టుకొనుడు. ఆవృద్ధురాలాత్రముచే సముద్రముఁ బడునేమో? జనులు త్రోసికొని వచ్చుచున్నారు. జాగ్రత్త! మెల్లగా! అదీ! ఓమహానుభావా! ఆజవ్వాని కాలు జారి సముద్రమునఁ బడినది. లైఫ్ బెల్టు (life belt) సముద్రమున విసరుడు. బెల్టు గట్టిగా నడుమునకు బిగించుకొమ్మని యామెను హెచ్చరించుడు. అదీ! అదీ! ధన్యుఁడను; ధన్యుఁడను. కళాసులారా! ప్రయాణీకుల రక్షించుటయే యిపుడు

ముఖ్యకర్తవ్యము. ప్రాణములకు తెగించుడు. అదిగో! అదిగో! ఆడెంగిన్ తలక్రిందగుచున్నది. అందలి స్త్రీలను బాలురను నింకొక సింగిలోని కెక్కించుడు. ఎవ్వారామొ? హరే, హరే, హరి హరీ! నావ మునిగిపోయినది. ఆ త్రొక్కిసలాట యేమి? ఓడ నిలుచుట లేదు. సముద్రమున కిలరమాడ లేవియు లేవే? ప్రళయ ఝంఝావీచికలచే నుద్భవించి పర్వతంబులవలె పర్వులెత్తు చున్న సముద్ర తరంగములలో నా రంగూను మెయిలు దృష్టి గోచరముగుట లేదే? అబ్బా! ఈయిసుక దెబ్బలకు నా మొగ మంతయు వాచిపోవుచున్నదే! ఇచట నిలుచుట కష్టముగ నున్నదే. ఏవీ, ఏవీ, యీనావ లెటుపోయినవి? తరంగములకు తల క్రిందు కాలేదుకదా? లేదు లేదు. అదిగో, చెల్లాచెదరైన చీమల బారువలె పోవుచున్నవి. ఇంక ప్రయోజనము లేదు. అయ్యా లారా! ధైర్యము వహింపుడు. పొండు. స్టీమ రెటుపోవుచున్న దో తిలకింపుడు. నా కేకలు వారలకు వినఁబడునా? అయిపోయి నది. నా పెన్నిధానము, నా బంగరు రంగూన్ మెయిల్ నడిసము ద్రమున నంతర్ధానమైనది. కటకటా! కడగండ్ల కిది నాకు మొదలు కాఁబోలు. (అంత నొకఁ డేడ్చుచు వచ్చి)

ఒకఁడు—అయ్యబాబో; మోహనయ్యగారూ! గబ్బదాసమయ్యి నెలనాళ్ళు కాలేదు. పెద్దవాణ్ణి. యింకేడా పెళ్ళాం దొరకదు. పాపం సిన్నపిల్ల. రంగూన్ సూడాలంటే మా గుమస్తా యెజ్ఞ పంతుల్తో పంపిత్తుండా. దేవుడా! మీస్టీమర్లో వుండారు బాబూ; అయిదేలెట్టి కొనుక్కున్న పిల్ల.

ఇంకొకఁడు—బాబూ! రంగూన్‌లో నాటకా లేడవాలని పెళ్ళాల పుస్తె ల్తాళ్ళదగ్గరనుంచీ తాకట్టుపెట్టి బయల్దేరాం. యాక్టర్లంతా మీస్టీమర్లో వున్నారు. నేనూ వూళ్ళోనుండి వొచ్చేప్పటికి యీ పని జరిగింది. మా యాక్టర్లగతేమిటి?

మరొకఁడు—అయిదువేలరూపాయల సరుకయ్యా స్టీమర్లో వుంది, యేం చెపుతావు?

మోహ.—అయ్యా! తొందరపడకుఁడు. ఓడ యేదీవికైనను చేరక పోదు. కాకున్న మీనష్టముల నేను భరింతును.

[ఇంకకొందరు 'మావాళ్ళు, మాసరుకు,' అని మోహన్‌రావును చుట్టు ముట్టుదురు]

వెంకటశాస్త్రి — [ప్రవేశించి] ఆగుఁడు. ఆగుఁడు. ఆయన నొత్తిడిచేయకుఁడు. (అనుచుండ తెరపడును.)

ద్వితీయరంగము

[మోహనరావు గృహము: సుశీల ఆతురతతో ప్రవేశించి]

సుశీల—దాసీ! దాసీ! పిల్లవానిని జాగ్రతగ కాపాడుము. ఓహో! ఎంత భీతుపాను! రోడ్లపై జలప్రవాహము మిట్టపల్లముల నేకముచేసి పారుచున్నది. ఎన్నివత్సరములనుండియో వేళ్లు పాతుకొనియున్న పెనుమ్రాకులు భూమిని పెకల్చుకొని నేలం గూలినవి. వృక్షశాఖలు విరిగిపడి జలప్రవాహము నడ్డగించుచు చీకాకు దోపఁజేయుచున్నవి. ఆహా! యీ బీభత్సమున కెందరి పూరియిండ్లు నేలమట్టమైనవో? ఎన్నిపశువులు మరణించినవో? ఎందరి కెంతలేసి నష్టములు సంభవించినవో కదా! నేఁడు రంగూన్ మెయిలు రంగూను ప్రయాణము సాగించెనా? అయ్యో! నా హృదయేశ్వరుఁడు సముద్రతీరమున కేగి యుండెనే! ఈ భయంకరమగు తుపానున కెందు దాగియుండెనో? ధారాపాతముగఁ గురిసిన యీ వర్షమున కెచట తల దాచుకొనెనో? జడివాన యించుక శమించినను నా మనోహరుఁ డిలు సేరకుండెనే! ఏకారణముననో నామనసు కీడునే శంకించుచున్నదే. కుడిపార్శ్వముకూడ నదరుచున్నదే. ఏమి సేయుదును? నా నాథునిజాడ లెట్లెరుంగఁగలను? సేవకుఁ డెవరో పరువిడి వచ్చుచున్నట్లుండెనే.

సేవకుఁడు—(పరుగెత్తివచ్చి) అమ్మా! అమ్మా... యేమియో...

సుశీ—అయ్యయ్యో, యేమిపాప్రమాదము సంభవించినదిరా? చెప్పవేమిరా? బాబుగారు సేమముగ నున్నారుగదా?

సేవ—ఆఁ.

సుశీ—అమ్మ, చంపితివిగదరా ? అయిన నీ చెప్పఁబోవునదేమి ?

సేవ— చెప్పుటకు నోరాడుటలేదు. మన రంగూన్ మెయిల్ . . .

సుశీ—ఆఁ రంగూన్ మెయిల్ యేమైనదిరా ? చెప్పవేమి ? విసిగించెద వేమిరా?

సేవ—కొట్టుకొని పోయినది.

సుశీ—కొట్టుకొనిపోవుటయే?

సేవ—ఆఁ. నేను మరల సముద్రతీరమునకు పరుగెత్తుదును.

సుశీ—(వినిపించుకొనకయే) అకటకటా ! ఎంతటిప్రమాదము సంభవించినది ! అందెందరు పిల్లలు, పాపలు, స్త్రీలు, వృద్ధులు ప్రయాణ మొనర్చుచున్నారో కదా? యెంత సరుకున్నదో కదా ! ఎందరు వ్యాపారస్థులకు నష్టము సంభవించెనోగదా? అయ్యయ్యో ! నానాథుని, నాహృదయేశ్వరుని, నా దేవుని, తమ నష్టముల కేమి ప్రత్యుత్తర మిత్తువని యెందరు చుట్టుముట్టిరో? మా బంధుగుల గతి యేమని యెందరు బాధించుచుండిరో ! ఎందరు దూషించుచుండిరో.

[అంత జానకీ కృష్ణమూర్తులు ప్రవేశింతురు]

సుశీ—(చూచి) తండ్రీ! తండ్రీ! నీయల్లుఁడు నీయల్లుఁడు; ముందాయన సేమముఁ గనుఁగొని రమ్ము.

కృష్ణ—ఇంకను రాలేదా? (అని త్వరగా నిష్క్రమించును.)

సుశీ—అమ్మా ! అమ్మా ! నాసౌఖ్య మంతరించినది. మాభాగ్యదేవత మాయమైనది. మా ద్రవ్యమంతయు నడిసముద్రమున కలసినది.

జాన—సుశీ ! ఏల దుఃఖించెదవు? అంతయు వింటిమి; దైవకృప యిట్లున్నది.

సుశీ — దైవకృప? దైవమున కేమైన నెగ్గొనరించితిమా? దూషించితిమా? పూజించుట మానితిమా? ఏమేని దుర్మార్గము లొనరించితిమా? ఎవరినైన మోసగించితిమా? లేదే, లేదే! ఎట్టి క్రూరములును చేయలేదే! మాయందెట్టి కళంకమును లేదే! దైవమున కిట్టి పక్షపాతమా?

[అంత కృష్ణమూర్తి, మోహనరావు ప్రవేశింతురు]

మోహన్ — (విచారముతో సోఫాలో చతికిలఁబడును)

సుశీ — నాథా! విచారించిన ఫలములేదు.

కృష్ణ — మోహనా! అస లింతటి యుత్పాతమునకు కారణ మెట్లు గల్గినది?

మోహన్ — నేడు స్టీమరు రంగూన్‌కు ప్రయాణ మొనర్పవలసిన దినముగదా. ఓడయంతయు జనముతో క్రిక్కిరిసి యున్నది. గుమాస్తా సరుకులు పైకముతో కూడ ఓడయందే యుండెను. ఇంజన్‌కు పిస్టన్‌రాడ్ (Piston rod) విరిగిపోయినది. పిస్టన్‌రాడ్ కొరకు ఇంజనీరింగ్ స్టోర్సుకు వెళ్ళిన మనిషి రాలేదు. సాయంకాల మైదుగంటలప్పుడు పెనుగాలి వీచినదిగదా? దానికితోడు సముద్రముకూడ కొంచెము పొంగినది. ఆ యోరుగాలికి లంగరు తెగి యిట్టిస్థితి ప్రాప్తించినది. స్టీంలాంచీలతోడను, డింగీలతోడను, ఓడను నిలుప ప్రయత్నించితిమి కాని సాధ్యము కాలేదు. లైఫ్‌బోట్సువలన కొందరు ప్రయాణీకుల రక్షింప సమకట్టితిమి. కొందరు సముద్రమునఁ బడిరి. కొన్ని డింగీలు మునిగిపోయినవి. కొంద రొడ్డుఁజేర్పఁబడిరి. నా దురదృష్టముచే సమయమున కితరయోడ లేవియు రేవున లేవు.

సుశీల — కాదు; మీ దురదృష్టము కాదు. నా దురదృష్టము. ఇప్పటి వరకు నాయంతటి యదృష్టవంతురాలు లేదని గర్వించితిని. నా భాగ్యమునకు పొంగి పొరలితిని. అట్టి గర్వ మెవ్వరికిని తగదని బోధించుటకో యన నీశ్వరుఁ డిట్లు నా గర్వము సర్వము ఖర్వ మొనర్చెను. ఆనందసౌధమునుండి యొక్కసారి క్రిందికి దొర్లిం

చెను. నాకు కల్గిన యంతులేని సంతోషమునకు వెంటనే యంతటి దుఃఖ మనుభవింపఁజేసెను. ఈశ్వరుఁడు కఠినహృదయుఁడు, చపలచిత్తుఁడు. ఒకేవిధముగ మనసీయలేఁడు. ఇంతటి దురదృష్ట వతిగ నన్నేల సృష్టింపవలయును?

కృష్ణ—సరి; ఇఁకఁజాలును. ఎవరిదురదృష్టమునుకాదు. ఊరకొనుఁడు. అందరమును దురదృష్టవంతులమే. మీ యౌన్నత్యహీనతలు మాకుమాత్రము సంతోషదుఃఖదములు కావా? ఎల్లకాలము అందరును సుఖమే యనుభవించుచుండిన దుఃఖము లనుభవించు వా రెవరు? ఇందుల కింత విచార మెందులకు?

మోహన్—మామగారూ! సమయమునకు వెంకటాద్రి రానిచో నే నేమయియుండెడివాఁడనో. నాబరువంతయు నాతనితలపై వైచుకొని సాధ్యమైనంతవర కందరను సమాధానపరచి యనేకప్రదేశముల కనేకయోడలకు టెలిగ్రాములు వైర్లెస్‌లు యిప్పించి యెంతయో సాయ మొనర్చెను.

సుశీ—ఇఁక నవియన్నియు నాపి భోజనమునకు లెండు, ప్రొద్దుపోయినది.

మోహన్—నా కాకలిదప్పులు నశించినవి. ఇపుడు నాకు రుచింపవు.

కృష్ణ—నాయనా! ఇట్టితరి ధైర్యమే ప్రధానముగ నుండవలయును.

తే. గీ. సంపదల తులఁదూగుచు ♦ జగతియందుఁ
గొంకులేక చరించుట ♦ గొప్పకాదు
కష్టములు సంభవించిన ♦ కాలమందె
కూర్మిమెయి తాల్మిఁబూనుటే ♦ గొప్పతనము.

సుశీ—నీవు పోయి స్నానమునకు నీళ్ళుతోడుము. మోహనా! విచారింపకుము. లెమ్ము.

మోహన్—ఇంక నొక్కటియే విచారము. నిర్విచారము· ఏమున్నది? ఏ వ్యాపారమును గూర్చిన విచారము? నా బంగరుకొండ నడిసముద్రమున నంతర్ధానమైనది. అందుల కించుక దుఃఖించితిని. తీరిపోయినది.

(అని చొక్కా నూడఁదీయుచుండ, తెరపడును.)

తృతీయ రంగము

[బయలుస్థలము: సమీపములో గుడిసె కనఁబడుచుండును.
వెంకడు తూలుచు ప్రవేశించును.]

వెంకడు—యెదవనాయాళ్ళు. యెంకడుసంగతి పెరగరు. టాగటానికి యీళ్ళసే చేరి వాడ్డి? యెంకటాద్రివయ్య సల్లగుంటే యేలకేలు తాగేత్తాను. పొద్దాక కూలి సేసి పావలాడబ్బులు సంపాయిత్తే, తాగుతే బువ్వనేదు, బువ్వంటే టాగనేరు. యీళ్ళకా నాతో పోటీ? హ హ హ హ హ. కల్లుపాయి సేట పట్టానంటే కడవలు కడవలెగరాలిసిండే. సారాతాగితే డ్రాములు సాలవ్; సీసాలు సాలవ్. టస్సడియ్యా, యేకల్లు యెట్టుంట్టుందో, యే సారాలో యెంత నిసా వుంటుందో యీళ్ళమొకం యీళ్ళకేం తెలుసు? డ్రాం రమ్ముసారా టాగితే గొమ్ము తెండిపోయి పీనుగు తాటారు. పేరు యిప్పసారా టాగితే సిత్తయిపోతారు. యీతకల్లు కమ్మగావుంటుంది. టాటికళ్ళు నిసాటక్కువ. పుల్లకల్లయితే హాక్. భరాణి (బ్రాంది) టాగితే గొంటులో భగభగ మండిపోటమే. హాహాహా! యేంటాగటమో; టాగితే యీటకల్లు టాగాలి, యిప్పసారా టాగాలి. టాటికల్లు టల్లి. యీటకల్లు పెల్లాం యిప్పసారా యింటిసవిటి. రమ్ముసారా డొమ్మరది. భరాణి (బ్రాంది) బోగంది. మంచి డేడంటారు? సమాడానం సాటకాక యెక్కిరిట్టారేం? యెక్కడిచ్చినోళ్ళ బుట్ర తెగర కొట్టానంటే కల్లుసముద్రింలో టానమాడి రావాల్సిందే. బాపనోళ్ళబుఱ్ఱలు పిటకొట్టాలి. యెంత దూరంవుండా యింకా పొమ్మంటారు. మావొంటినలుపు ఆళ్ళ కంటుకుంటదేమో. యిండాక సారాకొట్టుకాడికి నాటో టాగటాని కొచ్చిన బాపనాయని గట్టేమైండి? హాహాహాహా! లేకమోటే ఆడకూడ అంటే నంట్ట, టాగటం టప్పంట. జంజాలు బొడ్లో డోపుకొని టాగుటున్న భేంబర్లని రోజూ యెంటమండిని సూట్టుండాను! కాఫీ టాగటానికీ కల్లుటాగటానికీ టేడా యేంటి? అడిసౌఖ్యంకోసమే.

యిడీ సౌఖ్యెంకోసమే. కాడంటారా? అన్నవోళ్ళు నాషుట్టూ
బలాదూర్. లేకమోతే అబద్ధా లాట్టమెందుకూ? నిషావుంటే
నిషావుండదనే షెప్పాల. అందుపేట భూంమీాన టాగనోళ్లే
లేరు. (గుడిసెముందుకు పోయి) యీాటకల్లూ! యిట్రాంవే?

మల్లి—(ప్రవేశించి) యేం దొరా !

వెంక—యేం డొరా అంటావేం? యీాటకల్లు టాగావా? యిప్ప
సారా టాగావా? యీాటకల్లు నువ్వు, యిప్పసారా నీసవిటి.
టాగేవోణ్ణి నేను.

మల్లి—నాసాఁయీా! యీాతాగటవేంది? యీాతండనాలపదా లేంది?
యీామాటఁ లేంది? ఊఁ నా మాటిశవ్గందా. యెన్ని మొత్తు
కున్నా యినవ్గందా? నన్ను సాక్కి పెట్టవుగందా? యెన్నాళ్లీ
గాచారం? యెదవ సారా తాక్కపోతే నేం?

వెంక—నంజా! యెదవసారా తాగానంటావా? యెదవసారా తాగి,
నాడు యెదవకన్న టక్కువో డన్నమాటేగా! యేందా
పొగరు? టిట్టటానికి తెగపడ్డావేందే! యిప్పుడు మల్లీ
తిట్టూ! ఊఁ ఊఁ, (అని చావగొట్టును.)

మల్లి—నేదు, సాఁయీా! నేదు. తిట్టనేదు. నే సచ్చిమోతా. కొట్టకు.

వెంక—తిటనేదా? తిట్టనేదా? (అని కొట్టుచుండును.)

[అంత వెంకట్రావు రాజారాములు ప్రవేశింతురు.]

వెంకట్రావు—ఆఁ ఆఁ వెంకడూ! యేమది దాన్ని కొట్టెదవేమి?

రాజారాం—త్రాగు డెక్కువయి. వెంకడూ! నీయంతు కనుక్కుంటా
చూడు. నిన్ను పోలీసుల కప్పగించి ఖైదులో పెట్టించెదను.
ఆ సుకుమారి నట్లు కొట్టెదవా?

మల్లి—యేందండీ, నాదేముణ్ణి జెయిల్లో పెట్టించటఁ వెందుకు? పోలీ
సోరి కప్పగించటఁ వెందుకు? దొంగతనం నేసిండా?

రాజారాం—నీ సుకుమార శరీరమును బాధించినందుకు. నీ లేతనూ
లతపై కొట్టినందుకు.

మల్లి—నోరు సంబాళించుకొని మాట్లాడండి. దొరగోరితో వొచ్చాను గెంటా అనా? నన్ను వర్ణిత్తావెందుకు? నా దేవుడు నన్ను కొట్ట లేదు.

రాజారాం—అబద్ధ మెందుల కాడెదవు? నిన్ను కొట్టుట యిపుడు మేము చూడలేదా?

మల్లి—అసలు నీ కెందుకయ్యా? మే మాడుకొంటుండాం. మా ఆట లట్లాగే ఉంటై. మొగుడూపెళ్ళంల ఆటల్లో యింకోరి కేంపని?

వెంకటాద్రి—రాజారాం! నీవూరకొనుము వెంకడూ! త్వరగా భోజనము చేసి యింటికేగి జాగ్రతగానుండుము. (అని రాజారాం వెంకటాద్రివు లీవలికి వత్తురు)

(మల్లి వెంకడు నొకచోఁ జేరుదురు.)

రాజారాం—మిత్రమా! మల్లి-కాదు-మల్లిక మసిపాతను కట్టఁబడిన మాణిక్యముకదా?

వెంకటాద్రి—చాల గుణవతికూడను.

రాజారాం—అవు నవును. ఈవిషయమై యాలోచించి చెప్పెదను. గుణము? (అని నిష్క్రమించుచుందురు)

వెంక—నా మల్లా! నాపరువు కాపాడావు.

మల్లి—ఆడుకుంటుండమాట నిజమే ననుకుంటానికి కొత్త.........

వెంక—చరే, కానీ, ఏమీ'

[అనుబంధము 1]

వెంకడు—చరేగాని, పిల్లా! తాగానికి నీలు కాగపెట్టేవా?

మల్లి—పెట్టనేదు పిల్లగా!

వెంక—వహ్వా, వహ్వా యెన్నాల కినాల్చినమాట విన్నాను! మాఅమ్మ బతికున్నన్నాలు నన్ను "పిల్లగా" అని పిలుటాద్రివుండేది. అది సచ్చింది. పతోల్లూ వోరెంకా వోరి ముసలోడా అనే పిలుట్టారు! కాని ఆ అదురుట్టం ఇయ్యాల కల్గింది.

మల్లి—యేంది కలిగేది? రోజూ పరాసికమే. యాభై యేళ్లొచ్చినయ్యి గెందా? నూ పిల్లగాడివా నాను పిల్లనా?

వెంక—యాభై యేళ్లొత్తే ముసలాణ్ణన్నమాటే?

మల్లి—కాక పడుసోడివా? యెంకటాద్రివుగారు సాయితా చేశారు గెందా అని మా అయ్యొచ్చినోడికి మూడొందలిచ్చి నన్ను కట్టుకున్నావు. మూడేళ్లైంది యీమూడేళ్ళనుంచీగూడా ఆ యెంకటాద్రివుగారే డబ్బిత్తుండారుగదా అని యిట్టయెచ్చినట్టు తాగటం, నా యెముకలన్నీ యిరగమొడవటం. యింత కాక మోతే ఒక్క రేత్తిరైనా యింటికాడున్నపాపానపోయావా? నువ్వు ముసలోడివి నీపెళ్లాన్ని నేను యేళ్లు తక్కువైనా ముసల్దానికింద నెక్కెట్టాల్సిందే.

వెంక—యెందుకనీ? నూ సిన్నదానివి కామట్టి నేనుకూడా సిన్నోణ్ణే.

మల్లి—పడుచుపిల్లకి పడుచుమొగుడైతే సుకంగా వుంటదిగాని ముసల మొగుడుకాడేం సుకం? ముసలపెళ్లామైనా యాడాది కోపాలైనా?.........

వెంక—యేంచెయ్యాల ఉద్దోగం......

మల్లి—యీడుకు మించిననని పెయ్యాలంటే కట్టం. యెప్పుడూ ఆరింటికాడ శాకిరేలయితే, నాగతేంకావాల?

వెంక—నీకేం బువ్వకు లోటైందా?

మల్లి—నారంగా! పెళ్లాడేది బువ్వకోసంవేనా? బువ్వొండిపెడతానికేనా? అందుకేలయితే పెళ్ళాలెందుకు మొగుళ్లెందుకు! ఆడోళ్ళకి శాకిరి చేసుకుంటే యింతబువ్వ దొరకదా? అట్లయితే ఆపనేం.

వెంక—గాశారం, యేంసెయ్యమంటవు? ఆరిమాట యినకమోతే బువ్వ దొరకదు. పొగలల్లా పొలంకాపలాకు, రేత్తిరల్లా యింటికాపలాకు జీతమిత్తుండా డాయన యిప్పుడు సెప్పెళ్ళలా? పోక మోతే కోపమొత్తుద్ది. బువ్వెట్టు, పోవాల.

మల్లి—రా దేవుడా? రా? భగవంతుడు నాగతి యిలా రాశిండు.

(అని యిద్దరు నిష్క్రమింతురు)

రంగూన్ మెయిల్

ద్వితీయాంకము

ప్రథమరంగము

[సుశీల మోహనరావు శ్యామసుందర్ కూరుచుండియుందురు]

సుశీల—జీవితేశ్వరా! కష్టసుఖములు మనకు శాశ్వతములా?

[అనుబంధము 2]

అయినను కాలవశమున గల్గినకష్టముల కెవ్వరు కర్తలు?

మోహ—సుశీలా! నీవు సార్థకనామధేయువు.

(అంత నొకజవాను రెండుకవర్లు నిచ్చి సంతకము చేయించుకొని పోవును)

మోహ—(కవర్లను విప్పి చదువుచు) దైవమా, కష్టములన్నియు నొక్క పరియే రావలయునా?

సుశీల—(ఆత్రముతో) నాథా! అదియేమి?

మోహ—ఇదియా, గోరుచుట్టుపై రోకంటిపోటు. ఉపకారముదలచి యొకరికి జామీనుంటిని. అదియే నాకపకారమైనది. నా యేబది వేల ఋణము చాలక నిది యొక యిరువదివేలు నెత్తినపడినది. ఈ డెబ్బదివేలు రాబట్టుకొనుటకు బ్యాంకువారు తమకు తనఖాయందున్న నా యావదాస్తియు వేలము వేయించక మానరు. మిగిలిన ఋణస్థుల కాస్థియేమియు లభింపక కక్ష దీర్చుకొనుటకై నన్నరెస్టు జేయించకమానరు. నా కింక కారాగారవాసము తప్పదు.

తే॥ గీ॥ కారఁబడి దుఃఖమున కడుఁ ♦ గనలి కుమిలి
జీవముల్ విడలేక వా♦పోవుకన్న
అంతగతి కల్గకుండనే ♦ చింతదీర
కాయమును బాయుటయె శుభం♦కరము గాదె?

(అని పుత్రుని దగ్గరకుఁదీసికొని) తండ్రి! నే నెంతటి దుర్మార్గుఁడను!

ఉ॥ ఆశకుఁ బోయి, యున్నధన ♦ మంతయు దగ్ధమొనర్చి భిక్షుకుం
జేసియు నిన్ను నే నిపుడు ♦ జీవములన్ బెడబాయనుంటి నో
యీ సుకుమార! యీ జడున ♦ కేల జనించితివయ్య? దుఃఖవా
రాశిని ముగ్గనా చిరుత♦ప్రాయమునందె యదృష్టహీనతన్?

సుశీలా! యిదే కుజ్జవాని నీ కప్పగించుచుంటిని. నీ తండ్రి యింటఁజేరి కుజ్జవాని జాగ్రతగ కాపాడుకొనుము.

సుశీ——(చెవులు మూసికొని) అమంగళము ప్రతిహతమగుగాక దేవా! యివి యేటిమాటలు?

[అనుబంధము 3]

మీరే యిట్లు దుఃఖించిన నిఁక నబలనగు నా గతియేమి? ఇట్టి క్లిష్టపరిస్థితులయందు నా తండ్రి యేమేని సాయముచేయఁడా?

మోహ——దేవీ! అది యెన్నటికిని కానిపని. నీ తండ్రిని ధనమిమ్మని నేను కోరుదునా? ఇచ్చినను గ్రహింతునా? గ్రహింపనగునా?

సుశీ——ఎందువలన గ్రహింపఁగూడదు? ఇందుఁ దప్పేమున్నది? పరుల నాశ్రయించుట లేదుకదా? ఏకమాత్రపుత్రికనైన నాకు కష్టము సంభవించినప్పుడు నాకొఱకై యాతఁడు ద్రవ్యము వెచ్చించుటకు వెనుకంజవేయునా? నాథా! ఆలోచింపకుఁడు. లెండు. నా జనకు నడుగుఁడు. ఆయన తప్పక ద్రవ్యమొసఁగును.

మోహ——పిచ్చిదానా! ఏల నను అగౌరవించెదవు? మామ నాశ్రయించుటకన్న నైచ్యము వేరుగనున్నదా? ఇంతటి హైన్యమునకు మనసంబంగీకరించునా?

సుశీ—వలదు. మీ రాశ్రయింపవలదు. మీ యాజ్ఞయైన నే నడిగి ధనము తెత్తును. సరియా?

మోహ—నేనంగీకరింపను. ఇంతకన్న నేమిత్రునో యాశ్రయించి నేనే ధనముఁ దెచ్చెదను. ఏమిత్రుఁడో యననేల? నాబహిఃప్రాణమైన వెంకటాద్రియున్నాఁడు. రంగూన్ మెయిల్ కొట్టుకొని పోయిన దినముననాఁడ నాకెంతయో సాయ మొనర్చినాఁడు. ఇపుడు మాత్రము సాయ మొనర్పకుండునా?

సుశీ—ఇది మంచిపనియా? సంసారము గుట్టుగ నుండవలదా? మన బందుగుఁడా? మనవంశజుఁడా? మిత్రులను నమ్మి మోసపోయిన వారల నెందరిని మనము చూచుటలేదు? ఎందరు మిత్రద్రోహు లీప్రపంచమున నెందర ధ్వంస మొనర్చుటలేదు? మీకుఁ జెప్పఁ గలదాననా? నాథా; నా మొరాలకింపుఁడు. ఇందులకు నాతండ్రి అన్యథా తలంపఁడు. ఈవార్త నెఱింగినచో మన మడుగకుండ గనే ధనము తెచ్చియిచ్చును. సందేహింపకుఁడు. ఇతరుల నాశ్రయింతె మను యోచన మీ హృదయమునకు దూర మొనర్పుఁడు.

మోహ—(యోజించి తలనూపుచు) ప్రయోజనములేదు. ఇందులకు నేనంగీకరింపను. నీతండ్రి తనంత తెచ్చియిచ్చినను నా కక్కఱ లేదు. మైత్రిలో నెంతటి మహిమయున్నదో నీ వే మెఱుంగు దువు? కండువా తెచ్చియిమ్ము. మాటలతో కాదు. ఆతనికి నాపై నెంతవాత్సల్య మున్నదో క్రియారూపమున జూపెదను

సుశీ—(కన్నీరు నించుచు) నామాట వినరా? నావాక్యములు రిత్తలని యెంచుచుంటిరా? నామాటలపై విశ్వాసము లేదా? నాథా! నాథా! ఇందువలన మనకు చేటు మూడఁగలదు. ఇట్లంటివని నాపై కినియకుఁడు. మీప్రయత్నము మానుఁడు.

మోహ—ఈవిషయమున మాత్రము నీమాట వినను. (అని లోపలికి

పోయి కండువా వైచుకొని ప్రవేశించుచు) లేనిపోని సంశయముల
పెట్టుకొనకుము (అని పోవుచుండ)

శ్యాం—నాన్నా! నేను కూలా వొత్తా.

మోహ—బాబూ! నే నిపుడే వచ్చెదను. నీవు మీయమ్మయొద్ద
నుండుము. (అని నిష్క్రమించును)

సుశీ—నాథా, నాథా. (అని కన్నీరు కార్చుచు నిలిచియుండును)

ద్వితీయ రంగము

(వెంకట్రావు యింటిముందు ప్రదేశము: రాజారా మొంటరిగ
పచారులు చేయుచు)

రాజా—మల్లినామస్మరణ, కాదు కాదు, మల్లికానామస్మరణతోడ
ప్రొద్దులు పుచ్చుచున్నాను. ఆహా! యెంతటి యమూల్య
రత్నము! అభ్యంగనాదుల జేయించి పరిశుభ్రమైన వస్త్రములం
గట్టించి కురుల దువ్వి పూలు ముడిచి సువర్ణాభరణములతో
నలంకరించినచో అప్సరస్త్రీలుకూడ మల్లి కాలిగోటికి సరిపోలరు.
ఇన్ని హంగామాలు చేయుటకు ధనమేది? నా తండ్రియగు
గంగారాంసేటు వడ్డీలకు వడ్డీలు పెంచి యార్జించి నాకొసంగిన
ధన మంతయు నన్ని విధముల నీవరకే యనుభవించితిని. వెంక
ట్రావు దయవలన ధనములేనిలోపము కనుపడుటలేదు. వ్యయ
ప్రయాస లాతనివి, యనుభవము నాది. సర్వస్వాతంత్ర్యముగ
ననుభవించుచుంటిని గాని, యాతనిభార్యమాత్రము నాకు తా
విచ్చుటలేదు. ఎన్నియో బొంకి యెన్నియాశలో కల్పించి
తన తల్లిదండ్రుల మోసగించి, తనను ఈరెండవపెండ్లి వెంక
ట్రావున కిచ్చి బలవంతముగ నంటగట్టించితి నని శాంతకు
నాపై కోపము. తాను తనపతియగు వెంకట్రావుతో నెన్నియో
కొండెములుచెప్పుచున్నట్లు వింటిని. కాని, యాతడు మాత్రము
నమ్ముచున్నట్లులేదు. నమ్మియేయున్న మామైత్రి కీవరకే స్వస్తి

చెప్పవలసి వచ్చియుండెడిది. నమ్మినను నన్నేమియు ననజాలడు. అన్నచో తన వ్యూహములు సాగ వనుభయ మొకటి, వేశ్యల తోడి సరససల్లాపములు కంనగు నను భయ మొకటి. ఇంతకును వెంకనిది యదృష్టము. దైవము నన్ను రాజారాంగా సృష్టించెనుకాని, వెంకనిగా సృష్టించియుండిన నెంత బాగుండెడిది? విశ్వామిత్రునకువలె నాకుఁగూడ ప్రతిసృష్టి చేయఁగల సామర్థ్య మున్నచో బ్రహ్మసృష్టినంతయు తారుమారు చేసియుందును. అందులకు చింతించి యేమి ప్రయోజనము? వెంకటార్యునకే తైలము బోసెదను, ఈతఁడెంతకును నింటినుండి బయటపడడే! (అని పచారులు చేయుచుండ)

[వెంకటార్యు ప్రవేశించును.]

రాజా——వెంకటార్యుగారూ! నమస్కారము.

వెంక——అరే! యెప్పుడువచ్చితివి? ఏవేళకును రాకపోతే నీకొరకే రావలయునని బయలు దేరితిని. ఇపుడు నీవలన నొక మహాత్కార్యము కావలసియున్నది.

రాజా——మీయాజ్ఞ కన్యథా యెపుడు చరించితిని. కాని నేను కూడ మీవలన కొంతసహాయ మపేక్షించుచుంటిని.

వెంక——ఏమది?

రాజా——నాకొక సంబంధము వచ్చినది. నేను వలదన్నను నాతల్లి ముండ పెండ్లిచేసికొమ్మని గోలపెట్టుచున్నది కొలదిదినములలో ప్రధానము జరుపవలయును. ధనము లేదు.

వెంక——ఇంతేకదా! ఆధన మెంతకావలయునో అంతయునునేనిచ్చెదను. సరియా? ఇఁక నావిషయమై విచారింపకుము. మోహన్‌రావు స్థితి యెట్లు మారినదో యెరుగుదువుగదా? నేషనల్ బ్యాంకు తనఖాబాకీ యేబదివేలకిరింద నాతనియాస్తి వేలము వేయించు నట్లు యేర్పాట్లు జరిగినవి. (అని చెవిలో రహస్యము చెప్పి) ఇందుల కేదేని యుపాయ మాలోచింపవలయును.

రాజా—ఉపాయమున కేమున్నది ? బ్రాంది, సోడ; యీ రెంటితో లోబరచుకొనవచ్చును.

వెంక—పొరబడుచుంటివి. ఆతఁడు సద్గుణవంతుఁడు. ఆతని భార్య సౌందర్యరాసి. ఆతని కామెపై ప్రేమ యధికము. ఆతఁ డిందుల కంగీకరింపఁడు.

రాజా—ఆతఁ డంగీకరించునా? కొంచెము శ్రమపడవలయును.

తే॥ గీ॥ ఎట్టులో యుక్తిచే బ్రాంది ♦ నింత త్రాగఁ
జేసి, వేశ్యను జేర్చిన ♦ జీడివోలె
విడచునే యవి, యీతఁడ ♦ వీడనెంచి
యున్న ? వాటికి లొంగని ♦ యువకుఁడెవఁడు?

విందొకటి ఏర్పరచి (రహస్యము చెప్పి) మెల్లగా వారిజయింటికి...

వెంక—నా యుంపుడుగత్తె !

రాజా—నీ వనుభవించుచుంటివా? అయినను లంజ కొక మగఁడేమిటి? అదిగాక మిత్రులలో ఆభేద ముండకూడదు. కార్యసాధనకొఱకు తప్పక యంగీకరింపవలయును.

వెంక—ఏమో ! ఆభారమంతయు నీది.

రాజా—నీ భారము నాది, నాభారము నీది (చెవిలో రహస్యముచెప్పి) ఇందుకు నీవు తోడ్పడవలయును.

వెంక—మల్లి లొంగునది కాదు. చాల గుణవతి.

రాజా—నీవుకూడ గుణవంతుఁడవే. దాంపత్యము విడదీయుటకు మాట సాయము జేయుము. తదుపరి నా ప్రజ్ఞ చూడుము.

వెంక—సరియే అందులకు నే నంగీకరించితిని. ఆవచ్చునది మోహ౯ రావువలె నున్నాఁడే!

రాజా—ఆహా, ఆతఁడే.

వెంక—(అయిదురూపాయీలనోటు నిచ్చి) నీవు బాజారునకుఁ బోయి రమ్ము. ఆతఁడు మన యింటికే వచ్చుచున్నాఁడు. (రాజారాం నిష్క్రమించును. వెంకటావుకూడ లోనికేగును),

మోహన్—(ప్రవేశించి తెరవైపు చూచుచు) వెంకటా్రవుగారూ! వెంకటా్రవుగారు! (అని కేకలు వైచి) ఇంటియందు లేనట్లున్నది. ఎచ్చటకు బోయెనో ఎట్లు తెలియును. ఎప్పటికి వత్తురో కార్యార్థిని కావున వేచియుండక తప్పదు.

వెంక—(ప్రవేశించి) మోహనరావుగారా! ఎంతసేపైనది వచ్చి? లోనికి పోవుదము రండు, (తెరనెత్తగా వెంకటా్రవు గృహము. ఇర్వురును లోనికి పోయి కూర్చుందురు)

వెంక—ఏమాత్రము తీరికయున్నను మీయింటికి వచ్చియుండెడివాఁడను. నాటినుండియు మరల మీ క్షేమము విచారించలేదు! ఏమి చేయుదును! మా బంధువులలో నొక కుఱ్ఱవానికి చాల జబ్బుగానున్నది. వచ్చెడి ప్రాణము; పోయెడి ప్రాణము. వచ్చిపోయెడి బంధుగుల కంతు లేదు. రేయింబవళ్ళు నిదుర యుండుటలేదు. నిమిషమున కొక డాక్టరును బిలిపించుచుంటిని!

మోహ—పాపము ఎట్లున్నది?

వెంక—ఎట్లున్నదని చెప్పుదును! ఇప్పుడే యింజక్షనిప్పించి వచ్చితిని. కొంచెము నిలువఁబడినట్లు తోచుచున్నది. పాపము వాళ్ళకును వేరుసహాయము లేదు. బదతనము.

మోహ—వెంకటా్రవుగారూ! మీరింతటి యుదారహృదయులు కావుననే నేనుకూడ మీ సహాయ మపేక్షించి వచ్చితిని.

వెంక—ఆతనిస్థితి యెట్లున్నను, ముందు మీ సంగతి విచారించుట నాకు ముఖ్యము. మిత్రుడనని కదా ఇంత యభిమానముతో పరుగెత్తి వచ్చితిరి. మీకు వలసిన సాయము చేసెదను. చెప్పుడు.

మోహ—ఏమి చెప్పుదును? నాయేబదివేల ఋణమునకును నేషనల్ బ్యాంకువారు నోటీసు నిచ్చిరి; నాజామీనుపై నిరువదివేలు ఋణము గైకొనిన నారాయణరావు దివాలాతీసినాఁడట, అది కూడ నానెత్తిన పడినది.

వెంక—మోహనరావుగారూ! మీరు ధైర్యముతో నుండుఁడు. మిమ్ముల నీ విపత్తునుండి తప్పించు భారము నేను నెత్తిన వైచు

కొనెదను. ఇప్పు డీఋణము చెల్లించి యాస్తివిడుదల జేయించి నచో, యితర ఋణస్థు లెవరైన ఆయాస్తిని వేలము వేయించి మీకు దక్కనీయరు. కావున బ్యాంకువారినే వేలము వేయ నిండు. నెత్తిన పడినతరువాత, ఆయిరువది వేలుమాత్రి మెట్లు తప్పును? వేలము డెబ్బదివేలకే మీయాస్తి నాపేర కొట్టి వేయించుకొనెదను. మీవ్యవహార మంతయు చక్కబడినతరు వాత మీయాస్తి మీపేర వ్రాసియిచ్చెదను. నాపేర పెట్టు కొనుటకన్నగూడ, నమ్మకమైనస్త్రీ యెవరైన నున్నచో యామె పేర పెట్టుట యింకను బాగుండునట్లు దోచుచున్నది. మన మిర్వురము మిత్రులము గావున నిది లాలూచీయని యితరు లెవరును అనుమానించుటకుగూడ వీలుండదు.

మోహ—ఆ భారమంతయు మీది. నన్ను ముంచినను తేల్చినను మిమ్ములనే నమ్మియుండెద.

(అంత రాజారాం లైంజ్యూస్ బాటిల్సుతో
ప్రవేశించి బుడ్లు బల్లపై బెట్టును)

వెంక—దానికేమిలెండు! అదంతయు నేఁజూచుకొందును. రాజారాం! కూర్చుండుము. చూచితివా, దైవ మెంత పక్షపాతియో?

తే॥ గీ॥ కల ధనానికి తోడింక♦వలయుననుచు
కష్టపడి యేదియో యొక ♦ కార్యమందు
కాలుబెట్టుచు నార్జింప ♦ గడగువారి
యునికి గని యీశ్వరుం డది♦ యోర్వలేఁడు.

మోహ—వెంకటార్రావుగారూ! “బుద్ధిః కర్మానుసారిణీ” యని కర్మనను సరించి బుద్ధులు పుట్టుచుండును. దీనికి భగవంతుఁ డేమిచేయ గలఁడు. విధివ్రాలు తప్పింప నెవరితరము.

రాజా—(నవ్వి) స్థితినిబట్టికూడ ధోరణి మారుచుండుట సహజము.

వెంక—రాజారాం! ఇపుడు హాస్యమునకు సమయముకాదు.

మోహా—నన్ను పరిహాసించుటయేమి? ప్రీతిమానవుని జీవితమును హాస్యాస్పదమే. అందు నాస్థితి మరీహీనము. ఏమందురా?

మ॥ ధనవంతుం డగు నేని హీనుఁడును చెంతన్ జేరుచున్, రేబవల్
జను లెంతో నుతి సేతు రెంకొనడు సచ్చారిత్రుఁడైనగాక, యా
ఘనునిం జూడరు సెబో రతని నాకాంక్షింప రెవ్వారలున్
ధనమూలంబులు గౌరవోన్నతులు గాదా, చూడ నిద్ధాత్రిలోన్.

వెంక—అతని మాటలు లెక్క సేయకుఁడు. ఫలహారముల దెత్తు నుండుఁడు.

మోహన్—అనవసరముగ నేమేమియో తెప్పించితిరి.

వెంక—అనవసర మేమున్నది? మన మేమి శాశ్వతమా? ఇపుడు గాకున్న నిఁక ననుభవించున దెప్పుడు?

మోహన్—అవును. ఆమాటయు నిజమే.

చ॥ కలిమి గలట్టివారు, కల కాలము నిశ్చెదుభంగి, యార్జనన్
సలుపుచు, లోభులై, తినఁగఁ జాలక కట్టగ లేక, యెంతయున్
వెలయుదు, రంత్యకాలమున వెంటనె వచ్చునె, యాధనంబు, దొం
గలో, దొరలో భుజంతు రటు గాక, రహించునె నీచసంపదల్.

శాంత—(లోపలనుండియే) ఏమిచేయుచున్నారు? ఒకపరి లోనికి వచ్చెదరా?

వెంక—ఏమి కొంపమునిగినది, పెద్దమనుష్యులతో మాటలాడుచుండ...

మోహా—పరవాలేదు. ఎందాలకో పోయిరండు.

(వెంకటరావు నిష్క్రమించును)

రాజా—(తనలో) ఈ కటకట యంతయు కంఠస్వరము పరులు వినిరని కాఁబోలు. ఇది పిచ్చియూహ. స్త్రీకి మనశ్చాంచల్యము పుట్టనంతవరకే పురుషునియాటలుగాని, పుట్టినచో చీకటికొట్టులో బంధించినను, శృంఖలములం ద్రెంచుకొనిన మదపుటేనుఁగువలె బందెనుండి యీవలబడి విచ్చలవిడిగ సంచరింపదా? ఇంత కట్టడిలో నుంచుటగూడ కొంతసాహసించుటకు కారణమగును.

(వెంకట్రావరువెంచి కూర్చుండును. మూడు ప్లేట్లతో సేవకుడు ఫలహారములు తెచ్చి బల్లపైనుంచి నిష్క్రమించును)

వెంక—ఫలహారములు కానిండు; ఆలోచించెద రెందులకు? మైత్రి బంధుత్వముకన్న నెక్కువది. మిత్రులయందే భేదములును నుండకూడదు.

మోహన్—భేదమే మున్నది.

(అని మువ్వురును ఫలహారములు చేయుచుందురు)

శాంత—(ప్రవేశించి సైడులోనుండియే) ఆహా! యీ నవమోహానుని జూచి యెంతకాలమైనది. నానాటికిని ఈతని సౌంవర్య మభివృద్ధి నందుచున్నదే!

వెంక—మోహన్‌రావుగారూ! ఎట్లున్నవి ఫలహారములు?

మోహ—(నవ్వి) బాగుగనే యున్నవి.

శాంత—(తనలో) ఇంతటి సౌందర్యరాశితోడి సుఖమేకదా సుఖ మనఁబడును.

వెంక—సేవకా! లైంజ్యూస్ బాటిల్సు కొట్టి గ్లాసులలో పోయుము.

(సేవకుఁడు వచ్చి లైంజ్యూబాటిల్సు కొట్టి గ్లాసులలోపోసి నిష్క్ర॥)

వెంక—స్వీకరింపుడు. (మువ్వురును త్రాగుదురు)

మోహన్—వాసన వేరుగనున్నది. గొంతులో నేమోభగ్గున మండినది.

వెంక—ఇది యీనడుమనే క్రొత్తగా వచ్చినది. లైంజ్యూస్ త్రాగినంతమాత్రముననే మనసున కతియుల్లాసమును గూర్చును.

మోహన్—అందువలననే కాఁబోలు శరీర ముప్పొంగుచున్నది.

రాజా—వెంకట్రావుగారూ! ఇంతవరకేనా? భోజనముకూడనా?

వెంక—మోహన్‌రావుగా రంగీకరించినచో.

మోహ—అందు తప్పేమున్నది? "అన్నం పరబ్రహ్మస్వరూపం" (అని గొంతు సర్దుకొనును.)

వెంక—అదే మట్లు గొంతు సర్దుకొనుచున్నారు?

మోహ—కొంచం...తల... తిరుతున్నట్టుంది......గొంతు......

వెంక—కొంచెము సేపు పరుండెదరా?

మోహ— అక్కర్లేదు......కొంచం ..కాదు...కళ్ళు ... జిగుజిగు లాడుతున్నై . ఈ యిల్లు...వొకటారెండ్రా...సినిమాలో ...వున్నట్టుగావుంది ..నక్షత్రకుడుకి ... రావణాసురుడికి... పుష్కరుడి సభలో...పోట్లాటపడి... చెంచులక్ష్మిమీద పడబోతే...సిత్రరేఖవొచ్చి ..అడ్డం టగులుటోంది.. హాహా హాహాహ-యమడర్మరాజును...స్వర్గంలోంచి...డొర్లించింది... రంగసాని...హాహాహ...నేనైతే...కాల్చిపారేటును...అరెరె రెరెరెరేరేరే ..వషిష్టుడు...డమయంటిని...జుట్టుపట్టుకొని... యీడ్చుకొస్తున్నాడు.. నేనుపోయి...దేవేంద్రుడు...అహల్యను కాపాడినట్టు...షంపేస్తాను ... (అని లేచి తూలిపడుచూ) హాహాహావా కాడుకాడు ... హాహాహ...కాడు...టారని ... హారిష్చండ్రుడు...యీడ్చుకొపోటున్నాడు ... పటివ్రటని... బలాట్కారిస్తే నాకేం... (అని కూలబడి పరుండును)

రాజా—వాహాకులు కావలయునేమో?

వెంక— తెలివి వచ్చినపిదప నతఁడే పోవును. ఏమాత్రము పట్టించితి వేమిటి?

రాజా—రెండేసి డ్రాములు.

వెంక—అందుకనే యింతత్వరితముగ పనిజేసినది. ప్లాను కొంతవరకు కొనసాగినట్లే. రాజారాం! భోజనముచేసిరమ్ము. ఇంతలో నేను కూడ భుజించెదను.

రాజా—అట్లే కాని నామాటమాత్రము మరువకుఁడు. (అని నిష్క్రమించును)

శాంత—(కొంచెమాగి ప్రవేశించి చూసి) ఆహా! యెంతద్రోహము! తాఁజెడ్డకోతి వనమంతయు చెరచెనన్నట్లు నా భర్త యీ నవమన్మథాకారు మోసకృత్యమున తాగించి యింతటి దుస్థితికి

తెచ్చేనే! ఛీఛీ! మిత్రద్రోహ మొనర్చుటయా! ఈ దుష్టునకు మున్ముం దెట్టిదుర్గతి సంభవింపనున్నదో కదా! వెంకటాద్రీ! నీదురూహాలే నిను నాశన మొనర్చును. పాపము సద్వంశసంజాతుఁడు సర్వాంగసుందరుఁడు సచ్ఛీలుఁడు ప్రేమమూర్తి (అని తలపంకించి ప్రేమదృక్కుల ప్రసరించుచు నిష్క్రమించును)

తృతీయ రంగము.

[బయలుస్థలము. వెంకనిగుడిసె సమీపమున]

వెంకడు—(తూలుచు ప్రవేశించి) ట్రింటాను, పొడుస్ట్రాను, షంపేస్ట్రాను, యెవడిబాబుసొమ్ము ట్రాగేను. యెవడిట్రాటసొమ్ము ట్రాగేను. డ్రొంగటనంషేషి ట్రాగేనా? టెంక టెగరకొట్టి ట్రాగేనా? నాసొమ్ము నేను ట్రాగేను. యెంకట్రావయ్య సొమ్ము ట్రాగేను. ఆయనసొమ్మే నాసొమ్ము. రోజుకాడి కియ్యాళెక్కువ ట్రాగేను. మీరు ట్రాగ్గలారా, ట్రాగుటే షై? ఇయ్యాళన్నిరుషులూ సూపించిండ్రు మాడొర. అంత డబ్బిచ్చిండ్రు. కాదంటారా? అన్నవోళ్ళ నెగిరిటంట్రాను. (అని తన్నబోయి క్రిందపడి) బలే పట్టీ, పట్టీలు కొటేనంటే నేనే కొట్రాలి. మొదలుకాడా పైలుమానోళ్ళకు పట్టీలునేర్పిండి నేను. గుడ్లు మిట్రకరించి షూట్టారేం? యిగిలిట్టే, యీటకల్లు ట్రాగినట్టే, పడాలు పాట్రానికి మీషే ఛేట్ర మాడ్డి. యెడవపడాలన్నీ యెండ్రుకు? నేపాట్రానినండి.

పాట.

ట్రాగినోళ్ళషోకు ట్రాగిశేనె టెలుస్టాది,
ట్రాగనోళ్ళ కేంటెలుసు ట్రాటికళ్ళులోని మజా
యీరబద్రుడు ట్రాగి యిగ్గిణ్ణేషు డయ్యాడు
యిష్వామిట్రుడు ట్రాగి యిండ్రుడై పోయాడు

యీటకళ్ళు ట్రాగినోళ్లు యీరుళ్లైపోటారు
ట్రాటికళ్ళు ట్రాగినోళ్ళు ఘమ్మలోకం యెల్టారు
యిప్పసారా ట్రాగినోళ్ళు యీఁరపోర్గ మెల్టారు
రమ్ముసారా ట్రాగినోళ్లు రంబకాడి కెల్టారు
షముడ్రాలు కాలువలు షారాకళ్ళు కావాల
గుట్టలు రాళ్ళన్ని సీకుముక్కలు కావాల.

యీషేట్టో షారా, యీషేట్టో షీకులు పట్ట్రుకుంటే షార్గంలో
రంబటో షరషా లాడ్రొచ్చు. యేమంట్రారు. కాదంట్రారా?
అంట్రే నాషుట్టూ బలాషూర్.

మల్లి—(ప్రవేశించి) నా దేవు డాలగుండే [అని దగ్గరజేరి] యేంది సాఁయీ! వోరితోటావోడన?

వెంక—యేండి పిల్లా! నీటో టే.

మల్లి—అదుగో యెప్పుడన్నా కోప వొచ్చేట్టే?

వెంక—ఆఁ కోపంలో షణయంకూడా వుంట్రే.

మల్లి—షణయం యింకోప దేళ్ళు పోయాక...నా సాయీఁ నామదుసులో నే నెంత కుళ్ళిపోతుండానో నీ కేం తెలుసు? షషంచికం మీన యెంతమంది ఒకమొగులు సాలక, శలరేగుతుండారు? ముసలోళ్ళకు కట్టిమెడితే ఆగనేక యెంతమంది దొంగేడుపు లేడుత్తుండారు. యెంతమంది లెగిచిమోతుండారు, ఆళ్ళనాగే నానుకూడా దొంగేడుపు లేడుత్తావుంటే అనుకోవొచ్చు, యెన్నాల్లకైనా నువ్వే నా దేవుడని, నీకాడే నాకు సుకం కలగాలని, గంగాణమ్మకు మొక్కుంటుండా! దొంగేడు పేడిత్తే వోరికి తెలేకపోయినా, బగమంతుడికి తెలీకపోదనుకుంటుండా! యెన్నాలకైనా నామీన నీకే దయకలుగుద్దనుకుంటుండా! అగుంద తమ్మాం తంశనుబగించా లనుకుంటుండా?

వెంక—నామల్లీ! నీషంగటి నాకు టెలుషు, కైపు దిగినకొద్దీ కూంట కూంట వొల్లు గరొడుత్తోంది, యేదీ, ఒక్కమాలి

పణయాలోకంలో మునుగుదాం ఒక్కముద్దెట్టు (అని కౌగ
లించుకొని ముద్దిడబోవుచుండ వెంకటాద్రివు రాజారాంలు
ప్రవేశము)

వెంకటాద్రి—ఒరే వెంకడూ! కొట్టకు కొట్టకు.

మల్లి—(సిగ్గుపడి తలవంచి దూరముగాఁ బోవును)

వెంక—కొట్రిటంనేదు బాబూ ?

రాజా—ఆహా ఆ వెన్నెలలో వనలక్ష్మివలె నున్నదిసుమా ? వెంకడూ !
యేమిరా నీయదృష్టము !

వెంక—త. త. త. తమబో టాద్రిరలా...

రాజా—యింతమాత్రమునకేనా! మొన్నరాత్రి జరిగిన సమాచారమే
విన్నచో నేమందువో?

వెంక—యేందిదొరా ! యేందది పెప్పండి.

రాజా—మీయయ్యగారినే యడుగుము.

వెంక—పెప్పండి బాబూ! సెప్పండి. ఆమా టిన్నకాణ్ణుంచీ నావొంటి
మీాన సీమలు పాకుతుండై.

వెంకటాద్రి—ఏమియునులేదు. నీ వెప్పుడును యింటివద్ద నుండవు.
అది సిన్నపిల్ల.

యెంక—అయితే? పెప్పంశి దొరా! నన్ను పంపకండి.

రాజా—అయితే యేమున్నది, యింకొకరితో......

వెంకటాద్రి—పోనిద్దూ, మొగుడూలేక సరసుడూలేక......

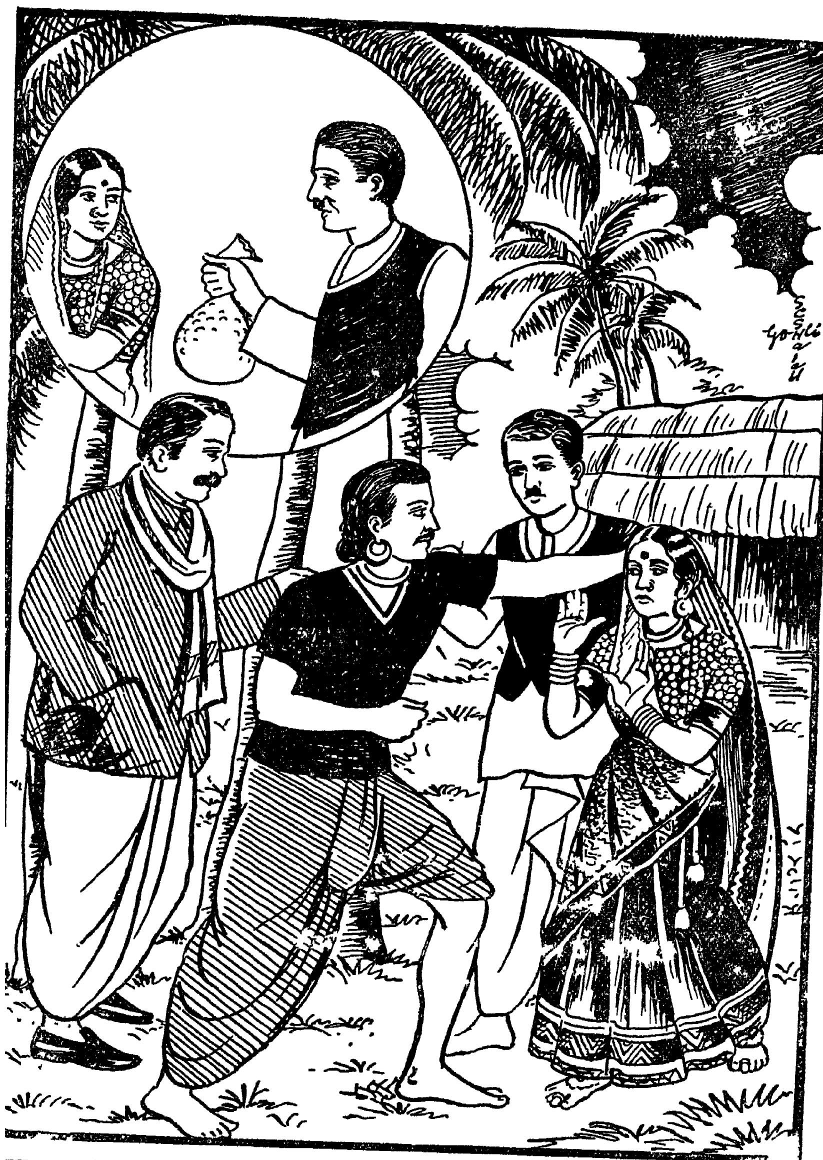
వెంక—ఆఁ అంతేనా ! నే నూరకుంటానా? యే! యిటాద్రి.

మల్లి—యేందీ ?

వెంక—(కోపముతో) యేందంటా వేందే? రంకుమొగుణ్ణుంచొకొనే
యిన్ని యేసాలూ (అని జుట్టు పట్టుకొనును.)

మల్లి—ఇదేంది, నే నేపాపం యెరగను సాఁయేఁ.

వెంక—యెరగవూ యెరగవూ. (అని వొంగదీసి గుద్దుచూ)

రాజారాము మల్లికి ధనముసంచి ఆశజూపి లోబరచుకొనబోవుట, ఆమె నిరాకరించుట,
రాజారాము వెంకటాద్రివులు వెంకనికి మల్లిపై కొండెములుజెప్పి దానిని కొట్టించుట.
వారిద్దరి సంసారము విడదీయుట.

వెంకటాద్రి—కొట్టకు కొట్టకు.

వెంక—పో నంజా! పో! నాయింటికా ఉండొద్దు పో! (అని కొట్టుచు గెంటుకొనిపోవును.)

వెంకటాద్రి—ఎంతపని చేసితివోయి!

వెంక—బాబూ! యింటికి వోతా?

వెంకటాద్రి—యిదిగో యీరెండురూప్యములను తీసికొని తాగుము.

వెంక—సిత్తం బాబూ! (అని గుడిసెతలుపుకు తాళమువైచి నిష్క్రమించును.)

రాజా—మిత్రమా! చూచితివా?

వెంక—అప్పుడే యేమైనది?

రాజా—చూతువుగదా! వెంకనిమాత్రము దీనికడ జేరనీయకుండ తాగుటకు పుష్కలముగ ధన మొసంగుచు మల్లిపై కొండెములు చెప్పుచు దానిమాటనే మరచునట్లు చేయవలయును.

వెంక—అట్లే చేయుదము, పోవుదము పద.

రంగూన్ మెయిల్

తృతీయాంకము

ప్రథమరంగము

(మోహనరావు గృహము: మోహనరావు, కృష్ణమూర్తి కూర్చొని యుందురు)

కృష్ణ—మోహనా! అట్లనుకొనుటకు వీలులేదు. సంపదలతో దుల మూగునపుడే సర్వమిత్రులును సరసజేరుదురుగాని దరిద్రావస్థయం దెవ్వరును తోడ్పడరు. చూడు.

తే. గీ. స్వస్థలంబుల వెల్గొందు ♦ సమయమందె
నాదృతిం గందు రెల్ల రీ♦యవనియందు;
పద్మినీబాంధవుండైన ♦ భానుఁ డడరి
అంబుజము నొంపఁడే తటా♦కంబు విడిన.

మోహన్—అదియు నిజమే! కాదనుట లేదు. కాని వెంకట్రావు విషయమున మాత్ర మట్లూహించుటకు వీలులేదు. రంగూన్ మెయిల్ సముద్రమున నంతర్ధానమైననా డెంతసహాయపడెను? తదుపరి యెన్నియుపకారము లొనర్చెను? నా విషయమై మీకన్నగూడ నెక్కున తాపత్రయపడుచుండెను. అట్టివాఁ డిఁకముందు మాత్రము సహాయపడకుండునని యూహించుట కవకాశమేది?

కృష్ణ—ఇది పిచ్చియూహ, వెంకట్రావుసంగతి నీ నెరుఁగనా? ఆతని తండ్రి నెరుఁగనా? వెంకట్రావునకు ప్రాణమిత్రుఁడు రాజారాం. ఆతఁడెవరు? గంగారాంసేట్ పుత్రుఁడు, త్రాగుబోతు, వ్యభి

చారె, దొంగ. అట్టివానికి మిత్రుఁడైన వెంకటాద్రి సద్గుణవంతుఁ డెట్లగును? ఎచ్చికుక్కవలె చూచిన కాంతలనెల్ల నాసించునాతఁడా సద్భావమున సహాయమొనర్చును? ఇది కల్ల. ఈస్నేహమెప్పటికైన ప్రమాదము తేకమానదు. అట్టిస్నేహ మప్రతిష్ఠ తెచ్చితీరును.

ఉ. చోరులు జారులున్ మరియు ◆ జూగరులున్ కడు మోసగాండ్రునున్
వారణి గోత్రిలువారి చెలు◆వంబున నబ్బవె యీగుణంబు లె
వ్వారికినైన కాక యప◆వాదము తప్పునె లోకమందు తా
చేరుటచేత నే శిఖియుఁ ◆ జెందడె సమ్మెటపెట్లు నిప్పుతోన్.

మోహన్—వెంకటాద్రి మీ రనుకొనునంతటి త్రాగుబోతుకాఁడు; అయినను ఆతనియందు నాకుఁగల విశ్వాసముచేత మీ వాక్యములు నాకు నచ్చుటలేదు. ఇందుకు మీ రాగ్రహింపకుందురని నా ప్రార్థన.

కృష్ణ—పోనిమ్ము! నీ కాతని నాశ్రయింపవలసినంత యగత్య మేమి వచ్చినది? నీ కెంతధనము కావలయునన్న నే నీయనా? నాకుమాత్రము వేరు సంతతియేది? నా తదనంతరము నా యాస్తికిగూడ మీ సతీపతులేకదా యుత్తరవాదు లగుదురు. నే నేమి కట్టుకొనిపోవుదునా?

మోహన్—మామగారూ! మీ యాస్తికొరకు నే నీప్రశ్నమాత్రము నాశించుటలేదు. భార్యా బాంధవ్యమున జీవించుటకు నే నేమి పౌరుషహీనుఁడనా? శంకరరావుగారిపుత్రుఁడు పౌరుషహీనుఁ డెట్లగును?

కృష్ణ—అదిగో, అదియే నే నేడ్చునదియునూ; నీవుకూడ అట్టిస్థితికే వత్తువేమో యనియే నా ప్రాకులాట.

మోహన్—పౌరుషమున కంటెనిగాని యట్టిదురభ్యాసములనుమాత్రము నే నలవరచుకొనను. ఆ విషయమున ధైర్యముగ నుండవచ్చును.

కృష్ణ—ఏమో! ఏవేళ కెట్టిబుద్ధి జనించునో? అయినను నామాటలు నీ కిపుడు నచ్చవు! ఏమందువా?

చ. పడుచుదనంపుగర్వమున • భావిదలంపక మూఢుఁడెంతయుఁ
చెడుసహవాసముల్ సలిపి • చేటొనగూడెడునంతదాక తా
నుడుగఁడు వారిచెల్మి మది•నోర్వఁడు పెద్దలుగూర్చుబుద్ధులన్
వడను సహించుపద్మము ల•వంబును మెచ్చునె చంద్రకాంతులన్.

మోహ—అయితే మీయభిప్రాయము నే చెడుదు ననియేనా? సరి అట్లే తలంచుడు. అంతటిచేటు ఏనాఁడి నేను మిమ్మాశ్రయించి నప్పుడే మీరాదరించుటయో, నిరాదరించుటయో యొనర్పఁ గూడదా? ఇప్పు డింతటికంఠశోష యేటులకు?

కృష్ణ—నాది కంఠశోషయా? కాదు. విశేషానుభవమున చెప్పుమాట లివి. నాగర్భవాసము; నాముద్దుబిడ్డ; నాయేకమాత్రపుత్రిక బాగుకొరకు నా మురిపెంపుమనుమని క్షేమముకొరకు ఆబాల్యం బుగ నతిగారాబమున నత్యంతప్రేమతో పెంచిన నీబాగు కొరకు చెప్పుచుంటిని.

సుశీల—(ప్రవేశించి) తండ్రీ! యిప్పుడు కాదనినవా రెవరు? కొన్ని దినములవరకును వారియుద్దేశ్యమునే యనుసరింపరాదా?

కృష్ణ—అమ్మా! నీవుకూడ నాతనియుద్దేశ్యమునే యనుసరించితివా! నీమగనియుద్దేశ్యము ననుసరింపలేక కాదు. చూచుచు నూర కుండలేక కాదు. ఈ వర కనుభవమున నున్న విషయమగుటచేత, భవిష్యత్తు నెరింగియుండుటచేత నాయనుంగుసోదరి యన్న పూర్ణ బలవన్మరణము క్షణక్షణము నాకు స్మృతికి వచ్చి నాగుండె వ్రేల్చుచుండుటచేత శంకరరావుస్థితి కనులార చూచి యుండుటచేత మీయోగక్షేమములు విచారించవలసిన బాధ్యత యుండుటచేత చెప్పవలసి వచ్చినది. కానిండు! మిమ్మేలకాదన వలయును? ఎట్లు కావలయునో అట్లు కాకమానదు. విధివ్రాలు తప్పింప నెవరితరము!

తే. గీ. ఎవరికికర్మములకు కర్త • లెవరు; తెలియ
గలరె, విధివిధానమ దెట్లుఁ • కలదొ; జరుగ
నలసిన దవశ్యము జరుగ • వలయు; ధాత
వ్రాసిత మాన్ప మగుడ ధాత చేత కాదు.

తల్లీ! నాకు కొంచెము అందరపని యున్నది. పోయివచ్చె దను. మోహనా! యిట్లంటివని నాపై గినియకుము
(అని నిష్క్రమించును).

మోహ—సీతండ్రిగారికి నాపై పంతులేనియాగ్రహము కలిగినట్లున్నది ఆయనయపోహయేగాని...... (అని తలపట్టుకొనును).

సుశీల—వృద్ధులు. అతిప్రీతి శంకావహముగదా! అదేమట్లుతలపట్టుకొను చున్నారు?

మోహ—మధ్యాహ్నమునుండియు అమితమైన తలనొప్పిగనున్నది. అందువలననే యున్నతు నెను రాడని మీతండ్రిగారికి విసివి యట్టి ప్రత్యుత్తరము లిచ్చితిని.

సుశీల—పోనిం డిప్పుడది యెందులకు? కాఫీ త్రాగిన తలనొప్పి తగ్గు నేమో! కాచియిత్తునా?

మోహ—ఆప్రయత్నముకూడ చేసిచూతము, కానిమ్ము.
(సుశీల లోనికిఁబోవును)

మోహ—అబ్బబ్బా! యెంత బాధగనున్నది! బాధనంతయు వెలిబుచ్చి నచో పాపము! సర్వసద్గుణ శీలయగు సుశీల నాకన్న నిబ్బడి బాధ ననుభవించునని యెంచి యోర్చుకొనుటయే కాని భరించుట కశక్యముగ నున్నది. నిన్నటి పానీయములో బ్రాంది కలిసినట్లున్నది. లేకున్న నీతలనొప్పికి కారణ మగపడుటలేదు.

(అంత వెంకటావు రాజారాములు ప్రవేశింతురు)

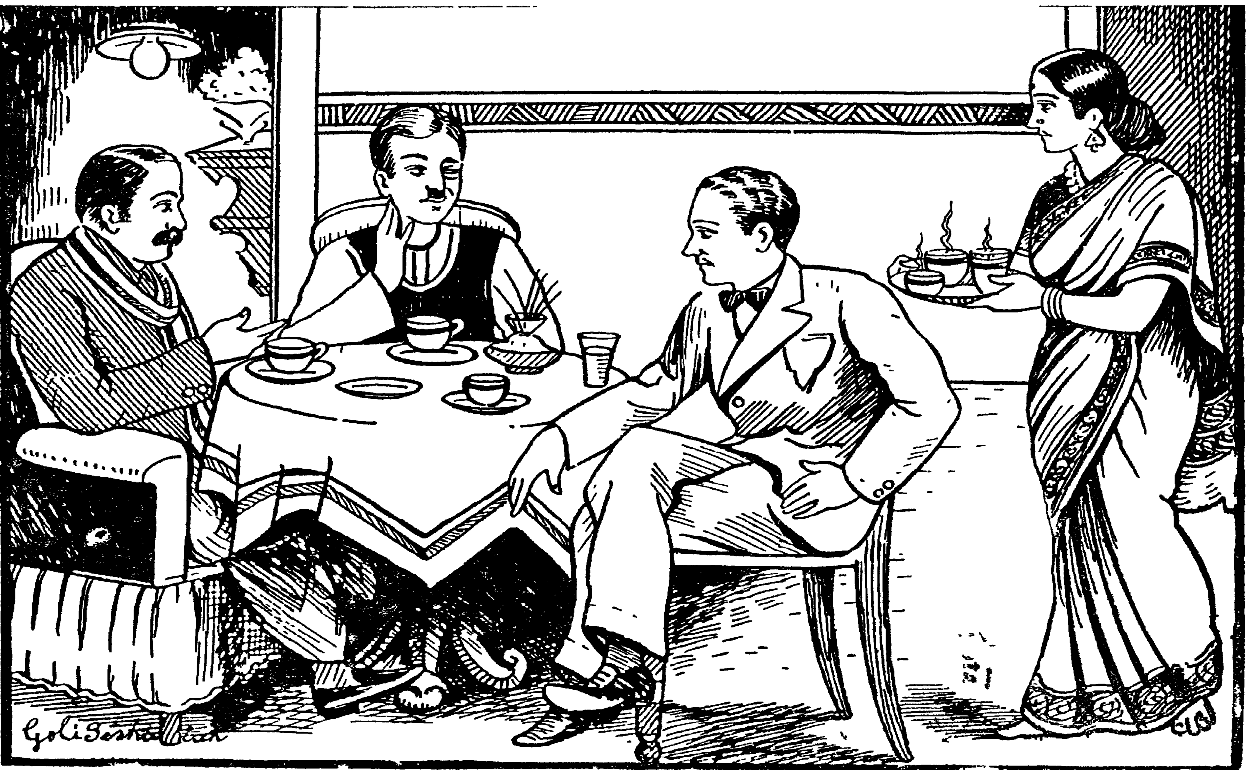
మోహ—ఓహో! దయచేయుఁడు. చాలదూర మరుదెంచితిరి.

వెంక—దూర మేమున్నది' చూచిపోవుటకు వచ్చితిమి. మీ రట్లు నీరసముగ మాటలాడు చుంటి రేమి?

మోహ——మధ్యాహ్నమునుండియు భరింపజాలని శిరోబాధ.
సుశీ——(కాఫీతో ప్రవేశించి చూచి వెనుకకు తగ్గును.)
మోహన్——(చూచి) మన మిత్రులె. ఇటు తెమ్ము.
(సుశీల కాఫీకప్పు మోహనునిచేతి కందిచ్చును.)
రాజారాం——(తనలో) ఆహా! యేమి యీ సుసౌందర్యము!
మోహన్——వెంకట్రావుగారికి కూడ......
వెంక——వలదు, నేనిపుడే త్రాగివచ్చితిని.
మోహన్——రాజారాం! నీకో?
రాజా——నేనును త్రాగివచ్చితిని కాని వలదనుట నామతము కాదు.
మోహ——సుశీ! ఇంకొకకప్పుతో తెచ్చియిమ్ము. (అని కాఫి త్రాగును)
(సుశీల నిష్క్రమించును)
రాజా——(తనలో) ఆ మోహ హస్తముతో నొసంగిన కాఫియైన త్రాగెదను.
(సుశీల కాఫీకప్పుతో ప్రవేశించి భర్తచేతి కందించి నిష్క్రమించును.)
మోహన్——రాజారాం! ఇదిగో, తీసికొనుము (అని యిచ్చును)
రాజా——(తీసికొని త్రాగుచు తనలో) తానే స్వయముగ నాచేతి కందించు ననుకొంటిని.
మోహన్——అబ్బా! కాఫి త్రాగినను తలనొప్పి తగ్గలేదు.
వెంక——మోహన్‌రావుగారూ! దీనికి తగినమందు నిన్నటిపానీయమే.
మోహ——అందువలనవే యింతబాధ సంభవించినదేమో యని నా యూహ.
వెంక——పిచ్చిమాట, దాని మాహాత్మ్యము మీరెరుగరు.

తే. గీ. సర్వరోగంబుల నడంపఁ◆జాలుమందు
చాల యుల్లాసమునుగూర్పఁ◆జాలుమందు
సకలజనులును సేవింపఁ◆జాలుమందు
సాటిలేనట్టిమందు ము◆జ్జగములందు.

మోహ——దానియం దంతటి మాహాత్మ్య మున్నదా?

మోహనరావును చూచుటకై యరుదెంచిన వెంకటాద్రివు రాజారాములకు మోహనరావు కాఫీ నిప్పించుట.
రాజారాం సుశీలను జూచి కనుగీటుట.

వెంక——దానికి సమాధానమదియే యిచ్చును. నే తెప్పించియిచ్చెదను రండు

మోహ——సుశీ! కండువా తెచ్చియిమ్ము.

సుశీ——(కండువాతో ప్రవేశించి) ఇదిగో కండువా. (అని యిచ్చును)

రాజా——(తనలో) ఆపలికిన దీ కలికియా కోకిలయా!

మోహ——పోవుదమా?

వెంక——రండు.

రాజా——(వెనుకనడచుచు తనలో) నేటికి తుదిచూపు. (అని సుశీల వైపుచూచి కనుగీటును.)

(ముప్పురును నిష్క్రమింతురు.)

సుశీ——హాహా! అదియాతనినైజగుణమైయుండును. అయినను వీరిచర్య లన్నియు ననుమానాస్పదముగనే యున్నవి. ఆహా! నానాథునకు మంచినేస్తములభించినది. నాజనకుని వాక్యములన్నియు సత్యములే యగునట్లున్నవి. ఎంతటి మితుడైన ప్రతిఫల మపేక్షింపకుండ నింతధనము వ్యయమొనర్చునా? నేషనల్ బ్యాంకు వారు వేలము వేయనున్న యాస్తి తానే, తనపేరనే కొని, తుదకప్పగింతునని చెప్పెనట. ఎన్నివిధములనో యోదార్చె నట. విందొనర్చెనట. ఆవిందునం దేదియో పానీయము త్రాగినట్లు వీరి సంభాషణనుబట్టి తేలుచున్నది. అది సర్వవ్యాధులకును పరమౌషధమంట. అది త్రాగిననేగాని తలబాధ శమింపదంట. అదియేమైయుండును? ఇంకేమైయుండును? ఆపానీయమే బ్రాందియై యుండును. ఆబ్రాంది త్రాగుటవలననే శిరోబాధయంకురించియుండును. అందువలననే, మరల నదియే త్రాగినగాని తలనొప్పి తగ్గదని చెప్పియుండును. హా! యింకే మున్నది? నానాథుండిక, మధుపానాసక్తుడై, వేశ్యాలంపటుడై, తండ్రిగారగు శంకరరావుగారిని మరపించునుకాబోలు. దైవమా! నావల్లభున కీ దుస్సాంగత్య మెచ్చటనుండి తెచ్చిపెట్టితివి? ఎట్టివానినెట్లు మార్పదలచుచుంటివి?

తే. గీ. తలఁప, పరహస్తదత్తని♦ర్మలజలంబుఁ
ద్రావ వెరచెడు మన్నాథు ♦ నీవిధాన
నసురుగా మార్చివై చెడు♦నట్టి సురను
గ్రోలఁ బాల్పడఁ జేసితే ♦ గోపబాల!

సాంగత్యమేకదా యిట్టి దురభ్యాసము లలవడజేయునది. దైవమా! మేమీవిధముగ జీవించుటయైన నిచ్చగింపవా?

అనుబంధము 5

(లోపల "అమ్మా, అమ్మా" యని కేకలు)

సుశీల—తండ్రీ! లేచితివా? యిదే వచ్చుచుంటిని. (అని నిష్క్రమించును.)

ద్వితీయ రంగము

[వారిజ యను వేశ్యగృహము: వెంకట్రావు, మోహనరావు, రాజారాం కూర్చుని యుందురు.]

వెంక—మోహనరావుగారూ! ఎట్లున్నది తలనొప్పి?

మోహన్—ఇఁక నెక్కడితలనొప్పి!

తే. గీ. వేయిశూలాలఁ బొడిచిన ♦ విధముదోఁప
విశ్రమింపఁగ నిదురింప ♦ వీలుగాక
బాధ పెట్టెడి నాశిరో♦వ్యాధిమాన్పి;
హాయి గలిగించె నెంతొ, పా♦నీయ మార!

వెంక—అదియే అందులోనున్న మజా.

మోహ—ఇది బ్రాందియందలి యాధిక్యముకాదు. మీ కృపావిశేషము.

వెంక—అంతటి ఘనత నాకొసంగుచుంటిరా?

మోహ—అట్లందురేమి?

సీ. బ్యాంకువేలముపాటఁ ♦ బడనున్న నాయాస్తి
గాని నాకొసఁగనుంట ♦ గొప్పగాదె
యింటికిఁ గొనిపోయి ♦ యెంతయు నోదార్చి
విందులఁ దేల్చుట ♦ వింతగాదె
పనులన్ని విడి వచ్చి ♦ బాధలందెడు నన్ను
గని ద్రవ్యమిచ్చుట ♦ ఘనతగాదె?
ధనమేమి ప్రాణంబుఁ ♦ గొను మొసంగెద నంచు
బలుకుట యిది భాగ్య ♦ కలన గాదె
తే. గీ. రెండుకీతుల మేను లి♦ట్టుండియున్న
బాధ లన్నియు సీతల♦పైనిఁ దాల్చు
యెలమిఁ గూర్చితి ననుఁబోలు ♦ హితుఁడు గలఁడె
మైత్రినిఁ మించు సుకృతంబు ♦ మహినిఁగలదె.

వెంక— మరచితిని రాజారాం! మనము త్వరగా నచటికి పోయిరావలయునుగదా. మోహనరావుగారూ! మే మిపుడే వచ్చెదము.

మోహన్ —నేనుకూడ రాకూడదా? నే నొంటిగ నిట నుండజాలను.

వెంక—ఎందులకు? మీ రిందే యుండుఁడు, ఇదికూడ మన మిత్రుల గృహమే. త్వరలోనే వచ్చెదము ఇచట మీకేలోటును జరుగదు స్వగృహమున నున్నట్లుండవచ్చు. (తెరవైపు జూచి) వారిజా!

వారిజ—(ప్రవేశించును) ఏమీ!

వెంక—వీరు మనమిత్రులు, ఏది కావలయునన్నను తత్క్షణమే సమకూర్చుచు నామారుగ నీవు చూచుచుండుము.

(అని వెంకట్రావు రాజారాంలు నిష్క్రమింతురు)

మోహ—(చూచి తనలో) ఆహా! యేమి యీమెయంగసౌష్ఠవము!

వారిజ—(తనలో) ఈమోహనమూర్తి నెంతజూచినను తనివి తీరకున్నది గదా?

అనుబంధము 6.

ఇట్టి సుకుమారుని రేబవలు త్రాగించి, యిచటనుండి కదలకుండఁ జేయవలయునఁట. ఈతని నిచటనే యుంచుకొనుట నాకును సమ్మ

తమే; కాని, ...యేదియెట్లైనను ధనముకొరకంగీకరింపక తప్పదు గదా? ఎంతకును పల్కరింపఁడే, కన్నెత్తియైన చూడఁడే! ఎంత గంభీరమైన హృదయము! (ప్రకా) స్వామీ! వానీయమేమైన కావలయునా?

మోహా—వలదు; వలదు.

వారి—మోమోటపడెదరేల? తెచ్చెద నుండుఁడు.

(అని నిష్క్రమించును).

మోహా—తెచ్చెదనని పోవుచున్నదే! ఇపు డేమిచేయుదును? త్రాగుదునా, త్రాగకుందునా? నిరాకరించిన నీవిషయము మిత్రుఁడెరింగి యాగ్రహించునేమో?

వారి—(గ్లాసుతో ప్రవేశించి) ఇదిగో స్వీకరింపుఁడు (అని బల్లపై పెట్టును).

మోహా—(పుచ్చుకొని) ఎంతసేపో కాలేదు. ఇపు డవసరము లేదు. కాని నీకు ఉత్సాహభంగముగ నుండునేమో! తెమ్ము అట్లే త్రాగెదను.

వారి:—నాకు ఉత్సాహభంగమా? (నవ్వి)

తే. గీ. నిత్య ముల్లాస మొసఁగు పానీయ మొకటి
ప్రియపుంజెలి కెమ్మోవి ♦ పాన మొకటి
వెక్కసం బౌనె యెంతటి ♦ వెడగుకైన?
మత్తిలియుఁ దేటి రోయునే ♦ మధువుగ్రోల?

మోహా—అందుకు సమాధానము మాటలాడకుండ త్రాగుటయే.
(అని త్రాగును.)

వారి—అనుగ్రహింపఁబడితిని.

మోహా—నీవు కాదు నేను............

వారి—నాచేతిమీఁదుగ నొసఁగుటచేతనా...యెంత భావయుక్తముగ మాటలాడుచుంటిరి! కళాశాస్త్రప్రవీణ్యము లేని, కవితాశక్తి యుండునా?

మోహా—అగుఁగాక నీయూహ తప్పు. మిత్రునిస్వకాంతలచెంతనా! కళాశాస్త్రప్రావీణ్యముఁ జూపుట.

వారి—అదేమి, స్వకాంత లెవరు?

మోహ—నీవు... వెంకటా్రివుగారి.........

వారి—భార్యనా? అదెట్లు? అతఁడేమి నాగళమున పుస్తెగట్టెనా? అగ్నిసాక్షిగ పెండ్లియాడెనా? లేదే! ఆతని స్నేహమున సౌశీల్యభంగముకూడ కలుగలేదే! ఇఁక సరసఁ జేరితినందురా? అది తప్పిదమగునా?

మ. పరు లేరీతి దలంచినన్ బతులెటుల్ ♦ భావించినన్ గొంకక క్రీ
కరణిన్ జేతులు జేతులన్ గలుపుచున్ ♦ గాయంబులన్ హత్తుచున్
"బరగన్ బొల్పడ నన్యపూరుషులతో♦ బా్రియంపు టిల్లాండ్రె" నా
కరయన్ దోసమె వానిచెంత నటులన్ ♦ సయ్యాటలన్ దేలుటల్.

అదియటుంచుఁడు ఆతనిధనమును వలచితిని. మీరూపమును వలచితిని. మీరు నాహృదయమును దొంగిలించితిరి. ఆతఁడు నా సౌందర్యమునుమాత్రిమే దొంగిలించెను. అట్టిచో నాతనికి స్వస్త్రీ నెట్లగుదును?

మోహన్—(తనలో) ఇపు డేదికర్తవ్యము? నాహృదయ మంతకంతకు తొందరించుచున్నదికాని వెనుకంజ వేయుటలేదు!

వారి—ఏమి మాటలాడక యూరకుంటిరి, "మౌన మర్ధాంగీకార సూచకమనియా"? అట్లయిన నిఁక నాకోర్కె తీరినట్లే.

(అని మోహనుని్రప్రక్కన గూర్చుండ మోహనరావు వెనుకకు తగ్గును)

వారి—అదే మట్లు వెనుకకు జరుగుచుంటిరి?

మోహన్—ఎందులకా? భయము్వైచినది. ఆ భయమంతయు నీయధరామృత పానమున పటాపంచలు గావించెదను. (అని కౌగిలించుకొనును.)

వారి—నాజన్మ ధన్యమైనది.

మోహన్—నీజన్మ ధన్యమైనదికాని నా భాగ్యరేఖ పండలేదు. ఏమందువా? యింతవరకూ..... ...

వారి—అదిగో అప్పుడె మోటసరసములకు దిగినది వ్యవహారము. (అని మారొ్మగము పెట్టును.)

మోహ—అంతకోప మెందులకు ! నామాట యబద్ధమా !

వారి—అబద్ధ మగునా? మృదువుతప్పిన మాటలు (అని చురచురఁ జూచును.)

మోహ—మృదువుతప్పుట యన నెట్టిది ? (అని చటుక్కున ముద్దు పెట్టుకొనును.)

వారి—(మోహనుని చెంపపైఁ గొట్టును)

మోహ—ఆహా! మృదుపరిమళ విరిహారముతో ప్రహరించిన ట్లున్నదే! ఏదీ నీహస్తపల్లవము ? (అని చేయి ముద్దిడి) ఎంతమనోహర ముగ నున్నది! ఈ హస్తపల్లవముతో నొసఁగిన పానీయ మాధుర్య మిం కెంత రుచిగనుండునో చెప్పతరమా?

వారి—ఒసఁగుట యేమి? నేనే త్రాగించెదను. (అని అట్లుచేయును.)

మోహ—ఈరుచియంతయు నీచేతిలోనిదే! (అని మరల చేయి ముద్దిడఁ బోవును)

వారి—(చేయి లాగుకొని) అబ్బ ! చాలెద్దురూ?

మోహ—చాలకపోతే యింకాస్త ఇయ్యి.

(ఇంకొకగ్లాసు వారిజయే త్రాగించును.)

మోహ—స్వర్గం యిక్కడే అవుపిస్తోంది, యీరింపంకన్న నీయడరరవం యింకా బాగుంటుంది టాగుటా.

వారి—అంత తొందర యెందులకు?

మోహన్—స్ట్రీం యెక్కి పోటోంది. నీమొగం జిగుజిగు లాడుతోంది. నువ్వు యిద్దరు. యీ యిళ్ళు రెండు. టొండర యెందు కంటావా ?

తే. రంబటో రాము డ్రిడాగో యీ•రాట్రిబడెడు
ఇండు్రి డడె డ్రొపదిన్ గూడి్రి • చండు్రి డయ్యె
వ్యాసు డరెరె యహల్యను • పట్టుకొనియె
ణేణు ణేణు కౌగలింటు్రి వా•ణీ పురాణీ!

(అని లేవఁబోవును)

వారి—(లేవకుండ నాపి) లేవకుఁడు, క్రిందపడెదరు.

మోహా—నేను పడటాన్నా? నీవంటివాళ్ళను వొందమందిని పడేస్తా.

వారి—అట్లే యనుకొనుఁడు నాభుజమున చేయివేయుఁడు గదిలోనికి పోవుదము (అని లేవదీసి భుజమున చేయివేయించుకొనును.)

మోహా—యిప్పుడేం బుజాన పెయ్యేందుకు? పెళ్ళికూటుర్లాగా నాంవేలు పట్టుకోని వెనక నడువు. (అని చేయి తీయఁబోవును)

వారి—వొళ్ళు తూలుచున్నది. చేయి తీయకుఁడు.

మోహా—టూలడు వొడలమంటే. (అని చేయిలాగబోయి యిర్వురును క్రిందబడుదురు)

తృ తీ య ర ం గ ము

[బయలుస్థలము: వెంకటావు, రాజారాములు ప్రవేశింతురు]

వెంకటా—రాజారాం! మల్లి యెచ్చటనున్నది?

రాజా—ఆచెట్టుక్రింద నున్నది.

వెంకటా—ఆ వచ్చునది వెంకఁడువలె నున్నదే! భార్యచెంతకు వచ్చుచుండెనా?

రాజా—ఇది విచారింపవలసిన విషయమే, రాత్రికూడ ఆతనికెన్నియో కొండెములు చెప్పితిని.

వెంక—రాత్రి యాతఁడు మాయింటికడ లేడా?

రాజా—మీయింటికడనే యుండెను. మీకొరకు నే నచటికి వచ్చి వీధిలోనుండియే మిమ్ము పిలువగా వెంకడు బయటికి వచ్చి మీరు లేరని చెప్పెను. అపుడు వానిని మీవీధియరుగుమీదఁ గూర్చుండఁబెట్టి, యెన్నియో నూరిపోసితిని.

వెంకటా—నేనుకూడ నాతని నిలువీడి రావలదని గట్టికట్టడి చేసితిని; తాగుడున కిదివరకుకన్న నెక్కువగ ధన మిచ్చుచుంటిని.

వెంక—(తూలుచు) లెగండ్రి డాన్లో లెగండ్రి అడ్డ్రమొత్తే గడ్రం మీాన గట్రిగా ట్రిన్నుటా్రను. టెల్లగురి్ర మెక్కేను బ్రస్నిం డంటే ట్రింగులు టె్రక్కమాటే డా్రముషారా పెజెంటు. డె్రబ్బ కాషుకోండి డ్రబ్బులేకమోతే నే నిష్టాను.

వెంకటా్ర— వెంకడూ! ఏమది?

వెంక—(చూచి) దండ్రం డొరా! గుఱ్ఱంకళ్ళెం టె్రగేట్టు పట్రుకున్నా ఆగట్రంలేదు. అడ్రంలెగమంటే్ర లెగట్రంనేదు. టా్రటికాయి ల్లాగా ట్రిలకాయ లెగరగొట్రి మంటా్రరా? మీా షిట్రం యేం షేయమంటే్ర అడి షేటా్రను. మీా డాసుణ్ణి.

వెంకటా్ర—నీవేమియు చేయవలదు. ఇల్లు విడచి రావల దంటినిగదా, ఎందులకు వచ్చితివి? నీ భార్యను చూచిపోవుటకా ?

రాజా—ఇఁక నెక్కడిభార్య? అంతటి నీచమునకు లోఁబడిన భార్యను వెంకఁడు తిరిగి యేలుకొనునంతటి మూఘుఁడా ?

వెంక—అదుగడీ డొరా! టె్రలిసినోరి కంట్రిలోనే వుండి్ర. అమ్మగా రో రూపాయి యిటే్ర టా్రగేసి యిట్రి తిరిగి కుషాలుగ అట్రి పోడామని యిటా్ర వట్రిండా.

వెంకటా్ర—(అనుమానము సూచించుచు) రూపాయి నొసంగుటకు కారణము ?

రాజా—మనస్సును కనుకూలముగ నుండుటకు యిచ్చుచుండుమని మీారే చెప్పితిరేమో ?

వెంకటా్ర—(మొగము మార్చుకొని) అయియుండవచ్చును. ఇదిగో! వెంకడూ! ఈ రూపాయికూడ తీసికొని, యిటేపోయి దారిలో తా్రగి యింటికిపోయి యింటికడ జాగ్రత్తగ నుండుము. (అని యిచ్చును.)

వెంక—వో, డె్రబ్బలో, పురుగాడిటే బు్రపాకెట్టి కాల్చేష్టాను, నేను టా్రగేడిమీాషొమ్మ ణేణు మీాషొమ్మ. డొరలు యెయ్యి కాలాలు బట్రికాలు ణేణు యెయ్యికాలాలు టా్రగాలా. కల్లు

షలివేండర్లు పెటి్రించాలి. పోటాను డొరా! (అని రూపాయి తీసికొని నిష్క్రమించును.)

వెంకటా్రి—ఇఁక మల్లిచెంతకు పోవుదమా ?

రాజా—అవశ్యము. (అని కొంచెము నడతురు. తెరనెత్తగా చెట్టు కి్రింద మల్లి కూర్చుండి యుండును.)

మల్లి—అయ్యొ దేవుడా! నా దేవు డెన్ని సెప్పినా యిన్నె నెదు.

అ ను బ ం ధ ము 7.

వెంక—మల్లీ! ఇక్కడ నేమిచేయుచుంటివి ?

మల్లి—నా కర్మం బాబయ్యా !

రాజా—మొండిముండకొడుకు, ఎన్ని చెప్పినను వినుటలేదు.

వెంక—నేనుకూడ నెన్ని విధములనో బోధించుచుంటిని. నాబోధయం తయు చెవిటివానికడ శంఖ మూదిన ట్లగుచున్నది.

రాజా—అన్నట్లు మల్లికా! మీకు మారుమను వున్నదిగదా? ఇంకొకరి నేల కట్టుకొనఁగూడదు ?

మల్లి—మొగుడు సచ్చిమోతే మారుమనుం గానీండి బతికుండగానే యేటి మారుమనువండి !

రాజా—విడిచిపెట్టిన మొగుడు బ్రతికియున్నను చచ్చినవానితో సమా నమే ?

మల్లి—యేందండి అంతమాటంటారు. నామెంకన్న పదికాలాలూ బతి కుండాల్చిందే. యియ్యాలకాకమోతే యింకొనాటికైనా నామీద దయొచ్చుద్ది. అచలు మారుమనువంటేనే నా కచయ్యం.

రాజా—నీమీఁద దయకాదు నీ వగుపడినచో చంపివై చెద నను చున్నాఁడు.

మల్లి—పోనీండి మొగుడుసేతుల్లో సత్తె పున్నెమేగా! అంతకన్నా కావాల్చిం దేంది? కట్టాలన్నీ వొక్కమాలి గట్టెక్కిమోతై.

రాజా—ఈ వయసులో ఈవేదాంత మెందులకు ?

(అంత కృష్ణమూర్తిప్రవేశించి చూచి ప్రక్క కొదిగి)

కృష్ణ—(తనలో) ఆ కూరుచున్నది మల్లి, వీరే వెంకటాద్రివు రాజా రాములు. ఇచ్చట నేమిచేయుచుండిరో కొంచెము తెలిసికొనుట మంచిది. (అని చాటున దాగును)

రాజా—మల్లీ! నీవు చిన్నదానవు, నీకు తెలియదు, మెట్టవేదాంతము లెప్పటికని గిట్టవు.

మల్లి—అయితే యేంసెయ్యమంటావయ్యా !

రాజా—అదిగో అట్లడిగితివి బాగున్నది. ఇక చెప్పెద వినుము. నీ మొగుడిక సిన్నోల్లడు, నీవు సుందరాంగివి, కాలమంతయు కామముతో నిండియున్నది. విటగాండ్రు చూచినచో నిన్ను విడువరు, రోగపంజరమవు కావలసివచ్చును దుర్మార్గు లెట్టి ఘోరములు చేయఁజాలరు?

కృష్ణ—(తనలో) ఓహోహో! నీవు కడుసన్మార్గుఁడవు.

మల్లి—రోగాలు తెచ్చుకో వాల్సినంత గాచార మేమొచ్చింది నాకు ?

రాజా—అదిగో అదియే నీకు తెలియ దనుచుంటిని.

మల్లి—తెలిసేదేంది ! నువ్వు యిడిసిపెడితే నీపెళ్ళం ఇట్లే లేచిపోయిం దేంది ?

కృష్ణ—(తనలో) మంచిప్రశ్న వేసినది.

రాజా—నా కసలు పెండ్లియే కానిది పెండ్ల మెచ్చటనుండి వచ్చును? ఒకవేళ నున్నను వయసువాఁడను అది యెందులకు లేచిపోవును? ఇఁక నీ కందువా? మొగుడు విడిచిపెట్టుట యట్లుంచుము వదలిపెట్టకున్నను వృద్ధుఁడు ఆతనికడ నీకేమిసుఖము లభించును?

మల్లి—పెళ్ళయాక ముసలాడైతే తప్పుద్దా సుకం నేకపోతే తప్పుద్దా. ఆబుద్ది పెళ్ళిసేసేవోళ్ళకుండాల. సిన్నపిల్లల్ని ముసలోళ్ళకిక్కడితే ఆళ్ళవుసురు తగులుద్దని ఆళ్లకు తెలిసుండాల. నా గతేంది? పపంచకవంతా కసాయినుకానాలై పోంది. పెళ్ళికాకముందే ముస

లోడికి కడుతుండా రని తెలిత్తే యెందులోఅన్నా పడి సావటం మంచిది. అయిందాకా తెలీనీకుగా అయాక యిం కేంసేత్తారు?

వెంకటాద్రి—(తనలో) ఇది వినునట్లు తోచదు. (ప్రకా) రాజారాం! ఇంతలో నే నొకపరి యింటి కేగి వత్తును.

(అని చెప్పి నిష్క్రమించును)

రాజా—ఇదిగో, మల్లీ! నీబాగుకొరకు చెప్పుచుంటిని. ఇటు చూడుము. ఈచెట్టుక్రింద నుండేఅవస్థ తప్పిపోవును. ఈ కొరవుమెతుకులు తిన నక్కరలేదు. మృష్టాన్నభోజనము. కోరినచీరెలు ఒడలి నిండ నగలు అత్తరునూనెలు సెంట్లు సబ్బుబిళ్ళలు అన్నియు తెచ్చియిచ్చెదను. నీ వెన్నడును అనుభవింపని భోగ మనుభ వించెదవు. నామాట వినుము. నావెంట రమ్ము

మల్లి—ఛీ! నీజిమ్మడ ఇందుకా యీసాదంతా? యిందుకా? యెంక టాద్రియ్యా నువ్వూ యింతపని సేశారూ? మీరేనా నా సాయికి యీఅబద్దాలు సెప్పింది? తెల్చింది తెల్చింది మమ్మన్ని చూత్తే మీకళ్ళు మండిపోనాయూ? నెగు యీడ నుంచి నెగు. యీపాలి యీమాటెత్తేవంటే బుద్దిసెప్పిత్తా. నా గాచారానికి నే నేడుత్తావుంటే.

రాజా—మల్లీ! తొందరపడకుము ఇంకొకరోజు వచ్చెదను. బాగుగ నాలోచించుకొనుము. (అని నిష్క్రమించును.)

కృష్ణ—ఓరీ తుచ్ఛులారా! ఎంతటి ద్రోహమునకు పాల్పడితిరిరా! ఈయమాయకురాలి నోడిలో వైచుకొనుటకా మీ ప్రయత్నము? ఇట్టి పవిత్రచరిత్రల నెందరిని మానభంగ మొనర్ప ప్రయత్నించుచున్నారో, ఇంక నెందర ప్రయత్నింప నున్నారో కదా? ఎన్నిసంసారములు దగ్ధమొనర్చితిరో, ఎన్నిసంసారములు భస్మీపటలము గావించుచున్నారో, యెన్ని ధ్వంసముగావింప నున్నారో? "పాపి చిరాయు" వన్నట్లు జగద్రక్షకుండగు యీశ్వరుండు నీపాపపర్వతముల కంతము జూపకుండెనే! ఆహా

ఆమె నీచకులాంగన యైననేమి? ఎంతటి నిష్కళంకహృదయము! అనుదినమును ప్రాతఃకాలమున లేచి యిట్టియిల్లాలికి నమస్కార మొనర్చినచో సర్వపాపములు నశించును. ఇట్టి సాధ్వీమణు లితరకులములలో నెందరున్నారోకదా! ఇట్టి కళంకరహిత లగ్ర కులములలో కరవగుచున్నారు. అమ్మా! మల్లీ !

మల్లీ—కృష్ణమూర్తిగారా! దొరగోరూ! దణ్ణంపెడతా నా గతేం చెప్పనూ?

కృష్ణ—చెప్పనక్కరలేదు. ఈ చాటుననుండి యంతయు కనుగొంటిని. నీవింతటి పతిభక్తితోడనే యుండిన నిన్నితుచ్ఛు లేమియు చేయఁజాలరు.

తే. గీ. నీప్రభావముచేతనే ♦ నీవిభుండు
నిన్ను దరిజేర్చి యేలును ♦ నిజము సర్వ
సాక్షి గలఁ డిందులకుఁ బూట ♦ శంక యేల
సతికి పతిభక్తి మించిన ♦ వ్రతము కలదె?

మల్లీ—అట్టనే తల్చుకుంటుండా దొరా!

కృష్ణ—తప్పక నీకు శుభము చేకూరును. పోయివచ్చెద.

రంగూన్ మెయిల్

చతుర్థాంకము

ప్రథమరంగము

(మోహనరావు గృహము: సుశీల యొంటరిగ విచారముతోఁ గూర్చుండి యుండును)

అనుబంధము 8.

సుశీల—

సీ. స్వామి వేళకు రాక ♦ జాగొనరించిన
నెంతయు భీతిచే ♦ నెద కలంగు
వేడిపదార్థముల్ ♦ విభుఁ డారగింపక
తడసిన నెనలేని ♦ తాప మొదవు
పతి కార్యభారంపు ♦ బడలికఁ గొన మది
నంధకారము గ్రమ్ము♦నట్టు లగును
ఒడయున కిసుమంత ♦ నెడద నొచ్చెనటన్న
ప్రాణముల్ పోయెడి ♦ భంగి తోఁచు
తే. గీ. కాంతునకు నొక్క చిరుచీమ ♦ గరచె ననఁగ
మిన్ను పైఁబడినట్టుల ♦ మెయిఁ దోఁచు
నట్టితెరి నక్కటా యిట్టు ♦ లాత్మవిభుఁడు
ఇల్లు గని రెండునాళ్లాయె ♦ నెట్టు లోర్తు ?

హా నాథా ! కార్యస్థానమున నున్నపుడు సైతము ఘడియ కొక పరి గృహమున కరుదెంచి ముద్దుకుమారుని వక్షమున హత్తుకొని ముద్దిడి, నాతోడ నెన్నియో మృదుమధుర హాస్యోక్తుల పచరించి

యంతులేని యాహ్లాద మొసంగుచుండెడివారే! ఈ వియోగ మెట్లు భరింతును? ఋణబాధల ననుభవింపలేక యెట్టైన గ్రామాంతరముల కేగితిరా? తనువుపై రోసి యింకేదేని సాహసమునకుఁ బాల్పడి యుందురా? నా హృదయము మిక్కిలి శంకాకులిత మగుచున్నదే! హే! జగన్మాతా! ఇఁక నీకన్న నాకు వేరు శరణ్యము లేదు. జగజ్జననీ!

అనుబంధము 9.

చ నిరతము నిన్ భజించెడు మనీషుల కెన్నఁడు దుర్నిమిత్తముల్
జరుగ వటంచు పల్కుదురు సత్యము ప్రాజ్ఞులు; రిత్త గాదు; త్వ
చ్చరణయుగంబె నమ్మి, యనిశంబును నెమ్మదిఁ గొల్చుచుంటి, నీ
పరమకృపారసంబు బరుపంగదె దీనులపైని శాంకరీ!

రాజారాం:—(ప్రవేశించి) మోహనరావుగారున్నారా?

సుశీల:—(ఒకప్రక్క కొదిగి) ఇంటలేరు.

రాజా:—లేనిసంగతి నెరుఁగుదును. ఎచటనున్నది కూడ నెరుఁగుదును. ఎరిఁగియుండి అట్లడుగుట యెందుల కందురేమో? ఇదివర కెన్నడును మీతో మాటలాడియుండనందున ఆ ప్రశ్న వేయవలసి వచ్చినది. మీ శోకవార్త నెరింగించుటకై మోహనరావుగారే నన్నంపిరి.

సుశీ—క్షేమముగ నున్నారా? ఎచట నుండిరి?

రాజా—ఆఁ వేశ్యాబాహుబంధమున క్షేమముగ నున్నారు.

సుశీ—(తనలో) ఆహా! ఈతఁడు మృదువుతప్పినమాట లాడుచున్నాడే. ఎట్లైన నీతని శీఘ్రముగ బంపివేయుట మంచిది. (ప్రకా) పోనిండు. ఆవిచారము మీకెందులకు? ఏదేని యవసర కార్యములున్న పోయి నిర్వర్తించుకొనుఁడు.

రాజా—నాకు వేరే యవసరకార్యములును లేవు. ఉన్న యవసరమేమో యిచ్చటనే యున్నది.

సుశీ—ఇచట నేమున్నది?

రాజా—ఏమున్నదా? మీస్థితి విచారించుటయే అవసరము. నీనాధు

నకు నిరువదినాల్గుగంటలును త్రాగుడు, ముండ. నే నెంతబోధిం చినను ఆ రెంటిని విడచి యీవలకు రాఁజాలకున్నాఁడు! రాఁడు! ఇఁక నీకు దక్కఁడు. నీ వొంటరి జీవనము..... ...

సుశీ—చాలుచాలు. ఇఁక నూరకొనుము. నాగతి యెట్లైన నీకేల?

రాజా—నా కేల ననుకొనిన నింత దూరమే వచ్చియుండను. మీా మీాఁద జాలికలిగి మీామేలు తలఁచి శ్రీమకోర్చి యిటు వచ్చి తిని. ఇంతకన్న నెక్కుడుగ నిను సుఖపెట్టఁదలఁచి నిను నాయింటఁ జేర్పఁదలఁచి యిటు వచ్చితిని.

సుశీ—(తనలో) ఆహా! ఈ తుచ్ఛుఁ డెంతకు సాహసించు చున్నాఁడు! ఇప్పు డేమిసేయుదును? సౌమ్యముగ బోధించి చూచెద. (ప్రకా) అయ్యా!

మ. పరువే నీ కిది, యిట్టి చెట్టఁ దలఁపన్ భావ్యం బొకో? నీకు సో
దరిగానే హితునాలి నోట? నిది మిథ్యావాంఛయేగాక, యో
ర్తురె సాధ్వీతతి నీదుచర్యలకు? నిన్ దుష్టాత్ముఁగాఁ జూడ రే?
పరకాంతన్ గవయంగఁగోరుటలు పాపంబౌఁగదా సోదరా!

రాజా—ఓహో! నీతులు చెప్పుచుంటివా? మనకులములే వేరగు నప్పుడు నీవు నాకు సోదరివెట్లగుదువు? అయినను నా వాక్య ములు నీ కిప్పుడు నచ్చవు. నీమగఁడు తప్పత్రాగి వచ్చి, నిన్ను నెముకలన్నియు విరుగ దన్నుచు పలుబాధలుపెట్టి నిన్నేలక యేడ్పించినప్పుడు నీ యీాసరాకరణమునకు విచారింపకపోవు. అపుడు నాకు వార్త నంపకపోవు. నేనువచ్చి నిన్నుఁ జేపట్టక పోను. ఇప్పటి కిచ్చటినుండియే ముద్దుఁగొని తృప్తినందు చున్నాను. (అని తనఅరచేతివైపు వ్రేళ్ళనే ముద్దిడికొని తృప్తి నభినయించి వెడలిపోవును.)

సుశీ—(కోపము దుఃఖము నభినయించుచు) ఓరీ! తుచ్ఛుఁడా! ఎంతటి యమానుషకృత్య మొనర్చితివిరా? నీచా! నిరంతరపతిపద ధ్యానతత్పరనగు నన్ను, అన్యపురుషుల గ్రిగంటనైన నీక్షింపని నన్ను, నిష్కలుషమానసిక నగునన్నుఁ జూచి నాయెదుట నెంత

దుష్టాభినయ మొనర్ప సాహసించితివిరా! కూ్రరా! సద్వంశ సంజాత నగునేను నీ నీచదృష్టికి గణికవలెఁ గనుపడుచుంటినా? మిత్రద్రోహీ! అతులితైశ్వర్య సంపన్నయై సర్వాలంకార శోభితయై సకలవైభవోపేతయై సద్గుణగరిష్ఠులను సకలవిద్యా పారంగతులను పరస్త్రీపరాఙ్ముఖులను గన్న యీ భారతమాతృ గర్భమున తులసివనమునందు గంజాయిమొక్కలవలె, సంపెంగ వనమునందు కాలసర్పమువలె భారతసాధ్వీ యాత్మగౌరవ విధ్వంస మొనర్చుటకా నీవంటివారలు జన్మించినది? భారతనారీమణుల దుష్కీర్తిపా లొనర్చుటకా మీవంటి యున్మత్తవిత్తనము లుద్భవించినది? పతివ్రతా మతల్లుల వంచించుటకా మీవంటి కపటనాటకము లవతరించినది? సతీపతుల ప్రేమపరిణామముల కడ్డుకట్టలు వైచుటకా మీ వంటి వెన్నమాటువిషఘుటికలు వెలసినది? నిప్పువంటిసంసార ములు నీటఁగల్పుటకా మీ రిట్టి దురాచారము లొనర్చుట? పాపమని యెంచక మున్ముం దిందులకుఁగలుగు ప్రతిఫలముల నూహింపక యమదండన లనుభవింపవలసి వచ్చునను భీతియైన లేక మీరొనర్చు దుండగములే మిమ్ము విధ్వంస మొనర్ప కుండునా? మీదురూహలే మీకంతము జూపకుండునా? (దుఃఖ ముతో) హా! హృదయేశ్వరా! యిత్తరి మీరింటియం దుండి యున్నచో నీకుటిలుఁ డిట్లొనర్చియుండునా? నన్ను కన్నెత్తియైన వీక్షింపఁగలఁడా? అయ్యో నాథా! ఇట్టిదురంతములు వాటిల్ల కుండ నాదండ నుండవైతివే!

సీ. ఎందుంటివో యిప్పు ♦ డేండ్లుపూండ్లుగ నుండె
త్వద్దర్శన మొనర్చు ♦ దారి యెట్లు?
స్వప్నంబున న్నిన్ను ♦ చందమయ్యెను భవ
న్మధురోక్తులను విను♦మార్గ మెట్లు?
జన్మాంతరంబైన ♦ సరణిగాఁదోచె త్వ
త్పాదాబ్జములు గొల్చు ♦ భాగ్య మెట్లు

భావనలోపలఁ ♦ బరఁగుచునుంటివి
ప్రత్యక్షముగ నిన్నుఁ ♦ బడయుటెట్లు ?

తే. గీ. ఎటుల నినుగాంతు సేవింతు ♦ నెలమిగాంతు
ఏది దిక్కింక నాకు నా♦హృదయనాథ !
తడసితివమేని ఁ దనువింక ♦ విడచుఁబడతి
దర్శనం బిమ్ము ప్రాణముల్ ♦ దక్కనిమ్ము.

నాథా ! యీవియోగమును భరింపలేక నేనే యసువులవీడిన-చో నీ చిన్నికుమారునకు రక్షకు లుండరు. భవన్ముఖారవింద సందర్శన మొసంగి నీ ముద్దుకుఱ్ఱని నో డాలింపనిచో నీబాలుఁడు గుండెపగిలును. లోకబాంధవురాక కెదురుచూచు పద్మములభంగి శరచ్చంద్రునకై తపమాచరించు చకోరంబుల చందంబున భవద్దర్శన మపేక్షించి నిరీక్షించు మాకు సాక్షాత్కరించి మా దుఃఖమున కంతముఁజూపుఁడు. (కొంచెము మూరకుండి) అయ్యో ! ఇఁకనెక్కడినాథుఁడు, ఎక్కడి లోకము ? మధుపానపిశాచ మావహించినది. గణికాదుర్గంధముసోకినది. ఇంకను నాథునిగూడి ప్రేమతరంగడోలికల నూఁగుటయా ? అంతటి యోగ్యతయే నాకున్న-చో నా నాథునకు వెంకటరావు రాజారాముల స్నేహమే యలవడకయుండెడిది. నా జనకుని వాక్యములయం దొక్క యక్కరమైన పొల్లుపోవుటలేదే ! దైవమా ! నా గతియేమి ? దీన శరణ్యా ! నే నహర్నిశ లిట్లు దుఃఖాబ్ధిలో మునింగి యుండవలసిన దేనా! దుస్సాంగత్యము గూర్చితివి, చెడునడత లలవరచితివి, కూటికిఁగూడ గతిలేనంతటి హీనస్థితికి దెచ్చితివి, నాథుని ముఖావలోకనము కరవానర్చితివి. అధఃపాతాళమునకుఁ ద్రొక్కితివే ! దీనదయాళూ ! జగద్రక్షకా ! నా కిది పరీక్షయా ? నీ పరీక్ష కాగునంతటి సామర్థ్య మబలనగు నాకడ గలదా ? ఆపద్బాంధవా ! నాదుఃఖమున కంతముఁ జూపవా? నన్ను దరిజేర్పవా ? నీ కరుణార్ద్రదృష్టుల నొక్కపరి నాపైఁ బ్రసరింపఁజేయవా !

తే. గీ. దేవదేవ! జగన్నాథ ♦ దివ్య తేజ !
మానితాకార ! శ్రీవేణు♦గానలోల !

నన్ను రక్షింప రార యా♦పన్నరాల
శ్రితజనావన! లోకేశ ♦ శ్రీనివాస.

అనుబంధము 10.

శ్యామసుందర్—(ప్రవేశించి తల్లినిజేరి) అమ్మా! ఎందుకే యేలుత్తున్నావు?

సుశీ—లేదు తండ్రీ! నే నేడ్చుటలేదు.

శ్యాం—అదేం కల్లెంబడి నీల్లొత్తుంటే నాకూ్కలా యేలుపొత్తుంది.

సుశీ—అయ్యో చిట్టిబాబూ! యెచ్చటి ముద్దుపల్కులురా యివి! తండ్రీ! నీ చిన్నిబొజ్జ యె ట్లేడ్చుచున్నదో చూడుము. నాయనా! ఇల్లెన్నియుపవాసము లొనర్చెదవు? బువ్వతిను నాన్నా!

శ్యాం—ఊఁ ఊఁ నాన్నరాందే నే తిన్ను.

అనుబంధము 11.

సుశీ—(కుమారుని నొడిలోఁ జేర్చుకొని) అయ్యో యెంతగతిపట్టినదిరా తండ్రీ! నాన్న యిల్లేమరచినప్పుడు నాన్నతో కలిసి భోజన మొనర్చుట యెట్లుతటస్థించునురా కుమారా! అదిగో తాతయ్య వచ్చుచున్నాడు నాన్ననుతోడ్కొనివచ్చును పండ్లుకొనిపెట్టును.

(అంత జానకీ కృష్ణమూర్తులు ప్రవేశింతురు.)

శ్యాం—ఊఁ ఊఁ (అని గంతులుపెట్టును.)

కృష్ణ—అమ్మా! యేమది?

సుశీ—తండ్రీ! యేమున్నది?

చ. కలధనమంతఁబోయినను ♦ కాంతుని బెన్నిధిగాఁ దలంచి చిం
తిలఁదగదంచు నెంచితి ను♦దీర్ణ దురదృష్ట మదేమొ నావిభుం
డిలుగని రెండునాళ్ళగు నె♦టేగెనొ బిడ్డఁడు నాన్న యేఁడి నే
వలవను బువ్వ యంచనఁగ ♦ వ్రియ్యలగుర్ణ మన మేమిచేయుదుర్ణ.

అమ్మా! మా కెంతటి దురవస్థ సంభవించినది! (అని దుఃఖించును.)

జాన—అమ్మా! రెండుదినంబులనుండియు నీనాథుం డింటికి రాకుండి నప్పుడు మాకింత కబురంపిన బాగుండెడిదిగదా ?

సుశీ—కబురంపుట కీం దెవరుండి రని ? అయినను పతిచర్యల నన్యుల కెఱిఁగించుట యుత్తమకాంతాలక్షణమా ?

కృష్ణ—తల్లీ ! అదియా నీయూహ ? ఇదంతయు నా గ్రహచారము. నాసద్బోధలన్నియు మీకు విషప్రాయము లగుచున్నవి. చూచితివా సహవాసదోషఫలము ?

చ. చెడుసహవాసముల్ సలుప • చేటొనగూడుట తథ్యమంచు నే
నుడువఁగ నాఁడు నీమనము • నొచ్చె, విభుండును దుష్టమైత్రి తా
నుడుగఁగ నోర్వఁడయ్యె పరు•షోక్తుల నాఁడఁ గడంగి, వారలే
కడుసుగుణాఢ్యులం చనఁడె? • గాంచితె వారల సద్గుణంబులన్?

అది యట్లుంచి, కలిగినకష్టములు తలిదండ్రులకుఁగూడ తెలుపకున్న నవి తొలంగించుకొనుట యెట్లు ?

సుశీ—గ్రహచారమున కెవ రేమిచేయఁగలరు?

కృష్ణ—బాగున్నది.

జాన—పోనిమ్మా. సుశీ ! నీవు భోజన మొనర్చితివా ?

సుశీ—నేను భోజనముచేయుటయా ? అయ్యో ! నాకెక్కడిభోజనము ? ఏనాఁడు రంగూన్ మెయిల్ నడిసముద్రమున నంతర్థానమైనదో నాఁటితోడనే నాకును నిద్రాహారములకును ఋణముతీరినది. ఏనాఁడు ఋణతీర్మానమునకు నేషనల్ బ్యాంకువారు నోటీసొసంగిరో ఆనాఁడే నాకును నాయైశ్వర్యమునకును ఋణముతీరినది. ఏనాఁడు వెంకట్రావు రాజారాములు నాయింటఁ బ్రవేశించిరో ఆనాఁడే నాకును నాసౌఖ్యమునకును ఋణముతీరినది. ప్రాణములు మొండివడి విడువలేక జీవచ్ఛవమువలె బ్రతికియుంటిని.

కృష్ణ—అమ్మాయీ! ఏటి కట్లు వూహించుకొందువు? నిద్రాహార
ములు మాని అహర్నిశలు దుఃఖాంబుధిలో మునింగియున్నంత
మాత్రమున సర్వసుఖము లొక్కపరి యలముకొనునా? కష్టము
లొంటిగ రావను సామ్యము నెరుఁగవా? మూల్గుచున్న నక్క
పై ననే తాటిపం డూడిపడును. ఇది నైజము. నీవలె దుఃఖా
క్రాంతలైనవా రెందరో గలరు. నీపతివలె భ్రష్టులైనవా రెందరో
గలరు. ఎవరైననేమి యిట్టిమైత్రి యలవడినపిదప?

తే. గీ. ధూమమున నగ్ని మలినుఁడై ♦ తోఁడరిపట్లు
విమలుఁడై యెంతో విఖ్యాతి ♦ వెలసియున్న
ఘనున కేనియు దుష్టసాం♦గత్య మొదవ
మాన్యతం గన్న సత్కీర్తి ♦ మాసిపోదె?

సుశీ—జనకా! రెండుదినము లింటికి రానంతమాత్రమున భ్రష్టులైన
ట్లెంచవలసిన దేనా?

కృష్ణ—అమ్మా! ఇంకను నేలదాచెదవు? జరుగుచున్న విన్నియు
నెరుఁగుదును. జరుగఁ గలవికూడ యెరుఁగుదును దుష్టమైత్రి
యూరక విడుచునా? త్రాగు డలవడియే యుండును. వేశ్యా
సంపర్కము లభించియే యుండును. నీవు దాచనెంచినను
దొంగతనమును రంకుతనమును దాగునవియా? త్రాగినవాని
సంగతి తనంత తానే బయల్పడదా?

సుశీ—నేనుమాత్ర మట్లంటినా? ఋణబాధలు పడలేక యెట్టి ప్రయ
త్నములైన నొనర్చుచు వీలులేక యుండిరేమో, లేక గృహ
మునకు వచ్చిన ఋణదాత లింటి కరుదెంచి బాధింతురేమో
యని యెచటనైన నుండిరేమోయని యట్లంటిని.

కృష్ణ—ఎట్లున్ననేమి? వెతకి నీనాథుని నీకడఁ జేర్తును. పోయి భోజన
మొనర్పుము. (అని నిష్క్రమించును.)

సుశీ—అయ్యో! ఎచ్చట నిద్రించుచుండిరో! ఎచట భుజించుచుండిరో! ఎట్టి యగచాట్లఁ బడుచుండిరో! ఎందుండిరో! ఎట్లుండిరో! అమ్మా! నాయనగారె పిచ్చియేగాని............

జాన—ఎచట నున్నను వెతకి తీసికొనివత్తురుగాని యూరకరారు. లెమ్ము. ఇద్దరకును భోజనము పెట్టెద. బాలునకు శోషవొడము నట్లున్నది.

సుశీ—అమ్మా! పతివ్రతాధర్మము లెఱింగిన నీ విట్లాడిన నే నేమనఁ గలను?

జాన—నీపతి యెచ్చటనో భుజించియే యుండును. అదిగాక కుమారుని సేమముకొఱకైన నీవు భుజింపకతప్పదు.

సుశీ—అమ్మా! నా కాకలియే లేదు. కుఱ్ఱవాని నెట్లైన భుజింపఁ జేయుము. నేనుకూడ కొంతఁగూర్చుండెద. (అని లేచుచుండఁ దెర పడును.)

ద్వితీయరంగము.

[వేశ్యగృహము: మోహనరావొంటిగఁ గూర్చునియుండఁ దెరలేచును.]

మోహ—ఈ గృహమునకుఁ జేరిన వేళావిశేష మెట్టిదోకాని మిక్కిలి సుఖముగఁ గాలక్షేపము జరుగుచున్నది. ఋణస్థులబాధ లేదు కదా? ఎట్టికష్టములయుం దైననేమి?

ఉ. తీరనికష్టముల్ గలిగి ♦ ధీరత గోల్పడి కుందువేళలన్
వారుణి గ్రోలి వేడ్క చెలువన్ దరి జేర్చిన వంతలన్నియున్
దీరి విశేషసౌఖ్యములఁ ♦ దేలుటె కాక యుగంబు లేనియున్
మారవె రోజులం బలెను ♦ మారదె భూస్థలి స్వర్గమట్టులన్.

ఇచట నాకు బ్రాందికి లోటులేదు, సానికి లోటులేదు. సానులలో వారిజయంతటి గుణవంతురా లున్నట్లు ఎన్నడును వినియెరుంగను; ఏ గ్రంథమునను జదివియెరుంగను. ఆ తలతిక్క సిద్ధాంతములను

వారియు కవులందరు వారిజగుణములను గ్రహించినచో వారి వ్రాతలుదిద్దుకొనవలసినదే. వాడివ్రాతలకును దీనిగుణములకును హస్తిమశకాంతరమున్నది.

చ. వెలచెలి వేసకత్తె యను ♦ వెఱ్ఱినుడుల్ పలుకాదు వారియూ
హలఁదొలఁగింప రూపవతి♦యై సుగుణాఢ్యయు ప్రేమరాశియై
వలపులఁజిమ్మ యీతరుణి ♦ వారిజ యెప్పుడు నన్ననంగ సం
కులసమరంబులన్ ముదము♦గూర్చుచు దైవముగాఁగఁ గొల్చెడున్.

వారిజా! (అని కేకవైచును.)

వారిజ—(ప్రవేశించి) ఎందులకు?

మోహ—ఎందులకా? నన్నొంటిగ విడచి లోని కేగుట భావ్యమా?
దాహము వైచుచున్నది. మధుపానమో, యధరపానమో
లేకున్న నది తీరుటెట్లు?

వారి—మధు వైపోయినది.

మోహ—అటులైన నీయధరామృతమును త్రాగెద నిటురమ్ము.

వారి—మీకు కవిత్వ మాశుధారవలెఁ బ్రవహించుచున్న దే?

మోహ—కవిత్వమన్న నీ కంత తేలికగ నున్నదికాని అం దెంత
మాధుర్య మున్నదో యెరుఁగుదువా?

సీ. ఐశ్వర్య మిచ్చి మ♦హాభోగినిన్ జేయు
కలదెల్ల నూడ్చి బి♦కారిఁజేయు
రణరంగమందు వీ♦రాధివీరు నొనర్చు
భీరువై దురమునఁ ♦ బారఁజేయు
జనవంద్యుఁడైన స♦చ్చారిత్రునిన్ జేయు
దుర్వ్యసనాల బల్ ♦ ధూర్తుఁజేయు
కామినీశతమద♦గర్వఖర్వ మొనర్చు
రసికునిఁజేయు దు♦ర్బలునిజేయు

తే. గీ. అమితసంతోషపడఁ జేయు సుకవిఁ గార్యుఁ జేయు
నటుకుఁ బేర్పడఁ గారకుఁ బట్టుటె, సర్వ
మనుభవించు తా గ్రంథసంచయమునందు
కవి, తనకవిత్వమాధుర్యగరిమకతన.

వారి—సంగతవిషయము లెఱుఁగన్నను నేనొకటిమాత్రము గ్రహించితిని. వేయుమంది విటుల సాంగత్య మొనర్చినను ఒకకవితో సాంగత్య మొనర్చినంత రసికత లభింపదు.

మోహ—నీమాటలకేమి నాకోర్కె దీర్చితివికాదు!

వారి—(తనలో) ఎట్లైనను తాగుడు మాన్పఁ బ్రయత్నించుచుండ నీతఁడు విడుచునట్లు లేదు. (ప్రకా.) అయిపోయినందులకు విచారించుచున్నాను. ఏమిచేయువలయును?

మోహ—(తనలో) సాధువ్రతమిట్టి అన్నట్లు శాంతకబురులకు కమ్మలకు అంతులేదు. అచట కావలసినంత బ్రాంది యుండును. అచటకుఁబోయిన నా మొకోర్కెయు నాకోర్కెయుఁగూడఁ దీరగలదు. (ప్రకా.) ఇప్పుడే వచ్చెదను. (అని లేచును.)

వారి—ఎచటకును బోవలదు. ఇప్పుడు తెప్పించి యిచ్చెద నుండుఁడు. (అని చేయిపట్టుకొనును.)

మోహ—ఇపుడే వచ్చెద ననుల లేదా? (అని చేయి విడిపించుకొని నిష్క్రమించును.)

వారిజ—(అటుచూచుచు) త్వరగ రావలయుఁజుమా! మిమ్ము విడిచి నే నుండలేను. (మెల్లగ వెనుకకువచ్చి, కూరుచుండి) ఆహా! ఏమి నాభాగ్యము! ఎంతటిరసికాగ్రగణ్యుఁడు నాకు లభించెను!

ఇట్టి రసికాగ్రగణ్యునకు తాగు డలవఱచి వెంకటాద్రివు కన్యాదాతన్యై నామాలమున నాతని యాస్తనంతయు రాబట్టుకొని యాతని సర్వనాశన మొనర్ప నమకట్టినాఁడు. అయిదు వేలరూప్యములవర కాతనికి సాయ మొనర్చెనఁట. అందులకై యేబదివేల

సూప్యముల కీనోట్లుపై కృత్రిమవ్యాపారమున సంతకము చేయించ వలసినపని యాజ్ఞ. సంతకము చేయించితిని కాని యిది వెంకట్రావున కిచ్చుటకుమాత్రము నామన మంగీకరించుటలేదు. ఇయ్యకున్న నన్నేమిచేయఁగలఁడు? రాజారాం ప్రతిబంధక మొక్కటియున్నది. ఆతనితో విరోధము త్రాచుపాముతో పగ పెట్టుకొన్నట్లే.

(అంత రాజారాం ప్రవేశించును)

రాజా—(చూచి) మహారాణిగా రేదియో దీర్ఘాలోచనలో నున్నట్లున్నది.

వారి—ఏమున్నది? మహారాజులదర్శనమే యపురూపమగుటచే కారణమేమూ యని యాలోచించుచున్నాను. అయినను పదియారువేల గోపికాస్త్రీలకును ఒకేపరి దర్శనమిచ్చుటకు శ్రీకృష్ణునకున్నంతమహిమ మీకడ లేదుకదా?

రాజా—ఓహో! ఎక్కడి కెక్కడికి లంకె బెట్టితివి! నాకంద సంపుసుగత్తె లుండిరా?

వారి—లేరని మీరుమాత్రము నిర్ధారణగఁ జెప్పఁగలరా! కూర్చుండుఁడు.

రాజా—(కూర్చుని) నీయూహా లన్యథా యెట్లగును? ఏదీ యొకముద్దు. (అని ముద్దిడును)

వారి—ఏ మాస్వాతంత్ర్యము?

రాజా—స్వాతంత్ర్యము నాకుఁగాక యింకెవరికి? ఇప్పటి కెందరుమిత్రుల సర్వాంగక్షౌరము గావించి వారిధనమంతయు నీకు చెందునట్లు చేసితిని; ఎందరఁ జేయుచుంటిని; యెందరఁ జేయనుంటిని? అంతయు నీబాగుకొఱకే కదా? అట్టినాకు సర్వస్వాతంత్ర్యము లేదా?

వారి—ఓహో! అట్లయిన నీపేరు రాజారాం కాదు.

రాజా—కాకున్న డాఘర్మాను యందువా? నీ వెట్లన్నను నాకిష్టమే. ఇతరులన్న నే నోర్వను. అని వారు బ్రతుకలేరు.

వారి—ఎట్లు బ్రతుకగలరు? పౌరుషమున కేమి లోటా?

రాజా—అదీమాట. నాతత్వము బాగుగ గ్రహించితివి, ఇందుల కొక యాలింగనము బహుమతి. (అని కౌగిలించుకొనును).

వారి—అగునుగాని వెంకట్రావు మోహన్‌రావుగారిని సర్వనాశన మొనర్ప సమకట్టుట నా కిష్టములేదు.

రాజా—ఓయి తెలివితక్కువా? ఆయాస్తియంతయు ఆతనికి కాదు నీకు చెందునట్లు చేయుమని కోరక; యిష్టములే దందువేమి?

వారి—వ్యవహారమంతయు నాతని పేర నడచుచుండ నాకెట్లుచేరును?

రాజా— అదేంత పని?

మ. నిలుమన్నన్ నిలుచుండు నేమ్మనఁగన్ • నీగ్గార్చు నిల్లాలితో
బలుకన్వద్దన మాను, గ్రోలు విసమేన్ • బాలంబ లెన్ జెప్పచోన్
చెలువా! యాతఁడు కీలుబొమ్మవలె నా•చే నుండు నెల్లప్డు చిం
తిల నీకేటికి వానిసర్వమును స్వా•ధీనంబు గావింపనే?

వెంకట్రావ్ వొకపని యింటికేగివచ్చెద నని పోయెను. ఇపుడే రాఁగలఁడు నేనిటనుండి తొలగెదను. నీవుగూడ కొంచెము బెట్టుసరి చేసి ప్రయత్నింపుము (అని నిష్క్రమించును)

వారిజ—ఇదియు కొంతమేలే. అనుభవించుటలో వైద్యుఁడు వకీలు వణిజుఁడు వేశ్య యీనల్వురును నెప్పుడో యొకప్డు డొకయంశ ననుభవించితీరుదురు.

(అంతట వెంకట్రావు ప్రవేశించును)

వెంక—(చూచి) వారిజా! మోహనరా వెటుపోయెను?

వారి—ఇపుడే యెచ్చటికో పోయెను.

వెంక—ఎందులకు బోనిచ్చితివి? ఎప్పుడును విడువకుండ నీదండ నుంచుకొమ్మనిగదా తెలిపితిని?

వారి—నాకు నీయాజ్ఞయేమి? నీ కింతదుర్బుద్ధి యెందులకు?

శా. ఏలా యింతదురాగ్రహం బకట నన్నీలీల నర్పించి యా
మూలానన్ ధనమున్ గడించు నను నీపొందిక్కఁ గనన్ సిగ్గుగా
మేలా యెందుల కీదురాశ పడుచున్ మాన్యస్త్రీఁజూపి నన్నిత్తు ని
ర్మూలంబు న్బొనరింతె వంచనము నెంతేఁ గూర్చునే యెరికిన్?

వెంక—ఓహో! యెంత నీతిశాస్త్రప్రవీణురాలవైతివి?

వారి—నా నీతిశాస్త్రప్రవీణత నీకెందులకు? నీవిక నిచటనుండి దయ చేయవచ్చును.

వెంక—ఎందుచేత పోవలయును?

వారి—నే నితరులసొత్తు నగుటచేత.

వెంక—అదెట్లు?

తే. గీ. తరుణి! నీ వుండుమేడయుఁ ◆ దాల్చు నగలు
కట్టు పుట్టంబులుఁ దినుచున్నట్టి తిండి
నావి; నిన్నుంచుకొంటచే ◆ నీవు నాదు
సొత్తె యైతివి; నీ దగు ◆ సొత్తి కేది?

వారిజ—ఈ గృహముపై నీ పేరున్నదా? ఈ యాభరణములపై నీ పేరున్నదా? ప్రతిమాసమును నాకంపుచున్న వస్త్రభాండారముల నేదుకాణమునందైన నీయుంపుడుకత్తెనగు నాకంపునవి యని పద్దు వ్రాయించితివా? నేను నీస్వాధీనమునందున్నట్లే వార్తాపత్రిక యందైన ప్రచురించితివా? పదిసంవత్సరములనుండియు నన్నుంచుకొన్నట్లు దస్తావేజు లేమైన నున్నవా? అదిగాక చేతిమీదుగ దానమిచ్చినవస్తువు తిరిగి తనసొత్తెట్లగును?

వెంక—వారిజా ! ముందున్న పెన్నిధిని కాలదన్నుచుంటివిసుమా ?

వారి—వచ్చినదేమో రానేవచ్చినది. ఇఁక ముందురాదు. వచ్చినది పోదు.

వెంక—పొరబడుచుంటివిసుమా ? రేపు నేషనల్ బ్యాంకువారు వేలము వేయనున్న మోహనరావుని యాస్తినంతయు నీపేర పాటకొట్టి వేయించఁదలచితిని. మోహనరావుచే సంతకము చేయించిన నోటు ప్లెయింటుచేసి ఆతనిమేడ వేలమువేయించి అదికూడ నీపేరనే కొనఁదలచితిని. పదియెకరముల మాగాణి బేరము జరుగుచున్నది. పదిదినములలో రెజిష్టరీ కాఁగలదు. అదియు నీకే. నిన్నొక జమీందారిణిని జేయనెంచుచుండ..........

వారి—(తనలో) ఇదంతయు నిజమే యైనయెడల పెన్నిధిని కాలదన్నుటయే.

వెంక—కల్లబొల్లిమాటలు చెప్పుటకాదు. బాగుగా నాలోచించుకొనుము.

వారి—(నవ్వి) ఓయి తెలివితక్కువా! ఇది కళాశాస్త్రములో నొక ఘట్టము. వచ్చినతోడనే సరసకుఁజేర్చిన పటుత్వమేదీ? (అని కూర్చుండబెట్టి ముద్దిడును)

వెంక—అది నే నెరుంగుటకు నే నేమైన కళాశాస్త్రము జదివితినా?

వారి—అటులైన నిపుడు నేర్చుకొనుము (అని చెంపమీఁద మెల్లఁగ గొట్టును)

వెంక—నీచేయి యెంతచల్లగనున్నది? (అని చేయి ముద్దిడుకొనును)

[తెరతో తలుపుచప్పుడు. లోపల యెవరు అని కేక]

వారి—ఎవరది?

[లోపల]

మాటలాడవలసిన పనియున్నది.

వెంక—ఎవరది ?

వారి—ఎవరో, మీరు కొంచెము లోనికిపొండు. (వెంకటా్రవు లోని కేగును.)

[వారిజ తలుపుతీయగా కృష్ణమూర్తి ప్రవేశించును]

కృష్ణ—మోహనరావు వచ్చెనా యిచటికి? (అని లోనికి జూచును)

వారి—అట్లు చూచెదరేమి? మోహనరా వెవరో నే నెరుగను. ఇచటకు రాలేదు. (అని లోనికిబోవును)

కృష్ణ—ఆనిలిచియున్న దెవరు? మోహన్ రావు కాదు; వెంకటా్రవు. వీడి దుంప తెగ. ఏమితుచ్ఛసౌఖ్యము! సౌందర్యరాశియగు భార్యయుండ వేషము తగిలించుకొనిన యీడుప్పరముండ వెంత పడియేడ్చుచున్నాడు.

గీ. రంభఁబోలు సతీపరి♦రంభ ముడిగి
చెడిపెలం గూడి బ్రాందికి ♦ సేవఁజేయు
దుష్టుని న్బెండ్లియాడిన ♦ తోయజాక్షి
చింత లివి యున్ని యంచని ♦ చెప్పఁదరమె!

ఇట్టి ద్రోహుల నఁదర తుండెములుగ నరికి కాకఘూకములకు సంతర్పణగావించిన పేరిపాపములు నశించుటయేగాక ప్రపంచముకూడ బాగుపడును. ఈవృథాకాలయాపన నాకేల? మోహనుని వెదుక బోయెదను.

తృతీయ రంగము

(వెంకటాద్రివు గృహము : శాంత విచారముతోఁ
గూర్చుండియుండ తెరలేచును.)

అనుబంధము 12.

శాంత—

తే॥ గీ॥ మోహనాకారు డౌర యా • మోహనుండు
కన్నులం గనఁడు పల్కఁడు • కదలిరాఁడు
వ్యర్థమగుచుండె గోర్కె; లే • వలన నాకు
ప్రాణములు నిల్చు నాతని • ప్రాపులేక ?

ఏమిచేయుదును? జగన్మోహనాకారము నా కనులకుఁ గట్టినట్లుండెనే! తన నవకోటి మన్మథరూపము నొక్కసారి చూపిన చాలునంటినే! ఆ మృదుమధురవాక్కు లొక్కపరి శ్రవణానందముగ వినిపించిన చాలునంటినే! ఇంతమాత్రమునకైన నోచుకొనలేదా? దైవమా! నాకేల యీ మాయమగనిం గట్టిపెట్టితివి? ఇట్టి సుందరాంగుని గూర్చియున్నచో నెంత మేలొనర్చియుందువు? ఒక్కక్షణ మింట నుండుటలేదు. రేయింబవళ్ళు త్రాగుడు, అపైని వేశ్యాసంపర్కము. గ్రహచారము చాలక యొకింతతడ వింటియందున్నచో పరుషవాక్యము లాడుట. అటేల చూచితివి; ఇటేలబోయితి వని యనుమానభూత మావహించి తిట్టిపోయును. ఇవియన్నియు చేతగాని వాజమ్మలకు లక్షణములు. నపుంసకునకు కోర్కెలు మెండు, అనుమానములు మెండు. భర్తకడ తగుసుఖము లభించుచున్న స్త్రీ యన్యపురుషసాంగత్య మేల యభిలషించును? అట్టిసుఖ మరుదగునప్పుడు అన్యులనే కోరునెడల నిర్బంధించి యాపుట వీరికి సాధ్యమగునా? పోతవిగ్రహములవలె యిట్టివా రీ లోకమున నెందరుండిరో నావలె దుఃఖించుచున్న యువతు లెందరుగలరో? ఏది యెట్లున్నను మోహనునిపై గంపెడాశతో నుంటినే! నా కోర్కె తీరుట యెట్లు?

మోహన్—(ప్రవేశించి తనలో) సుందరాంగి దీర్ఘాలోచనాతత్పరయై కన్పట్టుచున్నది. కాదు; కాదు. విచారమును సూచించుచున్నది. అందు నడుమ నడుమ కోరికె లీఁకలెత్తుచున్నట్లు అస్పష్టవాక్యములుకూడ తొలుకాడుచున్నవి. ఆహా!

ఉ. దిద్దినముంగురుల్ నుదుటఁ ♦ దీర్చినకస్తురిబొట్టు కెంపునా
ముద్దులుగారు మోవి వల♦పుల్ వెదజల్లెడు మోముదమ్మి యా
మోద్దిక యామృదూక్తి కమ♦లోల్లసితామలనేత్ర వైభవం
బద్దిర యీపెసోయగ మ♦హా యనిపించదె యెంతవారికిన్?

ప్రథమసమావేశ మగుటచే యీమె నెట్లు పల్కరించవలయునో తోచకున్నది. ఇట్లుపక్రమించెదగాక! వెంకటాద్రిపుగారున్నారా?

శాంత—(చూచి సంతోషముతో) ఎన్నిదినములకు దర్శనభాగ్యము లభించినది! దయచేయుఁడు. ఇంట లేరు.

మోహన్—అట్లైన దయచేయుట యెందులకు?

శాంత—స్వామీ! నన్నేల యింకను పరీక్షించెదరు? తమ దర్శనము నాకీఁక యీ జన్మకు లభింపదేమో యని దుఃఖించుచుంటిని. ఎన్నివార్త లంపినను రాకుంటచే నను జూడ నిచ్చగించుటలేదేమో యని కుమిలిపోవుచుంటిని. ఎట్లయినను నాకోర్కె నీడేర్పుమని భగవంతుని వేవిధముల ప్రార్థించుచుంటిని. ఆ పరమేశ్వరునికృప నాపై నిప్పటికి కలిగినది. మీకు నాపై నిప్పటికి కటాక్షము కలిగినది. రండు. కూర్చుండుఁడు. ఆలస్యమునకు భరింపఁజాల. ఒక్కసారి నీ బాహువలరులలో నన్నుఁ జేర్చినఁ జాలును. మృదుమధురవాక్కులతో శ్రవణపర్వముగ నోరార శాంతా యని పిలిచి నాశిరమును నిమురుచు నాచుబుకమును బుణుకుచు నాదండ నిలిచినఁ జాలును. (అని మోహనునిఁ గూర్చుండఁజేయును.)

మోహన్—శాంతా! నీప్రేమ మగణ్యమైనదని యీవరకే గ్రహించితిని. అది నీపంపిన వార్తలే ధృవపరచుచున్నవి. నాస్థితి యెట్లున్నదో యెఱుఁగుదువా?

అ ను బ ం ధ ము 13.

ఉ॥ ఓసుదతీ! యిటుల్ప్రేను మ॥హా నినుఁ గాంచిన తొంటినాఁడె తా
నేసె నను౯ మరుం డకట॥యెన్నడు బొందుదు నిన్నటంచు నే
వాసిగ నెన్నొ దేవతల ॥ వాంఛలుదీర్పగ మ్రొక్కుచుండియు౯
గాసిలుచుంటి నేటి కిడ॥ కైవసమయ్యె ముదంబు నొందితి౯.

శాంత——కాదు. మీరు ముదమందుటకాదు. నే ననుగ్రహింపఁబడి
తిని. నాకోర్కె ఫలించుకాల మాసన్నమైనది. నాజన్మ ధన్యత
నొందనున్నది.

మోహా౯——బేలా ! ఇంక తడవేల ? రమ్ము. నిను బిగియార గౌగిలించి
నా సంతాపముకూడ చల్లార్చుకొందును. (అని చెయిపట్టి తన
ప్రక్కన గూరుచుండఁజేసి కౌగలించుకొనును.)

శాంత——నాజన్మ సార్థకమైనది. నామానసచోరులగు మీరు నాదండ
కూర్చుండి మీ శరీరస్పర్శనము కలుగఁజేసితి రంతియచాలును.
అమృతబిందువు లొల్కుస్వనముతో నను శాంతా యని పిలిచితి
రంతియచాలును దురాత్ముఁడగు మన్మథుబాణాగ్నికి శలభము
వలె మాడిపోవనున్న నాకు మీ గాఢాలింగన మను చందన
మలందితి రంతియచాలు.

మోహా౯——శాంతా ! నీకే యననేల ? నీమృదుహస్తపల్లవస్పర్శనము
నన్ను నున్మత్తుని గావించినది. నీకౌగిలింత నావంతలెల్లఁ దీర్చి
నది. కాని, నీకు పిచ్చిధోరణికిఁద పడిపోవునట్లున్నది.

శాంత——నాది పిచ్చిధోరణియా ? కాదు. ఈ యింట నేననుభవించు
చున్న సుఖము లేదు. పరిణయమైనది మొదలింతవర కొక్క
రాతిరైన భర్తృముఖ మెరుగను. అట్టిచో నిట్టి సర్వాంగ
సుందరునిపొత్తు లభించిన నామానసం బెంత యానందాబ్ధి నోల
లాడునో మీకెట్లు తెలియును ? నాయట్టి స్థితి ననుభవించువారికే
యది విదితమగును. ఏదీ, ఏదీ, ఒక్కముద్దు ?

మోహన్—రమ్ము, నీముద్దునందలి రుచి యెంతయున్నదో చూడ నిమ్ము. (అని కౌగిలించి ముద్దిడును.)

శాంత—ఎంతమాధుర్యమైన ముద్దు!

ఉ. చక్కనిముద్దు యేవెలకు ♦ చాలనిముద్దు సదా తపించినన్
దక్కనిముద్దహో యమృత ♦ ధారల నీనెడు ముద్దొకింత నన్
జొక్కఁగఁజేయు ముద్దొసగఁ ♦ జూడక వార్తల నెన్నిపంపినన్
జిక్కఁగఁబట్టి నీమనము ♦ జేరగరాకెటు జాఁగొనర్చితే?

మోహన్—శాంతా! ఇంకను భూతకాలమునే తలంచుచుంటివా? అట్లు రాకుండనుండుటకు హేతువు లేకపోలేదు!

ఉ. ఆరయ నాకుఁ గొత్తమగఁ ♦ డాండ్రను గొంచుట నీదుభావ మే
తీరుననుండెనో యెఱుఁగఁ ♦ దెల్పితి చౌకలువా రెలంపి, మీ
వా రెపుడుందురో యెపుడు ♦ వచ్చెద నేమనుచుంటిరో యిఁకే
దారియొ యంచుఁ జేసితి వితర్కము, నూతనచోరుకైవడిన్.

శాంత— అంతటి సందిగ్ధావస్థ నొందవలసిన యగత్య మేమివచ్చినది? వార్తాహరు నడిగినఁ దెలిపియుండెడివాఁడే! అయినను మున్ముందుగ సమయాసమయముల నిర్ధారించి చెప్పకుండుట నాదియే పొరపాటు. అగుఁగాక, మనమిర్వుర మున్నసమయమున నాతఁ డింటి కరుదెంచుగాక! నిన్నాంతని కంట బడనిత్తునా?

మోహన్—అకస్మాత్తుగ నరుదెంచిన నీవుమాత్ర మేమిచేయఁగలవు?

శాంత— ఎపుడువచ్చిన నేమి, మిమ్ముల దాచుకొనలేనా?

ఉ. దాచెద నిన్ను గొప్పుముడిని ♦ తావులనీనెడు పూలలోన నే
దాచెద నాశిరోజములు ♦ దట్టముగా నొసరించి మాటునన్
దాచెద నాహృదబ్జమున ♦ దాచెద సూత్రపుడిప్పలందునన్;
దాచదె కాళరాత్రి వడి ♦ దాకినఁ దేటిని దమ్మి యెంతయున్?

మోహన్—శాంతా! నీవెంతటిదానవే యగుదువు. (అని ముద్దిడి) ఆహా! ఈయధరసుధారస మాధుర్యమునకుతోడు మధువుగూడ నున్నచో నెంతటి యుత్సాహముకలియుండెడిది!

శాంత—అయ్యో! సమయమునకు లేకపోయినదే! సీసాలో నడుగున నేమాత్రమైన నుండెనేమో, గదిలోనున్నది పోవుదము, రండు. వలయుధనముకూడ నిచ్చెదను. తెప్పించుకొనవచ్చును. (అని చేయిపట్టి మోహనరావును లాగుకొనిపోవును)

వెంక—(కొంచె మాలస్యముగ) తలుపు - తలుపు (అని తలుపుతట్టును). (అంత తలపైరియబోసికొని శాంతయు వెనుక మోహనుడును ప్రవేశింతురు)

మోహన్—(మెల్లగ) ప్రమాదము! నీభర్తవచ్చినట్లున్నది. (అని గోడ దూకి పారిపోవును.)

శాంత—(చూచి) ఎంతసాహసము! గోడదుమికి పారిపోయెనే! దెబ్బ లేమియు తగులలేదుగదా? మునిగిపోయిన ట్లింతండుగూడ నిప్పుడే రావలయునా?

(మరల తలుపు అని కేక)

శాంత—(జుట్టు ముడివైచికొని బట్టసర్దుకొని) వచ్చుచున్నాను. ఏమా త్తొందర? (అని పోయి తలుపుతీయును)

వెంక—తలుపుతీయుట కింతయాలస్య మెందులకు?

శాంత—నీళ్లుపోసికొనుచుంటిని. బట్టకట్టుకొని వచ్చుసరి కాలస్యమైనది.

వెంక—వంటయైనదా? (అని సోఫాలో చతికిలబడి) ఈ కండువా యెవరిది?

శాంత—ఏమో! నాకేమి తెలియును?

వెంక—(తనలో) నాకొంపకుగూడ యెసరుపెట్టెనాయేమి? (ప్రకా) నాకొఱకు మోహనరావు వచ్చెనా?

శాంత—లేదే?

వెంక—లేని దిదెట్లు వచ్చినది? ఈవస్త్రము మోహనరావు దే?

శాంత—నే నెరుగనని చెప్పుటలేదా?

వెంక—నీవిషయమున నా కనుమానము హెచ్చుచున్నది. నిజము చెప్పుము. మోహనుఁడు నీకడకు వచ్చియుండును.

శాంత—అవును వచ్చియేయుండును. దొంగకు లోకులందరును దొంగల వలెనే కనబడుట సహజమే! అట్లే వ్యభిచారులకుఁగూడ నంద రును వ్యభిచారులవలెనే కనఁబడుటయం దబ్బుర మేమున్నది?

వెంక—ఈ నక్కవినయములు నాకడ సాగవు.

శాంత—నావి నక్కవినయములా? చేసికొనినది మొదలొక్కదినమైన సుఖపెట్టకపోగా పైపెచ్చు రంకులు కట్టుటయా? అయినను మీ కేయుప్పరముండ చెంతనో పరుండి వచ్చుచుండుటలేదా? మీకు లేనితప్పు నా కేమి? మీవంటిశరీరము కాదా నాది? మీకు వలయుసుఖము నాకుమాత్రి మక్కరలేదా? సిగ్గుపడి తలవంచు కొని యూరకొనక?

వెంక—ఆఁ ఊరకొనకా?

శాంత—ఇహసుఖము లందరికిని కావలసినవే. మీరు మడికట్టుకొని కూరుచుండి, నన్నన్నచో బాగుండును. నా గృహచారమునకు నే నేడ్చుచు, నాకోర్కులు నా మనసుననే జీర్ణింపఁజేసికొని కుమిలిపోవుచుండ నెవరో వచ్చిరఁట! తన కనుమానముఁట!

వెంక—(తనలో) వ్యవహార మెదురుతిరిగినది. ఇఁక పరువునిలువదు. (ప్రకా) ఇంతకును నీ వెరుఁగ వన్నమాట?

శాంత—ఎట్లెరుంగగలను?

వెంక—సరి, భోజనము పెట్టుము, పద?

శాంత—పెట్టెద రండు (అని చరచర నడచిపోవును)

వెంక—ఏమనుటకును వీలులేదు.

చతుర్థరంగము

(మోహనరావు గృహము : సుశీల పిచాశముతోఁ గూర్చుండియుండును, శ్యామసుందర్ తల్లిచెంత కూర్చుండియుండును.)

అనుబంధము 14

సుశీల—

సీ. మోహనాకారు నా ♦ మోహాను నక్షేర్చి
కరుణఁజూపవె నిన్ను ♦ మరువకుండు
కన్నడబాసి, నా ♦ కాంతుని దుర్గుణ
ముల బాపి, ప్రోవవే ♦ తలఁతు నిన్ను
సారంగనేత్రి, నా ♦ సారసాక్షుని నాదు
కన్నులఁజూపవే ♦ నిన్నుఁ గొలుతు
విమలాంగి శాంకరీ ♦ వెతుకంగ నాతండ్రి
చనె విభు నాతనిఁ ♦ గనునో లేదో
తే. గీ. తోడితెచ్చునో గాంచఁగ ♦ నోడి విసివి
నీరసముజెంది తా నిలు♦ జేరునేమొ ?
దుర్గ భవభర్గ! వేగనా♦దువిభునింక
నిలయమునజేర్చి, మము కరు♦ణింపు మమ్మ.

హే జగన్మాతా ! నీకన్న నాకిఁక వేరుదిక్కు లేదు. నీకృపారసంబు నాపై జిలుకకున్న నాగతియేమి ? ఎన్నిదినంబు లిట్లు దుఃఖాంబుధిని మునింగి దరిగానక పరితపింతును? నామనోహరు నన్వేషింప నరిగిన మజ్జనకుండు కూడ రాలేదే ! ఆతని యన్వేషణము ఫలించెనో, లేదో? దైవమా ! యెట్లెరుంగనగును ?

శ్యామసుం—అమ్మా! తాతయ్య నాన్నను తీసికొత్తా లంటివే! రాలే దేం?

సుశీల—అయ్యో తండ్రి! నాన్నగారికొరకు బెంగగొంటివా? బాబూ! తాతయ్య తీసికొనియే వచ్చును.

(అంత కృష్ణమూర్తి విన్నఁబోయిన మొగముతో ప్రవేశించును)

శ్యామసుం—తాతయ్యా నాన్న యేరి !

సుశీ—(ఆత్రముతో) తండ్రీ! తండ్రీ! మీయల్లుఁడెచ్చట? తోడి తెచ్చితివా? కనుఁగొనఁగలిగితివా?

కృష్ణ—(బాలునెత్తుకొని) అమ్మాయీ! యేమి చెప్పుదును! నే జన్మించినదాదిగ నెన్నఁడును తత్ప్రాంతములన్నన సంచరింప నిచ్చగింపని కల్లుపాకలన్నియు గాలించితిని. స్వప్నావస్థయందుఁగూడ కాలిడని సానికొంప లన్నియు గుమ్మరితిని. సత్రంబులన్నియు వెదకితిని. ఒకటి యననేల? ఊరంతయుఁద్రిమ్మరితిని. కాని యేమి ప్రయోజనము? నా ప్రయాస యంతయు వృధయైనది.

సుశీ—హా దైవమా? (అని మూర్ఛిల్లును)

కృష్ణ—(గద్గదస్వరముతో) తల్లీ! దుఃఖింపకుము. లెమ్ము. ఓర్పువహింపుము.

సుశీ—(మెల్లఁగలేచి) జనకా! ఇఁక నెక్కడియోర్పు. ఇఁక నెచ్చటిపతి. వారింక గృహమును చేరుదు రనుటకల్ల, ఇంకేమున్నది. మామగారగు శంకరరావుగారి దురవస్థయే వారిపుత్రునకు సంభవించినది. అన్నపూర్ణాదేవిగారి దుర్గతియే వారికోడలనగు నాకును గల్గినది. కాని యత్తగారు తననాథుని యునికిని దెలిసికొని కడు నిడుమల బడి రంగూన్ జేరి ప్రభావతినికూడి సంచరించుచున్న పతినిగాంచియు విఫలమనోరథయై తుదకు విజయనగరమున తన జనకుండగు తులసీరావును, తన హృదయేశ్వరుఁడు తన కన్నులయెదుట హత్యగావింప నానేరము తనపై మోపుకొని ప్రాణేశ్వరుని రక్షకభటులబారి బడకుండ తప్పించి తన పాతివ్రత్యమును లోకమునకు వెల్లడింప పాపభూయిష్ఠంబగు నీమాయాప్రపంచమున తమవంటిసాధ్వులుండఁగూడదనిసర్కారుత్తరువను మిషచే దివం బలంకరించిరి. ఈ మందభాగ్యురాలికా యోగ్యతకూడ నున్నట్లు తోచదు. ఎచటనుండెనో? యే దేశముల కేగెనో యెరుంగక యెట్లు వెన్నాడి యింటికి తోడ్కొనిరాగలను? నా బ్రతుకంతయు నడవిగాచిన వెన్నెల

యమ్యేనే! తండ్రీ! మీ రేలవిచారించెదరు? నాకర్మమునకు మీరేమి చేయఁగలరు? మీ కేల యీశ్రమ?

కృష్ణ—అమ్మా! ఎంతమాట పల్కితివి? శ్రమయా? తల్లీ! నా దుఃఖము నీవెఱుఁగవు. నీకన్న నిబ్బడిగ వాపోవుచుంటిని. ఏక మాత్రజనితవు. నీ దుఃఖము నే నోర్వఁగలనా? తనసంతానము దుఃఖములపాలైన సహించియూరకుండగల కఠినహృదయుఁడెందైన గలఁడా? నాదుఃఖమంతయు పైకుబకకుండ దిగమ్రింగుచుంటిని. పుత్రీ! నీ వాంఛగనున్నచో నీదుఃఖము నిన్నే దేని సాహసమునకు ప్రోత్సహించునేమో. ఇంటికి పోవుదము రమ్మా.

సుశీ—తండ్రీ! క్షమింపుము. నా హృదయేశ్వరుఁడు నాకనులకు సాక్షాత్కరించునంతవరకు నే నెచ్చటకును రాఁజాలను. ఇట్లు నిరీక్షించుట నాకు విధి. ఇట్టి వియోగసమయంబున పుట్టినింట జేరి సుఖింపనెంచుట పతివ్రతాలక్షణమా? పరమదైవమగు పతి చెంత లేనప్పుడే సాధ్వి యితరగృహముల కేగ నిచ్చగించునా?

కృష్ణ—సుశీ! కన్నకడుపుగావున నిట్లంటినిగాని పతివ్రతాధర్మము తప్పమని చెప్పునంత జ్ఞానహీనుడనా? కాని నీ వహర్నిశ లిట్లు దుఃఖింపకుము. నీ యదృష్టమే బాగున్నచో నీ పతి శీఘ్రకాలముననే నినుఁ జేరఁగలఁడు. జ్యోతిష్కులఁగూడ విచారించితిని. త్వరలో రాగలఁడనియే చెప్పిరి. నేనుగూడ నింకను వెతకెదను.

సుశీ—(ఆత్రముతో) చెప్పిరా? వత్తురని చెప్పిరా?

కృష్ణ—ఆ! నే నింక పోయివచ్చెదను. (అని బాలుని దించి) బాబూ! అమ్మదగ్గరకుపో! నే నిప్పుడే పోయివచ్చెదను.

సుశీ—జ్యోతిష్కులుకూడ చెప్పిరట. నావిభుఁడే గృహమున కేతెంచిన యెడల కనకదుర్గకు పసుపు కుంకుమ లిప్పించెదను. వేంకటేశ్వర స్వామికి గరుడోత్సవము చేయించెదను. గ్రామదేవతలకు బలి యన్న మొసంగెదను.

శ్యామసుం—అమ్మా. తాతయ్యచేత కాదు. నాన్నను నేను వెళ్లి తీసు కొస్తాను.

తే. గీ. నాన్న యెందుండెనో చెప్పి ♦ నన్ను బంపు
అమ్మరో దెబ్బలో తెత్తు ♦ సుమ్ము నాన్న
నింటి కిటుచూడు నీకేల ♦ నింక నేడ్వ. (అని ఒకవైపుజూచి)
అదుగో నాన్న వచ్చుచునుండె ♦ నరయుమమ్మ.
(అని యెదురు పరుగెత్తును)

(మోహనరావు ప్రవేశించును శ్యామసుందర్ తండ్రి నడుముపట్టుకొనును.)

సుశీ—(ఎదురేగి కాళ్ళపై బడి) హా! హృదయేశ్వరా! ఇన్ని దినంబులకు నాపై కృపగల్గినదా? మీ దర్శనభాగ్యము లభింపఁ జేయుమని వేయిదేవుళ్ళకు మ్రొక్కుచుంటిని. ఉపవాసములు చేయుచుంటిని. అందులకు ప్రతిఫల మీశ్వరుఁడు మీ ముఖారవింద సందర్శనము గలుగఁజేసె. శ్రమ నొందినట్లున్నది. ఇటు కూరుచుండుఁడు. మీ పాదము లొత్తెదను. వీవనచే నొకింత విసరెదన.

అనుబంధము 15.

మోహన—(కుమారుని విదిలించుకొని) యేమిటో ప్రోడ; వారిజ మాటాడుటే మధురంగా వుంటుంది. అపయ్యంగా మాటాడుటే అన లుండవు. తెలిసిందా?

సుశీ—(శ్యామసుందర్ కన్నీరు గార్చుచుండ దగ్గరకు దీసికొని) వారిజ యెవ్వరు? వేశ్యయా? అయ్యో! వా! వేశ్యాసాంగత్యము మంచిదియా?

మ. కన, మార్జాలి నటుండు వేశ్యయును జట్కాబండియాసామి యెందును నమ్మందగువారు కారనుచు విందుం బెద్ద లాడంగ; ముందు నయంబుగ్ దుది ధౌర్త్యముగ్ దయకు సొత్తుంగాఁగవర్తింతురీ ఘను లాత్మేశ్వర! పిరిపొత్తున మనగ్ ♦ గాంక్షింతు రే త్వాదృశుల్?

మోహన—నీసీటులు వింటారినికి యెవరూ రాలేదు. డబ్బు కావాల్సి డబ్బున వచ్చాను.

సుశీ—(తనలో) నేడు పూర్తిగ త్రాగినట్లున్నది. ఇంటనిలుపుట కష్టమే. ఏమిచేయుదును? (ప్రకా) నాథా! భోజనము పెట్టుదునా? లేక...

మోహన్—హాహాహాహా! నా కేమిఅక్కరలేదు. టైం టక్కవయింది. డబ్బు.

సుశీ—ప్రభూ! మీ రెరుఁగనిధనము నాకడ నెచ్చటినుంచి వచ్చినది?

మోహన్—నీ బాబుదగ్గర తీసుకోరా?

సుశీ—నాథా! నీయల్లుడు త్రాగుడునకు ధనముకావలయునని నే నడుగుదునా? అడిగిన నాతఁ డిచ్చునా? ఇంతకన్న నప్రతిష్ఠ యింకొకటి కలదా? నాథా! మీపాదము లంటి వేడెదను. ఈదుర భ్యాసములను మానివేయుఁడు. న న్నుద్ధరింపుఁడు. మీశరీర మెంత శుష్కించిపోయినదో చూడుఁడు. మీముఖ మెంతవాడినదో చూడుఁడు. ఇదంతయు త్రాగుడుమహిమయే. అంతటి గౌరవ కుటుంబమున బుట్టి యింతటి దురభ్యాసములకు లోనయ్యెనన్న యెంతటి యవమానమో యోజింపుఁడు

మోహన్—నేను త్రాగుటానని యెవడంటాడు? డొక్కచించుటా. త్రాగుడంటే నా కిష లసయ్యం.

సుశీ—అసహ్యమంటిరికదా? ఇపు డేల త్రాగితిరి?

మోహన్—యిడి కల్లుకాదు, సారాకాదు, రిఫైన్డు విస్కీలో జిన్ మిక్చర్, (Refined whisky with zin mixture)

అనుబంధము 16.

సుశీ—అదిమాత్రము త్రాగుడు కాదా?

మోహన్—ఆడదాని కేం తెలుస్తుంది అందులోమజా? నోరుమూసుకొని డబ్బు తెచ్చి పెట్టు.

శ్యామసుం—నాన్నా! అమ్మదగ్గర సూత్రాయ లేదు. నాకు తెలుసు.

మోహన్—(యేమిరా? అని కనుబెట్టజేయును)

సుశీల—(పుత్రుని నోరుమూసి) హృదయేశ్వరా! నన్నేల బాధించె దరు? ఇంటియందున్న ధనమంతయు మీరే కర్చుపెట్టితిరికదా! ఆభరణములుకూడ విక్రయించితిరి. ఇంకేమున్నదని యీయం గలను?

మోహన్—అడుగో! మెళ్ళో వేళ్లాట్టం లేదూ? యేమీలేవంటా వేం?

సుశీ—(చెవులు మూసికొని) శివశివా! ఎంతటి యమంగళవాక్యంబు లుచ్చరించుచుంటిరి. జీవితేశ్వరా! ప్రాణపదంబగు మాంగల్య మిమ్మందురా?

మోహన్—పెంకెటప్రినం చేస్తే "ప్రాణపదం ప్రాణాపాయం" చేస్తుండి. తెలుసుకో.

సుశీ—ప్రభూ! ఈదాసురాలిపై మీకంతటి యనుగ్రహమే కలిగిన నే నలదందునా?

మ. సతియైపుట్టి స్వకీయనిర్మలకులాచారంబు జేపట్టి సం
తతముగ్ నిశ్చలభక్తి భర్తృపదనిత్యధ్యానసేవాధి సం
గతయై నాథుని చేతిలో నసువు లేగం గల్గుటన్నగ్ పురా
కృతపుణ్యంబునగాక యూరక ప్రభూ! యెందేని జేకూరునే?

ఊం, కానిండు. నాప్రాణములును, మాంగల్యమును ఒకేపరి గైకొనుడు. (అని నమస్కరించుచు మోకాళ్ళపై కూర్చొనును.)

మోహన్—మొండిప్రి. గజమొప్రిండి. (అని మంగళసూత్రము త్రెంపు కొని పోవుచుండ)

శ్యామసుం—నాన్నా! నాన్నా! పోకుపోకు. (అని పట్టుకొనును)

సుశీ—(మోహనరావు చేతినిపట్టుకొని) అయ్యో! అయ్యో! నాథా! ఇది మీ కశుభము. పోకుడు పోకుడు. (అని వెంట నంటు

చుండగా మోహనుఁడు చేయివిదిలించి శ్యామసుందరు నొక
ప్రక్కకు ద్రోసి లేచిపోవును)

సుశీ—(క్రిందపడి లేచి దుఃఖముతో పుత్రుని దరికి దీసికొని) దైవమా!
యెంత ఘోరము! యెంతటి యధఃపతనము! మంగళసూత్రము
నకు పాల్పడుట. అహా యింకనాకేల యీజన్మ? భవుని ప్రేమాతి
శయములకు దూరమై యాత్మేశ్వరుని చరణదాస్యమునకునోచు
కొనక మోడువలె జీవించుటకన్న నాత్మహత్య చేసికొనుట
మేలు. ఆఁ. ఆఁ. అట్లొనర్చిన నీనేర మాత్మేశ్వరుపై మోప
బడదా? అత్తగారగు నన్నపూర్ణాదేవిగారు పతిప్రాణరక్షణా
ర్థమై తన ప్రాణముల నర్పించినది. ఆమె కోడలనగు నేనాత్మ
హత్య గావించుకొని పతికి ప్రాణాపాయస్థితి దెచ్చుటయా?
తలిదండ్రుల మిర్వురము నగుపడకున్న బాలుడు గుండెవ్రిలఁడా?
శిశుహంత్రినిగూడ కావలయునా? ఆత్మహత్య మహాపాతకము
గాదా? అయ్యో యిదేటియూహ? ఓసీ మద్యపిశాచమా!
బ్రాందీ బ్రహ్మరాక్షసీ! నీ వేదేశమున జన్మించితివో యే దేశమున
వృద్ధినందితివో యాదేశముననే నశింపక ఆ దేశమున కారువేల
మైళ్ళదూరమున నున్న మా భారతభూమి నాక్రమించి భారత
వీరుల వరించి మహామారివై కాలకూటమువై పురాణజ్వర
మువై దేశమునందలి ధనమంతయు కొల్లగొట్టుచు గౌరవముల
మాపివైచి సంసారముల కూల్చివైచి, మిక్కుటమగు హత్యల
గావించుచు క్షయవ్యాధివలె మానవుల పీల్చి పిప్పిజేసి నశింప
జేసి లోకమంతయు ధ్వంసము చేయుచుంటివే! అట్టినిన్ను మా
భారతపుత్రులు గుడ్డివారై సేవించుచుండిరే. బాలింతలకు
బ్రాంది, సూతికావాతమునకు బ్రాంది. సన్నిపాతమునకు
బ్రాంది. వైద్యులకు జీవనోపాధి బ్రాంది. ప్రజలకు మారణో

పాధి బ్రాంది. దేశమంతయు బ్రాందిమయమయిపోయినదే! ఇంక మా దేశ మౌన్నత్యము వహించునా? చివరకు మాంగల్యముకూడా హరింపజేసే ప్రిభావము బ్రాందీయందున్నదిగదా? హా యేమి నాఘోరణి. నాగతిక నేను దుఃఖింపక నా కీయవివేక మేమి? అయ్యో మరచితిని. మాంగల్య శేషనై యుండదగునా? పోయి పసుపుకొమ్మైన కట్టుకొనెద.

అనుబంధము 17,

(పుత్రికతో) తండ్రీ! దుఃఖింపకుము మీతండ్రిగారికి మనపై నింకను కృపకలుగ లేదు.

రంగూన్ మెయిల్

పంచమాంకము

ప్రథమరంగము

[వేశ్యాగృహము : మోహనరా వొంటిగ కూరుచుండియుండ,
తెర లేచును.]

అనుబంధము 18.

మోహన్—ముస్తాబైనపుడు రంభయో దాని తల దన్నినదియో యనిపించును. కాని దీనికన్న నలుకుపిడచ నయము. దాని చేతిమీఁదుగ నొసంగు పానీయముమాత్రము అమరులును అసురులును పోరాడిచచ్చుటకు కారణమైన యమృతముకన్న రుచిగ నుండును. ఇది యిచ్చుటయేయననేల? సరససల్లాపములకు తగిన యే చపలాక్షి యొసంగినను అంతరుచి యుండితీరును. శాంత యొసంగినప్పుడుమాత్రము మారుచి తగ్గినదా? కాని యింకొక విశేషము. అచటికేగిన దొంగవలె చరింపవలయును. ఇచటనో నిర్భీతిగ నిరాటంకముగ సంచరింపవచ్చును. ఇదియే వెలిచపులు గనిన మగనాలికిని వేశ్యలకునుగల తారతమ్యము. దీనికి నెలతప్పి మూడవమాసము. గర్భస్థశిశువు నాకు వారసుఁడు కాఁడుగదా? ఆఁ. నాకున్నదేమి? వారసుఁడై యాతఁడు చేయునదేమి?

వారి—(ప్రవేశించి) ఏమో ఆలోచించుచున్నట్లున్నది?

మోహ—ఆలోచన లేమున్నది? నీవు క్షణము నాచెంత లేకున్న పిచ్చియెత్తిన ట్లుండును. కూర్చుండుము. ఈపూట ముస్తాబు మారినదేమి?

వారి—నీ దృష్టి మారినదిగాని నా వయస్సు మారలేదు,

మోహ—ఎందులకు మారలేదు?

సీ॥ మెలికలు తిరిగి వి ♦ డేలంబులాడెడు
ముంగురులకు నల్ల ♦ రంగులేదు
నును చెక్కిళులపైన ♦ కనబడ దొకింత
తళతళ తళుకు బ ♦ దాల్పరుంట
యధరంబుపై నను ♦ నమర దెఱ్ఱని కాంతి
తమలంబునే ♦ సేయుంట
జిలజిలలాడవు ♦ చెవులకు లోలకుల్
దాల్పక ♦ దాల్చియుంట

తే. గీ. విరులదండలతో ♦ ...
దకట క్రొత్తెడ కొప్పును ♦ దాల్చియుంట
సుంత ... దాల్ప ♦ సొగసు కోచు
చున్న మొగంబు ♦ కన్నుగవకు.

వారిజ—నీ యుపన్యాసాంశము నే నందగత్తెను కానని యేనా?

మోహ—అబ్బే, అది కాదు ఇది యొకవిధమగు వ్యసనము. అందగత్తెవు కానియెడల మొగము సొగసుగ నున్నదన నేల?

వారి—ఆ మాట చెంపపగులగొట్టి క్షమించుమన్నట్లున్నది. అవన్నియు వేషధారుల కన్వయించును. ఇదేమి నాటకమా?

మోహ—ఇదే యననేల? ప్రపంచమంతయు నాటకమే. భూమియే రంగస్థలము. జనులందరును వేషధారులు.

వారి—అందు నాది పెద్దవేషము. అంతియేనా? ఇట్టి పగటివేషముతో నిన్నినాళ్ళనుండియు నెట్లు సుఖించుచుంటివి?

మోహ—గుడ్డివాడనై, ఇదిగో యీగ్లాసు మైకముచేత. (అని త్రాగును)

వారి—ఆపానీయ మెవరి తాతముల్లెయని యనుభవించుచుంటివి?

మోహ—నీ వెవరి తాతముల్లెవని యనుభవించుచుంటివో యిది

కూడ యట్లే యెంచి త్రాగుచుంటిని. హాహాహాహాహా. ఇంకో సీసా తీసుకురా. (అని సీసానెత్తి త్రాగును)

వారి—తెచ్చియిచ్చెదను. ఇచట తేరసా మెవ్వరిదియు లేదు.

మోహ—ఆఁడముండవు, జాగ్రత్త. మర్యాదగ తెచ్చియిమ్ము.

వారి—కొట్టెదవా?

మోహ—కొట్టుటకాదు; కాలిక్రింద మట్టగించెదను.

వారి—నోరుమూయుము. (అని కనుసౌజ్ఞజేయును)

మోహ—(జుట్టుపట్టుకొని) నోరు మూయాలా? (అని కొట్టును)

వారి—అమ్మయ్యో; యీదుర్మార్గుఁడు నన్ను చంపుచున్నాఁడు. రండప్పో!

మోహ—దుర్మార్గుఁడనా? ఎవరొస్తారు నీమొగుళ్ళు? (అని కాలు చేతుల తన్ని నిష్క్రమించును)

వారి—అయ్యయ్యో; తుచ్ఛుఁడు ఎంతపనిచేసెను! శిరోజములన్నియు నూడినవి. ఓయి భగవంతుఁడా! ఈదురాత్మునిపొందు నాకేల కూర్చితివి? అయ్యో! యెముకలన్నియు విరిగినవి. లోకమున వ్యభిచారిణిపాట్లింతకన్న నెక్కుడుగ నెట్లుండును? ఛీ! యేల యీవేశ్యజన్మ?

చ. పతియనువాఁడు లేక యిటు పందల చోరుల త్రాగుబోతులన్
సతతము గూడుచుండు వ్యభిచారిణి నొక్కఁడు తిట్టు తన్ను నీ
గతి నొకఁ డాయు నొక్కఁడు మొగంబున; జంతువులట్ల కొంక కీ
గతిని జరించుచుండు వెలకామినిజన్మ మదేల, కాల్పనే?

అబ్బా, అయ్యో! నొప్పులు. (బాధ నభినయించును)

[అంత వెంకటరావు రాజారాములు ప్రవేశింతురు]

వెంక—వారిజా! యీవేషమేమి? అట్లు మూల్గుచుంటివేమి?

వారిజ—ఏమున్నది? నీప్రసాదమే.

వెంక—ఏమి, నేనేమిచేసితిని?

వారిజ—ఏమిచేసితివనికాదు, యేమిచేయలేదనుము.

ఉ. ఉంచితి వీవు నన్ను ధన◆మూడ్చి పకీరునిజేయ నెంచి 'తాగ్రి
గించి వశంబుగాఁగ పలు◆గిగ్రిడల దేల్చు'మటంచు నాకు బో
ధించి దురాత్మ! నాపెసను◆డించితి తార్పుడుగాని బోలె; బా
ధించును, తన్నె నన్న తేఁడు ◆ తెంపరి పాపము రిత్తపోవునే?

ఇందులకు కారకులెవరు! అది యట్లుంచి భ్రూణహత్యకూడ జరిగినదేమో?

రాజా— అదేమి ?

వారి—ఏమున్నది ! ఇప్పుడు మూఁడవమాసము.

వెంక—ఓరీ తుచ్ఛుఁడా ! మోహన్ రావూ ! నీ కింక ప్రపంచమున పుట్టగతు లుండునా ? ఆరునెలలు సామొనర్చి మూలనున్న ముసలమ్మను కొట్టెనన్న ట్లీమెనా కొట్టితివి ? నావంటివానితో కలియఁబడిన నీపరితాపము బయలుపడెడిది.

వారి—ఏమావాక్ఛూరత; మేకపోతుగాంభీర్యము !

వెంక—వారిజా ! ఏమంటివి? నాది వాక్ఛూరతయా ? మేకపోతు గాంభీర్యమా ? కాదు. కాదు పొరబడుచుంటివి. ఇట్టివిషయములలో ఈ హృదయమున కనికర మనునది లేదు. పాపపుణ్య విచక్షణత లేదు. అధైర్య మనునది యీ జన్మమునకే లేదు. నే జనించినదాది ఒకరిని మోసగించితినిగాని, యొకరిచే మోసగింపఁబడి యెఱుఁగను; అనేకుల ధ్వంస మొనర్చితినిగాని, నే నట్లు కాలేదు. ఎందరినో చావమోదితినిగాని యొకరిచే దెబ్బలు తిని యెరుగను. నా రక్తనాళములన్నియు కాలకూటముతో నిండి యున్నవి. పూర్ణభావముతో యీ నాహస్త మెవరిపై నిడినను నా హస్తరక్తనాళముల మార్గమున విషమంతయు వారల నావేశించి సర్వనాశన మొనర్పకమానదు. ఈ తుచ్ఛుని సర్వనాశన మొనర్పవలయునని యే నాసంకల్పము. చేయగలను, చేయుచుంటిని, చేసెదను. ఆతనియాస్తి యంతయు బ్యాంకు వేలములో నేనే పాడితిని. నీపేరనే పాటకొట్టివేయించితిని. నీ

వాతనిచే సంతకము చేయించిన నోటు ప్లెయింటుచేసితిని. దానితో నాతనిమేడకూడ వేలము వేయించి నీపేరనే కొనెదను. రాజారాం ! నీ వొకపని చేయవలయును.

రాజా—సిద్ధముగ నుంటిని.

వెంక—(చెవిలో రహస్యము చెప్పి) అట్లు తప్పక చేసితీరవలెను. కుక్క కాటుకు చెప్పుదెబ్బ. అపుడుగాని నామనస్సు శాంతింపదు.

రాజా—అందుకు నే నీవరకే ప్రయత్నము మొదలిడితిని. తొలుత మన మాతనియింటి కరిగినప్పు డామెను జూచి నే కనుగీటుటయు అందుల కంగీకారసూచకముగ నామె మౌనము వహించుటయు సంభవించినది. తదుపరి నాయభిప్రాయముగూడ నెరింగించితిని. ఇంకొకపరి ప్రయత్నించినచో............

వెంక—అట్లైన ఇంక నేమి? సిద్ధసంకల్పుల మన్నమాటయే. మరి మెపుడు పోయి......

రాజా—తొలుత మల్లివిషయము పూర్తిచేసుకొని.

వెంక—వారిజా ! ఇంక ధైర్య మవలంబించియుండుము. మోహనరావును నీమనసునకు నచ్చునట్లు నీకసితీరునట్లు చేసెదము. నీచేత మోహనరావుపై ఛార్జి నిప్పించెదను.

వారి—అది యట్లుంచుము. నేడు మొదలు నన్ను నీభార్యవలె భావించి చరింతునని వాగ్దత్త మిచ్చినగాని యికముందు మన స్నేహము పొసగదు.

వెంక—అంతకన్న నెక్కుడుగ జూచుకొందును. పడకపై పరుందువు గాని పద.

వారి—అబ్బో బాధ! మెల్లగ పట్టుకొనుము. (అని లేచుచుండ తెర పడును)

ద్వితీయ రంగము

(బయలుస్థలము: చెట్టుక్రింద మల్లి విచారముతో కూర్చుండియుండును)

అనుబంధము 19.

మల్లి—బగమంతుడా యెన్నాలీగాచారం? చాన్నాళ్లాయె. యీచెట్టు కాడ పడుంటిని. నాసామికెన్నాలకీ నామీద దయరాకమాయె. యేందిసెయ్యటం? యీనంజకొడుకు ఇయ్యాల లొత్తాడుమల్లీ. ఆమాట తల్సుకుంటే బయమేత్తోంది. కుట్టమూర్తియ్యగారు కూడ మాదేవుడుతో నన్నేలుకోమని సెపుతానన్నారు. యేమయిందో తెల్దు. నాసామి యేమన్నాడో తెల్దు. నాగతెలా వుందో తెల్దు. (ఆలోచించి) ఇయ్యాల డబ్బట్టుకొత్తాడు కామాల. మెల్లగా డబ్బుకాజేసి నోరన్నాదొర్లముంద రెట్టి రాజారాంగాడికి బుద్దిసెప్పిచ్చకమోతే నన్ను బతకనీడు.

(వెంకడు ప్రవేశించును)

వెంక—ఇయ్యాల వోయిదా. యేదో తేల్చుకోవాల. అరుగో కుట్ట మూర్తిగారుకూడా వొత్తుండారు. యీడ దాకుంటాం. (అని దాగును).

కృష్ణ—(ప్రవేశించి) అదే వెంక డచ్చట దాగినట్లున్నది. (అని తాను గూడ దాగును)

మల్లి—అచలు మొగుడోల్లనోళ్ళబతు కెందుకు? యెందులోఅన్నా పడి సత్తే కట్టాలన్నీ వొక్కపూలి పోతై. యీడిజిమ్మడ; వొత్తుండాడు.

(అంత రాజారాం ప్రవేశించును)

రాజా—నేటితో నాయాశ నిరాశయగుటయో లేక కృతకృత్యుడ నగుటయో తేలిపోవును (అని మల్లిచెంతకు జేరి) మల్లీ! యేమినిశ్చయించితివి?

మల్లి—యేందయ్యా నిశ్చయించేదీ?

రాజా—నాపంచప్రాణములు నీవేనని నమ్ముకొనియున్న నాకోర్కె తీర్చవా? ఇదిగో కావలయునన్న ధనముకూడ తెచ్చితిని, ఇదిగో. (అని చూపించును)

మల్లి—నాకోసమేనా! యిటు తే.

వెంక—చూసిండ్రా వారసోరూ! డబ్బిమంటోంది.

కృష్ణ—ఆ మనిషి యేయుద్దేశ్యముతో నిమ్మనుచున్నదో తొందరజెందక చూచుచుండుము.

రాజా—(ఆలోచించి) ముందుగ నాకోర్క.........

మల్లి—అంత నమ్మకంలేనోడివి నువ్వేం యిత్తావు? నేనేం తీచుకుంటాను?

రాజా—అబ్బే నమ్మకంలేక కాదు ఇదిగో తీసికొనుము. (అని నోట్లిచ్చి దగ్గర జేరుచుండును)

మల్లి—(తీసికొని) దగ్గరకొత్తావేం దూరంగుండు. డబ్బుతీసుకొని వొప్పుకోనానికి నేనేం బోగందాన్ననుకున్నావా?

కృష్ణ—వెంకా! చూచితివా? యింకనూ కొంచె మోపికపట్టు.

రాజా—(తెల్లబోయి) అయిన యీధనము తీసికొనుటలో నీయుద్దేశమేమి?

మల్లి—నీకేం వుద్దేశంకావాల? పెద్దమడుసులముందెట్టి నీకు బుద్ది సెప్పించడమే వుద్దేశం.

కృష్ణ—వెంకా! యిపుడు గ్రహించితివా?

వెంక—ఉండుదొరా! మాట్టాడకండి

రాజారాం—మల్లీ! బాగుగ ఆలోచించుకొని మాటాడుము. నీచే మోసగింపబడుటకు రాజారాం అంత మూఢుడు కాడు. ఆ ధనము మరల లాగుకొని తగినశాస్తి చేయకపోడు.

మల్లి—నేకమోంతే లోకంలో వోరిపెళ్ళాలు సొగ్గావుండారయ్యా? నువ్వు చాత్రీచేత్తే చూత్తూవూరుకోటానికి? లోకం గొడ్డుమోయిందా! అంతా నీలాంటోళ్ళే వుండారా?

రాజారాం——ఇచ్చేదవా లేదా? (అని కనులెఱ్ఱచేసి కొంచెము దగ్గరగా బోవును.)

మల్లి——కళ్ళెఱ్ఱచేత్తే దడుత్తా ననుకుంటుండావా? నే నీను. వోరితో చెప్పుకుంటావో చెప్పుకో పో. మీాది కొత్తుండవే? యేమండో! ఓదొర్లూ! యీా నంజకొడుకు నామానం పానం తీత్తాడంట రచ్చించండి.

రాజారాం——ఎవరు రక్షింతురో చూతును. (అని మీాదకుబోయి జుట్టు పట్టుకొనబోవుచుండ మల్లి తప్పించుకొనుచుండును. వెంకడు పరుగెత్తుకొనివచ్చి)

వెంక——నంజకొడకో! దాన్ని ముట్టుకోటం నీశా తౌద్గంటరా?

(అని క్రిందపడవైచి చావమోదుచుండును.)

కృష్ణ——బాగుగ మర్దించుము. ఆఁ ఆఁ చాలుచాలు. ప్రాణాపాయము జరుగగలదు.

వెంక——పో నంజకొడకా! పో. (అని తన్నును).

రాజా——(దులుపుకొనుచు లేచిపోవును).

కృష్ణ——ఇట్టి తుచ్ఛులగతు లింతకన్న నెక్కుడుగ నెట్లుండును? వెంకా!

మల్లి——(కన్నీరు తుడిచికొనుచు నిలిచియుండును).

వెంక——(గుటకలు మ్రింగుచు) దొరా!

కృష్ణ——చూచితివా? గ్రహించితివా? అనుమానభూతమును నీ మనమునుండి పారదోలితివా?

చ. కడు సుకుమారి రూపజిత ♦ కాంతలకుఁ దలమానికంబు తా
నుడుగక యిట్టికష్టముల♦కోర్చియు నాథుడె దైవమంచు గో
ల్చెడు; నదిగో కనుంగొనుము ♦ చేలచెరంగున కండ్లనద్ది, యే
డ్చెడు నుపవాసముల్సలిపి♦ చేడె యరుంధతియంత సాధ్వియా.

ఇంతకాదు, ఇఁక నిన్నికష్టములు రానిమ్ము, ఆ మానస మేమాత్రమును చలింపదు.

ఉ. ఇట్టిపతివ్రతాతిలక • మెచ్చట నేగతి నెన్నినాళ్ళు చే
పట్టినవానికై మొగము • వాచి తపించుచునుండఁగా గొరుల్
ముట్టగ శక్తులే రెటుల • మోసమొనర్చిన ద్రివ్యమిచ్చినన్
పట్టునె యెట్టిపట్టునను • పావకునిన్ జెదపుర్వు లుర్విపై.

మల్లి—నిజం దేవుడా! నిజం నే నేపాపం యెరుగను (అని కాళ్ళమీఁద పడును)

వెంక—(లేవదీసి) నామల్లా! నెగు. నిన్ను చాలా అన్నెలమే చేశాను. (అని బుజ్జగించును)

కృష్ణ—వెంకడూ! నీ కీగతి కలుగుటకు కారణ మిప్పటికైన గ్రహించితివా?

ఉ. త్యాగుడె నిన్ను వారలకు • దాసునిగా నొనరించివైచె, నీ
త్యాగుడె వారివాక్యములె • తథ్యములంచనిసమ్మఁజేసె, నీ
త్యాగుడె యిట్టుమీయనుఁగు•దంపతులన్ విడదీసె,నయ్యొ యీ
త్యాగుడు చేయలేనిదుగి•తంబులు లేవిల నెంతివారికిన్.

వెంక—దొరా! నాగుడ్డితనమంతా పోగొట్టి నాకొంప నిలిపిండ్రు. మీకు దణ్ణమెడతా. మీదాసుణ్ణి.

కృష్ణ—వెంకడూ! యిందు నేను నిమిత్తమాత్రుఁడను. మీసతీపతుల గలిపి మీసంసారము నిలిపినది నీభార్యపాతివ్రత్యప్రభావమే. మల్లీ! యిటురమ్ము. నేను నాచేతిమీఁదుగ మీ యిద్దరిచేతుల గలిపెదను. (అని చేయిజాచును.)

మల్లి—దొరా! నన్నంటుకుంటారా?

వెంక—బాబూ! మేం మాలోళ్ళం. అంటుకుంటే మాకే పాపం.

కృష్ణ—పిచ్చివాఁడా! పాపమెందులకు? మీరు మాలలా?

ఉ. మాలలు మాలలంచు పలు•మారు వచించెదు మందబుద్ధులే
మాలలు, పాపపుణ్యముల•మాట జెవిన్ జొరనీనివారె పెన్
మాలలు, జారచోరులయి • మత్తుగ త్రాగెడువారె మాలలన్
మాలలు, ఇంతెకాక యిఁక•మాలకులం బొక టేది యిద్ధరన్?

ఇఁక నగ్రజన్ముఁ డెవఁడందువా ?

ఉ. జాలిదలంచు సజ్జనుఁడు • సత్యవచోనిధి శాంతమూర్తియున్
చాలఁగ భక్తితత్పరుఁడు • సర్వమునున్ సమదృష్టి జూచు స
చ్ఛీలుఁడె యగ్రజన్ముఁడగు • చింతిల నిట్టిగుణంబులందునన్
బోలనివాఁడె మాల, తల•పోయగ మాలకులం బిఁకే దిలన్ ?

నీ విదివరకు మాలవే కాని యిపుడు మాత్రము కాదు. నిన్ను మాలగాఁ జేసిన నీ హృదయమాలిన్య మంతయు తొలగిపోయినది. అనుమానించక మీహస్తము లిటు తెండు. (అని యిర్వురి చేతులను కలిపి) వెంకా! ఇఁక నెప్పటికిని త్రాగననియు నీభార్య నిఁక నెన్నటికిని వీడననియు ప్రమాణ మొనర్పుము.

వెంక—ఇంకా తాగటమేఁ దొరా! తాగడంమూలాన్ని యింతగాశారం కలిగిందని తెలిశాక యింకా తాగుతానా? మీపాదాలతోడు నా పెళ్లాన్నెప్పుడూ యిడిచిపెట్టను.

కృష్ణ—పరమానందము నొందితిని. పుణ్యదంపతులారా! నే నిఁక పోయివచ్చెదను (అని నిష్క్రమించును.)

వెంక—(మల్లివంక చూచి) యేంపిల్లా!

మల్లి—యేం పిల్లగా ?

వెంక—యేమంటావు ?

మల్లి—మనగుడిశకాడ యెన్నెలంతా వూరికే పోతోందంటూ, పోదాం పదమంటూ, కుశాల గుందామంటూ ?

వెంక—చశే రమ్మంటూ (అని ముద్దుపెట్టుకొని నిష్క్రమింతురు.)

తృతీయరంగము

(మోహనరావుగృహము : సుశీల, కృష్ణమూర్తి, శ్యామసుందర్)

కృష్ణ—(శ్యామసుందరుని దగ్గర నుంచుకొని) కుమారీ! యేల విరక్తి నొందెదవు ?

ఉ. కష్టసుఖంబులన్ గనఁగ ♦ కావడికుండలు గావె, ముందటన్
దుష్టులుగాఁ జెలంగి తుది♦దుర్నయముల్ విడుచుందు రెందరో;
నష్టము గల్గుగాక మరు♦నాఁ డిఁక లాభము రాదె, గాఢమై
దృష్టి నడంచు మేఘతతి♦ యేగదె గాలికి దూలి తున్కలై.

సుశీ—తండ్రీ! మీరు వాక్రుచ్చినది సత్యమే కాని. యిచ్చటమాత్ర మట్టి సూచన గోచరించుటలేదు.

కృష్ణ—అమ్మాయీ! త్రాగుబోతునకు త్రాగుబోతు స్నేహము. వెంకట్రావుస్నేహ మున్నన్నిదినములు నీతఁడు మార్గమునకు వచ్చుననుట కల్ల. అతఁడు వీని సర్వనాశనము చేయువరకు విడువఁడు. గ్రహచారము చాలక వెంకట్రావు వీతని కగపడక త్రాగుడునకు ధనము దొరుకక యున్నచో నింటి కరుదెంచి యేదియో యొకటి లంకించుకొనిపోయి విక్రయించి త్రాగు చుండును. అమ్మా! నీ వెంత దాచినను ఆతని చర్యలన్నియు నే గ్రహింపలేకపోలేదు. నీ గళమున పసుపుకొమ్ములు కట్టు కొనినది కూడ నెరుఁగుదును. తల్లీ! వెంకట్రావు మీ వ్యవ హారము లన్నియు చక్కబెట్టి మీ యాస్తి మీ కిచ్చివేయు నని చెప్పితిరే? ఆతఁ డట్టి సద్భావముతోడనే యున్నచో వేలములో మీ యాస్తి యంతయు తన యుంపుడుకత్తెయగు వారిజపేర నేల కొట్టివేయించును? గోడకు వేసిన సున్నము, వేశ్య కిచ్చిన సొత్తును తిరిగి వచ్చునా? వేలము మాత్ర మింకను ఖాయపరచలేదు.

సుశీ—ఆ స్త్రీకొరకు నేనేమ్పుటలేదు నాథునీ.. ......

(అని యనుచుండ, మోహనరావు ప్రవేశింప శ్యామసుందర్ చెంతకు పోవును, మోహనుడు సుతుని నావలకు నెట్టి)

మోహా—తండ్రిగారూ తేరెమో దీర్ఘాలోచన మొనర్చుచున్న ట్లున్నది.

కృష్ణ—నే నాలోచన కేమున్నది? అంతయు నిన్నుగూర్చి యాలోచనమే

మోహా—నన్నుగూర్చి యింతశ్రమపడి యాలోచించవలసిన యవసర మేమివచ్చినది?

కృష్ణ—ఏమివచ్చిన దనికాదు. ఏమిరాలే దనుము. మోహనా! యీవరకు నేనెన్ని పర్యాయములో యెన్ని విధములనో వెంక టాద్రివు మైత్రి మంచిది కాదని బోధించితిని. నావాక్యములు పెడచెవిని బెట్టితివి. ఇప్పటికైనను నామాట వినుము. వేశ్యా సాంగత్యము మంచిదా? వారాంగనల నమ్మనచ్చునా?

ఉ. వంచనసేయుటే తనదు ♦ పాండితిగా నెదనెంచి గర్వమా ర్జించుచు, నిన్నుఁబోలు విట♦శేఖరులన్ గడె కొక్క వాని గా మించెడు వారకాంతను ద♦మిం భజియించెదు, మంచిమాటలా లించవు, మానహానికి జ♦లించవు మోహ మ దెంతగుడ్డిదో.

మోహా—అవును. మీమాట యేల కాదనవలయును? మోహము గుడ్డిదే. అందువలననే యీ దోషము నాదికాదు.

కృష్ణ—అటులనా? సరే. అది నీదోషము కాదంటివి. ఈతాగుడో?

మోహా—తాగుడువలన నేమితప్పున్నది? మనోల్లాసముకొరకందరును తాగవచ్చును.

శ్యామసుం—నాన్నా! తాగటం మానెయ్యవూ? అమ్మా నేను నీకోసం యేడుత్తూవుంటే మాదగ్గిర వుండకుండా పోతున్నావేం? మా గతి యింతేనా? నాన్నా! నా కోసం యింట్లో వుండవూ? నా మాట వినవూ?

మోహ — ఛీ! శుంఠా! నోరు మూయుము. నాకు కాదు. త్రాగు
మని మీ తాతకు చెప్పుము.

కృష్ణ—త్రాగి పోకి భ్రష్టులగుచున్నదిచాలక యందరును త్రాగ
వచ్చునని చెప్పుచుంటివా? మోహనా! త్రాగుబోతువలన గలుగు
కష్టనష్టముల నించుకయైన విచారింపవైతివే? ఇంతకన్న ఘోర
నరక మింకొకటి యున్నదా?

ఉ. గౌరవ మూడ్చివైచు, కుల ♦ కాంతను రోయఁగఁ జేయు, బంధులన్
దూర మొనర్చు, ద్రవ్యమును ♦ దోచి బికారిగఁ జేయుఁ, జోరులన్
జేయుచు, మ్రింపఁజేయుఁ దన ♦ చిన్ని కుమారునినైన, బంపెడున్
గారకునైన, నింక నర♦కం బెది త్రాగుడుకన్న నిద్ధరన్.

మోహన్—ఇదంతయు నబద్ధము.

కృష్ణ—అబద్ధమా? ఉంతటితో విడచినఁజాలు.

ఉ. చేరగనీరు సజ్జనులు ♦ చెంతకు, పిన్నలు నన్యవంశజుల్
దూరగఁ జొత్తురెంతయు న♦ధోగతిఁ గూర్చును బ్రాందియొందునన్
మారియె శల్యమౌ గతిని ♦ మానిసి బీలిచి పిప్పిఁ జేసి తాఁ
జేరుచు మృత్యుగహ్వర మి♦సీ! నరకం బిఁక వేరెయున్నదే?

మోహన్—హాహాహాహాహా. మామగారూ! ఎంత యుపోద్ఘాత మిచ్చి
తిరి? ఇవన్నియు నీర్ష్యచే పలుకువాక్యములు. దానిమహత్త్వ
ము మీ రెట్లెరుంగగలరు? ఇంతటి సౌఖ్యము నే ననుభవించు
చుండఁ జూచుటకు కన్నుకుట్టి యిట్లు పలుకుటయే కాని దాని
రుచి మీ రెఱింగియున్నచో నిట్లు పలుకరు. కావలయునందురా
రండు అనుభవింపుడు. నే నిప్పించెదను. ఇది మహామంత్రము.
మీ కుపదేశించుచుంటిని.

తే. గీ. అవని రామా! యనుచుఁ దప♦మాచరింప
నేమి కల్గునో పరమున ♦ నెవరి కెరుక?
అరయనగు బ్రాంది గొల్చిన ♦ నబ్బు సుఖము
అన్ని యీజన్మమందె యీ♦కన్నుగవనె.

కృష్ణ—ఓరి! దుష్టుఁడా! ఇది మహామంత్రమా! ఈ బ్రాంది దేనికి మహామంత్రము? మారణమునకు మహామంత్రము; ప్రపంచమంతయు నాశనము జేయుటకు మహామంత్రము; ధనమంతయు కొల్లగొట్టుటకు మహామంత్రము; దొంగతనమునకును రంకుతనమునకును మహామంత్రము; ఖూనీలకు మహామంత్రము. ఈ బ్రాంది మొదటిగ్లాసు కుక్కనుజేసి మొరిగించును, రెండవగ్లాసు కోతినిజేసి యాడించును, మూఁడవగ్లాసు దున్ననుజేసి దుమికించును, నాల్గవగ్లాసు గాడిదనుజేసి నడిపించును, అయిదవగ్లాసు పందినిజేసి బురదలో పొర్లించును. తెలిసినదా? నటుడు త్రాగి నాటకము ధ్వంసముజేయుచున్నాడు. రోగి త్రాగి రోగము నభివృద్ధిజేసికొనుచున్నాడు. వైద్యుడు త్రాగి వ్యాధిని గుర్తింపలేకపోవుచున్నాఁడు. వర్తకుఁడు త్రాగి వ్యాపారమునకు స్వస్తి జెప్పుచున్నాఁడు. త్రాగి ధ్వంసముకానివారెవరు? మోహనా! నీ విట్లగుదువని యెన్నఁడును తలఁచలేదు.

మ. అనుగున్ సోదరి యన్నపూర్ణ కడువి♦ఖ్యాతిన్ బ్రవర్తించి స
జ్జనసన్మానిత యయ్యెఁ దత్సుతుఁడవై ♦ సౌశీల్యవంతుండ వా
దని లోనెంచి కుమారినిచ్చితిని వి♦ద్యాబుద్ధులన్ నేర్పితిన్
జనకున్ శంకరరావుఁబోలితివి నీ♦చందంబు నేమం దిఁకన్.

మోహన్—ఏమీ! నాజనకుని బోలితినా? అగును, నా కాదర్శపురుషుఁడు నాతండ్రిగాక యితరు లెట్లగుదురు? ఆతని యద్భుతచర్యలు నాకు బట్టువడక, మీ కలవడునా? నిరంకుశప్రభావుండగు నాతనిచర్యలనే కంటగించుచుంటివా! ఆతనిప్రభావము నీ వెట్లెఱుంగగలవు?

సీ. రౌడీలకున్ రౌడి ♦ రంగూనురౌడి యన్
విఖ్యాతి వడసిన ♦ వీరుఁ డెవఁడు
రక్షకభటశాఖ♦ప్రక్కబల్లెంబయి
భయముగొల్పిన బాహు♦బలుఁ డెవండు

నామశ్రవణమాత్ర ♦ నే మానవులగుండె
లురులఁజేసిన భయంక ♦ రుఁడెవండు
కనులఁ గాంచినయంత ♦ కామినీహృదయ మా
కర్షించు సుందరా ♦ కారుఁడెవఁడు

తే. గీ. అట్టి నీబావమఱది నా ♦ యనుగుదండ్రి
యైన శంకరరావుని ♦ యద్భుతంపు
చరిత వెగటయ్యెనే నీకు ♦ చాలుఁజాలు
కట్టిపెట్టుము నీదు వా ♦ క్యాళి మామ!

(ఈర్ష్యతో నవ్వి)ఏ విలాసపురుషుని పవిత్రచరిత్ర నాటకరూపమున రచింపఁబడి ప్రదర్శింపఁబడుచుండెనో, యేలోకభయంకరుని నామమును రంగస్థలమున నటుడు ధరించి యభినయించినంత మాత్రమున ప్రేక్షకసమూహమంతయు ప్రేమదృశ్యముల కానందించి, హాస్యదృశ్యములకు కడుపులు వ్రయ్యలగునట్లు నవ్వి బీభత్సదృశ్యములకు జంకి భయానకదృశ్యములకు భీతిల్లి, రౌద్రదృశ్యములకు హడలెత్తి, నాటకాంతమున నిండ్లకేగి, రేయియంతయు నిదురపట్టక, కన్మరగినంతనే శంకరరావు ప్రత్యక్షమై, రంగస్థలమున జూచిన నాటకమంతయు కనులకు గట్టినట్లుండి కలవరమందజేయునో, అట్టి ధైర్యయుతుఁడు, జగదానందదాయకుఁడు, మీకొక్కరికి మాత్రమయిష్టుఁడగుట హాస్యాస్పదము.

కృష్ణ—ఆతఁడంతటి జగదానందదాయకుఁడా! ఆ ధైర్యయుతుఁ డొనర్చిన దుండగములును అందులకు కలిగిన ఫలితమును యోజించితివా ?

సీ. తాగి తందనలాడి ♦ భోగకాంతలఁ జేరి
కులగౌరవము మంట ♦ గలిపివైచె
అగ్నిసాక్షిగ పెండ్లి ♦ యాడిన యిల్లాలి
నేలక యిడుమల ♦ పాలొనర్చె

మాంసములఁ బీలిచి వ్యాధిగ్రస్తులుగ నొనర్చి నశింపఁజేయు
చుంటివోకదా ? ఇంపరు నారీమణుల యుసురులుగొని యింతిం
తనరాని దుష్కృత్యము లొనర్చి నీ వేమి వృద్ధిబొందెదవు?
బహుజనసాంగత్యమున భూలోకమున దుర్వ్యాధులరూపమున
గలుగు నరకబాధ లట్లుంచి యంత్యకాలమున యమకింకరు
లొనర్చు బాధలు చాలక దండధరుఁ డొసంగు ఘోరశిక్ష
లనుభవింపకతప్పునా? వెఱ్ఱిమానవుల వంచింపగలవుగాని పాప
పుణ్యవిచక్షణ నొనర్చి శిక్షించు ధర్మప్రభువును మోసగింపఁ
గలవా? ఇట్లు పాపపంజరమవై జీవించుటకన్న నొక్కని పరిణయం
బాడి సుఖించుచు పర మాలోచించుకొనఁగూడదా? ఓ భారత
మాతా! అరుంధతీ అనసూయాదులవంటి మహాపతివ్రతా
మతల్లులు జన్మించిన నీపవిత్ర గర్భమునం దీమేకవన్నె పులు లనం
దగు వేశ్యాపిశాచము లెట్లుజన్మించిరి? చెట్టుచెడుకాలమునకు
వేరుపురుగు లుద్భవించునట్లు లోకనాశనకాల మేతెంచి యీ
విషసర్పములు జన్మించినవా? హా! హా! - నాగతికి నేను దుఃఖిం
పక యన్యుల దూషించుచుంటినేమి! హృదయేశ్వరుసాన్నిధ్యమే
కరవైనపిదప నీజన్మ నాకేల? (అని శీఘ్రముగా పరుగెత్తును.)

కృష్ణ—అమ్మా! అమ్మా! సాహసమునకు బొల్పడకుము. (అని
పరుగెత్తును)

చతుర్థరంగము

(వెంకటాద్రిగృహము : శాంత యొంటరిగ కూర్చుండియుండును.)

అనుబంధము 20

శాంత—

మా యిర్వురకును ప్రథమ సమాగమలగ్న మెట్టిదియో
కాని జగన్మోహనుండైన మోహనుఁడు క్షణము కనబడకున్న

పిచ్చియెత్తినట్లుండును. నామమాత్రుండైన పతి యొక డుండు టచే నా ప్రేమమూర్తిని సర్వకాల సర్వావస్థలయందును నాదండ నుంచుకొన సాధ్యముగాకున్నది. నేడు పతిగ్రామమున లేడని కబురంపితిని. ఇంతవరకు రాలేదు. నా యనంగ సుందరునకు ధన మొసంగుచుంటచే నినుపపెట్టెలో ధనము తరుగు చుండుటం జూచి నా పతి యనుమానించి తాళపుచెవిగుత్తులు తనయొద్దనే యుంచుకొనుచున్నాఁడు. ధన మీయకున్నచో మోహనుఁడు నన్నుఁ జేరఁడు. క్రితపుదినమున వచ్చినపుడే ధనము లేదనునప్పటికి కటకటబడినాఁడు. అతి కష్టముమీఁద రాత్రి నా పతి భోజన మొనర్చువేళ మెల్లగ తాళపుచెవులను సంగ్రహించి గుండె లరచేత బట్టుకొని కొంతధనము దొంగిలించితిని. ఇఁక నీ వ్యవహారము నడచుట కష్టముగునట్లు తోచుచున్నది. మోహనుఁ డీ ధనమంతయు త్రాగుడుకొరకేకదా వెచ్చించు చుండెను. ఎట్లైన నా త్రాగుడు మానివేయుమని నా మోహను ని బతిమాలెదగాక !

మోహ—(ప్రవేశించి) శాంతా !

శాంత—వచ్చితిరా ! దయచేయుఁడు. (అని చేయిపట్టుకొని తీసికొని వచ్చి కూర్చుండబెట్టి) మీ మాటయే తలంచుచుంటిని.

మోహ—ఏమి తలంచుచుంటివి ?

శాంత—జగదేకసుందరా ! నా పతి మీకు విందొనర్చిన దినమున మీ మోహనాకృతి యెంత యాకర్షవంతముగ నున్నదో యిపు డెట్లు మారినదో చూచుకొనుఁడు. మీ మృదుమధుర వాక్కు లెంత తొట్రుపడి వెగటు గలిగించునట్లు మారెనో తిలకింపుడు. మీ రిట్లు కృశించుట కీ త్రాగుడే కదా కారణము. మీ రీ దురభ్యాసమును మానివేయరాదా ?

మోహ—ఇప్పటివరకు మాముపోరు పడలేక యిచ్చటికి లేచివచ్చితిని. నీకుఁ గూడ ఇదే రోగము పుట్టినదేమి ?

శాంత—కోపగించుచుంటిరా? మీ బాగుకొరకే కదా నే నేడ్చుట!

మోహ— నీ యేడుపు నీ వేడువక నా కొరకేడ్చుట యెందులకు? ఇదంతయుఁ జూడ నేఁడు గూడ నేమియు తీయన ట్లగపడుచున్నది

శాంత—(తనలో) లేదని చెప్పిన బాగుండున ట్లున్నది. ఇట్లుకూడ ప్రయత్నించి చూచెదగాక.

మోహ—బెల్లముగొట్టిన రాయివలె మాట్లాడ వేమి? మౌనమే అందుకు సమాధానమా?

శాంత—కాదు. తీయుటకు వీలు చిక్కలేదు.

మోహ—ఇది బొత్తిగా నమ్మదగినమాట కాదు. నీ కేమి, వీలు చిక్కకపోవుటయేమి? అయినను నేఁ డుదయ మాతఁడు గ్రామాంతరమున కేగెనని వార్త పంపితివే. ఇఁక నడ్డేమున్నది!

శాంత—నిజముగనే వీలుచిక్కలేదు. నా మగఁ డనుమానించుచున్నాఁడని మొన్న చెప్పలేదా? తాళపుచెవిగుత్తుల నాతఁడు గొనిపోయెను.

మోహ—నేను నమ్మను. ముందు ధనము దెచ్చియిమ్ము.

శాంత—ఎచ్చటినుండి తెచ్చి యీయవలయును?

మోహ—మగనిపెట్టెలోనుండి, రంకుమగనికి తెచ్చి యీయవలయును. తెలిసినదా? లెమ్ము.

శాంత—ధనము లేదని చెప్పుటలేదా?

మోహ—ఇచ్చెదవా లేదా? (అని జుట్టుపట్టుకొని యూపును.)

శాంత—అబ్బో! అబ్బో! తెచ్చియిచ్చెదను. వదలుఁడు.

మోహ—(వదలి) ఊఁ. తెచ్చియిమ్ము.

(శాంత లోనికేగును.)

కాంతా మోహనరావులు తమ ఇంటిముందు కూర్చొని [illegible] రావును పిస్టల్‌తో [illegible].

అది మోహనరావు ఎగురగొన్న [illegible] గా కాంత [illegible]

మోహా—"దండం దశగుణం భవేత్." ఇట్టిసమయములలో సౌమ్యముగ పనిసాగదు.

శాంత—(ప్రవేశించి) ఇవిగో (అని కొన్నినోట్లిచ్చును)

మోహా—తరువాత నీమగఁడు తెచ్చుకొనినదానిలో మిగిలినబాపతు.

శాంత—(సీసా గ్లాసు తెచ్చి బల్లపై పెట్టి) ఇదిగో.

మోహా—నాకిది యొకపనియా? గ్లాసులో పోసి నీవే త్రాగించవలయును. (అని కూర్చుండును)

శాంత—(గ్లాసులో పోసి త్రాగించుచు) తలుపు వేసివచ్చితిరా?

మోహా—భయములేదు. (అని శాంతను సోఫాలోనికి లాగికొనును)

శాంత—(చేయి విదలించి) మోటసరసములు చాలింపుఁడు.

మోహా—ఎందుల కంతకోపము? చెతికి పనిచెప్పకుండగనే తెచ్చి యిచ్చిన నెంతబాగుండెడిది?

శాంత—చాలబాగుండెడిది. తనమేలు తనకే తెలియదు. (అని మూర్ఖగము పెట్టును)

మోహా—అదియా సంగతి? (అని బలవంతమున మొగము తనవైపు త్రిప్పుకొని ముద్దిడుచుండ)

వెంక—(ప్రవేశించి చూచి కోపముతో) ఓరీ తుచ్ఛుడా! మిత్రద్రోహీ! చచ్చితివిరా. (అని జేబునుండి రివాల్వరుతీయుచు మోహానుని పైకి పరుగెత్తును.)

మోహా—నేనుకాదు, నీవు. (అని యెదురు పరుగెత్తి వెంకటాద్రివు జేబునుండి రివాల్వరు తీసినతోడనే రివాల్వరు పడగొట్టి కలియబడును. రివాల్వరు క్రిందపడిన వెంటనే యది శాంత సంగ్రహించి వెంకటాద్రివు వైపునకు జూపుచు)

శాంత—వెంకటాద్రివ్! లెమ్ము. నీ కంత్యకాలము సమీపించినది. చేతులు పైకెత్తుము. (అని రివాల్వరు గురిచూపును)

(వెంకటాద్రి చేతులు పైకెత్తి, వెనుకవెనుక మెల్లగా జరుగు చుండును.)

(మోహనరావు సన్నసన్నగా నడిచి పారిపోవును.)

శాంత—(రివాల్వరు దింపి నవ్వుచు) పాపము ప్రతిజ్ఞాభంగమైనది. మూర్ఖుఁడా! తప్పంతయు నీయందుంచుకొని సిగ్గులేక యాతనిపై కేగుచుంటివా!

వెంక—ఓసీ! దురాచారిణీ! నాపై రివాల్వరు చూపుచుంటివా? పాపినీ! నీయీ నీచచరిత్రకు భర్తృవధ యొక్కటియే తక్కువైనది. నీ ముఖముచూచిన పాపపర్వతములు చుట్టుముట్టును. నీతనువును వేయిచీలికలొనర్చి యుప్పుపాతరయం దూరవైచినను పాపమని పించదు. నిను తుండెతుండెములుగ ఖండించి కాకఘూకములకు సంతర్పణ యొనర్చినను పాపములేదు. నిను జీవములతో ప్రళయాగ్నియందు బడవైచి దహించినను జాలిదలచువా రుండరు. వేయిశూలములతో గ్రుచ్చి హింసించినను కరుణకలుగదు. నీవా దండధరుని సాన్నిధ్యంబున ఘోరశిక్షలనుభవింపక తప్పదు. నీపాపములకు పరిహారములేదు. ఛీ! యేల నీజన్మ? నీయీదుశ్చరిత్ర నాలకించి నినుదూషింపనివారుందురా? బాలురు సైతము నీపై రాలవర్షముగురిపించి నిను జావమోదకుందురా? మొగమున నుమియకుందురా! విశాల ప్రపంచమున నీవు నిలుచుటకు తావుండునా? వంశమర్యాదనంతయు తగులబెట్టుటకు జన్మించితివా? నాపరువు ప్రతిష్ఠలన్నియు దగ్ధమొనర్చుటకు నాయిలు జేరితివా? ఇంకను సిగ్గులేక జీవచ్ఛవమువలె నిలిచియుంటివా! ఆ రివాల్వరుతోడనే యాత్మహత్య నొనర్చుకొని లోకమునకు శాంతిఁజేకూర్చరాదా? కళంకీభూతమైన నీతనువును గంగకర్పింపరాదా? ఛండాలినీ! ఘోరపాపినీ! పిశాచినీ! ఇంక నీముఖము చూడను. ఛీ! (అని నిష్క్రమించును)

శాంత—(హహహ అని నవ్వి) ఈ నీ యుపన్యాసమంతయు నీకును తగి

నదే. హో మ్మ! వారిజముఖము చూతువుగాని నాముఖమేల చూతువు?

మోహన్—(ప్రవేశించి) ఓసీ కులటా! పతి గ్రామమున లేఁడని వర్తమాన మంపి నను ప్రాణాపాయస్థితికి తేనెంచితివా? ఇంత ద్రోహము తలపెట్టితివా?

శాంత—లేదు లేదు; నే నట్లుతలచలేదు. నా మాట నమ్ముము.

మోహన్—ఛీ! నోరుమూయుము. ఇంకను నిను నమ్ముటయా? రంకులాడికి బొంకులు నేర్పవలయునా? విశ్వాసఘాతకీ! నీపాపము బ్రద్దలుకాకుండునని తలఁచితివా? సిగ్గులేక యింకను ఎదురు చెప్పుచుంటివా? ఇంత సాహసమా? రాక్షసీ! యింతకింత యనుభవింపుము. (అని గొంతుపట్టుకొని విదలించి క్రిందపడునట్లు తన్ని నిష్క్రమించును.)

శాంత—(మెల్లగా లేచుచు) ఆహా! తుదకు నాకథ యెట్లుపరిణమించినది! 'ఉభయభ్రష్టత్వము ఉపరిసన్యాసమైనదే' ప్రేమాస్పదునిచేత గూడ నిరసింపఁబడితినే! ప్రియుని రక్షించుటకై పతిపై రివాల్వరునె త్తియు నాతని హృదయమును చూరగొనఁజాలకపోతినే! శాంతా! యెంత క్రూరచిత్తవు! వెంకటాద్రి! నేను ఘోరపాపిని నని నీ వుచ్చరించిన వాక్యము సత్యము. ఉషఃకాలమున నాముఖమును వీక్షించినవారలకు పంచమహాపాతకములు చుట్టుకొనుట సత్యము. పర్వతములవలె వృద్ధిజెందిన నాపాపములకు పరిహారములేదు. యౌవనమదాంధనై లజ్జాభిమానముల త్యజించి యెంతటి రహస్య వ్యాపారమునైన నీక్షింపగల సర్వసాక్షి యొండుకలఁడని యోచక, నా యఘదవానలమే జాజ్వల్యమానమై నను దహించితీరునని తలంపక, నా దుష్కృత్యముల కంత్యకాలంబున దండధరుండొసంగు ఘోరశిక్షల నూహింపక, హైందవాంగనలకు మానమే ప్రాణములకన్న మిన్నయనుమాట లెక్కింపక, పతియే

దైవమని యెంచి యాత్మేశ్వరు చరణారవిందముల భజించి సాధ్వియను కీర్తి నొంద నాసింపక, తుచ్ఛురాలనై కామోద్రేక తమఃపుంజంబు గ్రమ్మ కన్నులుగానక మోహనరావుం గూడి యైహికసుఖంబులం దేలి దుష్కీర్తిపాలై తుదకు జీవితేశ్వరుని దృక్పథంబున బడితిని. నాదురుద్యోగంబు నీక్షించి క్రోధాగ్ని జ్వాలలు ప్రజ్వలింప మోహనరావుపై కొక్కుమ్మడి లంఘించిన హృదయేశ్వరుని రివాల్వరు గురిపెట్టి హతమార్చెదనంటిని. నా దుష్కృత్యమునకు రోషకషాయితలోచనుండై యగ్నికణంబులం గ్రక్కుచు నను భస్మీభూతనొనర్ప నుంకించిన ప్రాణనాథుని రివాల్వరు చూపి బెదరించి స్వేచ్ఛావిహారమును సలుప సమకట్టితిని. నే నొనర్చిన నీచకృత్యమునకు సిగ్గుపడి తలవంచి యాత్మహత్య నొనర్చుకొనక జీవచ్ఛవమునై బ్రతికియుంటిని. నాచరిత్ర మూలమున నావంశమునకంతకును కళంక మాపాదించితిని. నా జన్మవలన స్త్రీజాతికంతకును తలవంపులు ఘటిల్లినవి. ఇంక నాకీ జన్మమేల? నే బ్రతికియుంట యెవరి నుద్ధరించుటకు? నాబలవన్మరణమును కనులార గాంచియైన ననుబోలిన చెడిపె లీ దుర్వృత్తుల మాని పాతివ్రత్య మవలంబించి సుఖింతురుగాక. నాకు నరకమునందుగూడ తావులేదు. అవమానదావాగ్ని నన్ను దహించుచుండ మొండిపడి బ్రతికియుండి సిగ్గులేక శిరమునెత్తి ప్రపంచమున జరింపఁజాలను. ఇది నా యంత్యకాలము. ప్రాణపతీ! నా పాపకృత్యములన్నియు మరచిపొమ్ము. నీకు శాంత యను దుశ్చరిత భార్యగ నున్న సంగతి కలలోనివార్తగ దలంపుము. నా జీవితమున కంత మిదియే. నాయఘముల కిదియే శిక్ష. (అని రివాల్వరు పేల్చుకొనబోయి యాగి) కాదు. నే నిప్పుడు మరణింపరాదు. ఘోరకిరాతుఁడు, క్రూరరాక్షసుఁడు నా యీ దుస్థితికి కారణభూతుడు, మల్లికాపురమున కగ్నిముట్టించిన తుచ్ఛుడు పతివ్రతాశిరోమణియైన సుశీల యధఃపతనమునకు కారకుడైన రాజారామును హతమార్చి వనితాలోక మిఁక

నిశ్చింతగ నిద్రించుట కిరవేర్పరచి లోకమున నీమాత్రపుసహాయ మొసర్చి రాజారామును బోలిన మిత్రద్రోహుల కట్టిదుర్మరణ ములు గల్గుట తథ్యమని లోకమునకు జాటి నా ప్రాణముల వీడెద. ఓరీ! చండాలుఁడా! రాజారామూ! నీవిప్పటి కెన్ని కొంపల గూల్చితివో? యెన్ని కొంపల గూల్చుచుంటివో? యెన్నికొంపల గూల్పనుంటివో? యీ రివాల్వరుతో నీదురంత ముల కంతముగల్గు కాల మాసన్నమైనది. రాజారామూ! ఇఁక నీవు లేవు. (అని పరుగెత్తును.)

పంచమరంగము

[మోహనరావుగృహము: సుశీల విచారముతో కూర్చుండియుండును.]

అనుబంధము 21.

సుశీ——

తే. గీ. పూర్వభవమున నే నెట్టి ♦ పుణ్యదంప
తులను విడదీసి యెంతగా ♦ గలచినానొ
పతివియోగాగ్ని సన్నిటుల్ ♦ వెతలఁగూర్చ
బాధపడుచుంటిఁ దొలిపాప ♦ ఫలముకలన.

నాఁడు జనకుం డడ్డుపడకున్నచో నిశ్చింతగ ప్రాణముల విడచియుండెడి దానను.

రాజా——(ప్రవేశించి) ఒంటిగనె యున్నది. కాని సౌందర్య మంత రించినది.

తే. గీ. కరఁగునపు డింత రాగిని ♦ కలుపుకతన
వన్నె తగ్గుచు బంగారు ♦ పరగునట్లు
చింత యనునట్టి మలినంబు ♦ చేరుకతన
మగువసౌందర్య మిసుమంత ♦ మాసియుండె.

ఎట్లైనను కృతప్రతిజ్ఞుఁడనుగాక తప్పదు. ఓరీ ముసలినక్కా! కృష్ణమూర్తీ! మల్లితో పొత్తు పోగొట్టగల్గితివేగాని యిప్పుడు నీ కుమార్తెను నే బలాత్కరింపనుంటిని, యేమిచేయుదువో చూచెదగాక! సుశీలా!

సుశీ—(అదరిపడి) ఎవరవు? [illegible] సాహసముగ సుశీలా యని పిలిచితివిరా? [illegible] నాయింట గాలుపెట్టితివిరా?

రాజా—అనుకులోనే [illegible] మొదలు పెట్టితివా? [illegible] శాస్త్రనను విను [illegible] [illegible] గ్రహాము గలిగింపకుము.

సుశీ—ఓరీ! చండాలా! [illegible] సోదరన్యాయముగ [illegible] వర్ధనమయ్యెనా? నీ కక[illegible] [illegible] తారతమ్యమెరుంగవా? [illegible] పశుజన్మమెత్తితివా?

రాజా—ఓసీ! పలుగాకీ! [illegible] హెచ్చుచున్నదే? అంగీకరించెదవా [illegible].

సుశీ—ఏమీ? [illegible] నిచ్చ్యా[illegible]యా! నీకు జీవితాశ లేదా? ఛీ

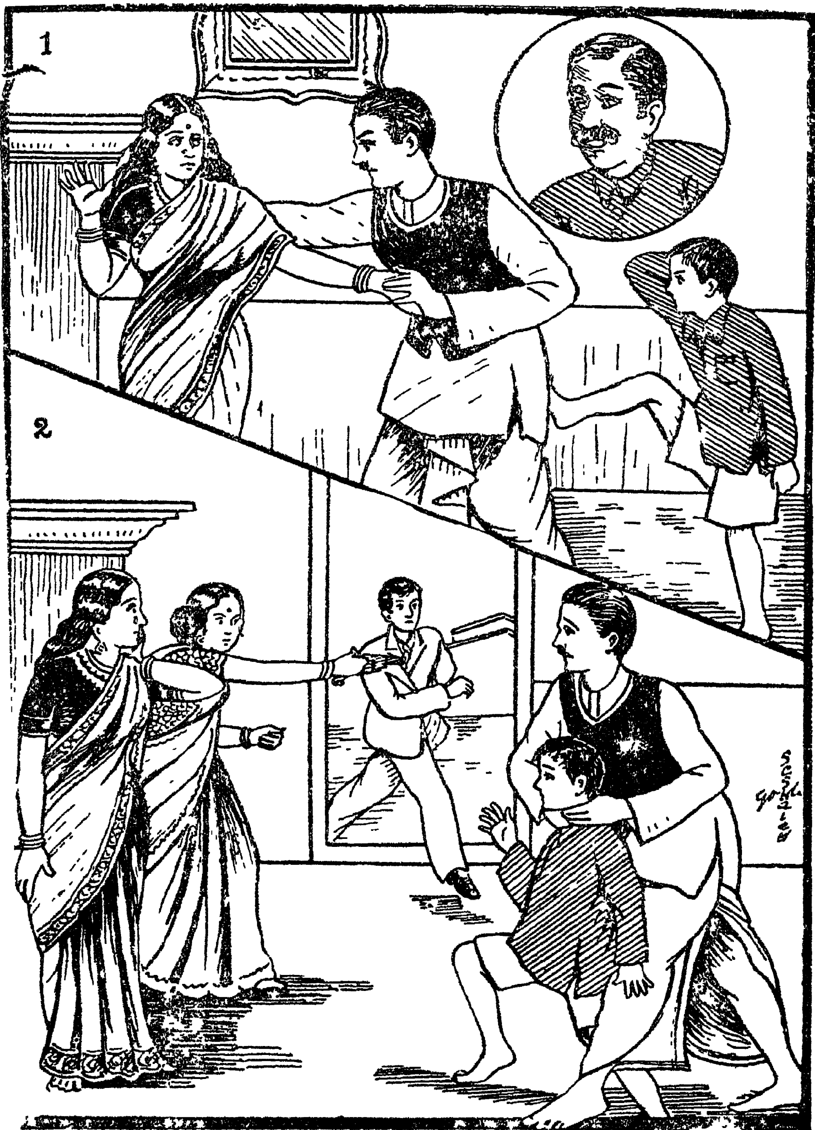
అనుబంధము 22.

మ. చెడుగా! యొన్నినచించినన్ వినవె? [illegible] మానవే? దుడుకుంజూపి పరాభవింపం[illegible]? ♦ [illegible]! ప్రాణింపుపో కడ దాపయ్యెనె? జీవితేచ్ఛకల దేని ♦ [illegible] మాని, వేనడు, కాదా? ఓలు నామకోపశిఖలన్ ♦ [illegible] కీటంబవై.

రాజా—ఓహహో! యేమిశాపవాక్యములు! [illegible] సింహము భీతిల్లునా?

ఉ. నీపరుషంపువాక్యతికి ♦ నీ బెదరింపుల కేను జంకి నీ దాపును వీడి పారుటకు ♦ దైర్యవిహీనుడనంచు నెంతె? నా యేపును జూపి బల్మిమెయి♦నిప్పుడె [illegible] నిన్ను మోహాపుం దాపముదీర; నడ్డుపడ ♦ ధాతకు శక్యము [illegible].

(సుశీలను బలాత్కరింపఁబోవ సుశీల తప్పించుకొనుచుండును.)

పతివ్రత యగు సుశీలను రాజారాము బలాత్కరింపబోవ శ్యామసుందరుడు అతనిని తన్నుట.

శ్యామసుందరుని కుత్తుక రాజారాము నులిమివేయుచుండ మోహనరావు తలుపుచెంత చాటునుండి పిస్టల్‌తో రాజారామును చంపుట.

రాజా—ప్రాణములు విసర్జించిన సహాయము సంభవింపగలదు. జాగ్రత!

సుశీ—ఛీ! నోరుమూయుము. నీ కాయువు మూడినది.

రాజా—ఎవని కాయువు మూడినదో చూచెదగాక.

(అని బలాత్కరించి పట్టుకొనబోవ శ్యామసుందర్ పరుగెత్తుకొనివచ్చి)

శ్యామ—[illegible]! [illegible] పోతున్నావా? నిన్ను తంతా.
(అని తన్నును)

రాజా—ఓరి పిల్లగాడా! ఇప్పుడేమందివేమో శౌర్యము జూపుచుంటివా? (అని పిల్లవానిమెడపట్టుకొని చూపును) సుశీలా! ఇపుడు చెప్పుము [illegible] అంగీకరింతువా?

సుశీ—(ఆత్రపడుచు) అన్నా! అన్నా! వాని ఏమియు బుడతని (బతుక నిమ్ము)

రాజా—[illegible]

సుశీ—నీ [illegible] ప్రాణములు కూడ తృణ [illegible] సంతోషించెదను.

రాజా—అట్లైన [illegible] లేదు (అని మెడపట్టుకొని యూపును)

సుశీ—అయ్యో! [illegible]! (అని దుఃఖించుచుండును)
([illegible] ప్రవేశించి, చూచి)

మోహ—ఓరి [illegible]! [illegible] (అని బాలుని మెడ నుండి [illegible] మూటలో శ్యామసుందర్ క్రింద పడును: రాజారాం మోహన్ రావుల కలియబడుదురు)

మోహన—[illegible] చచ్చితివి.
(అని [illegible] సుశీల శ్యామసుందరుని జేరును. లోపల నుండి [illegible] పేల్చును, రాజారాం క్రిందపడును, మోహనరావు తెల్లబోయి చూచుచుండును)

సుశీ—అయ్యో! [illegible]! కుమారా! పలుకవేమి? నను జూడవేమి? నిప్రాణములు [illegible] యీ తుచ్ఛం డెచ్చటినుండి వచ్చెనురా? శ్రీకృష్ణ! (అని దుఃఖించుచుండును.)

మోహా—ఈ రివాల్వర్ శబ్దమెచ్చటిది? ఈతం డెట్లు మరణించెను!

వెంకటాద్రి—(సైడులోనుండి సగమగపడుచు) శాంతా! యెంతపని
జేసితివి! కక్షదీర్చుట కిదియే సమయము. మోహనరావును రక్షక
భటుల కెరుకపరచెదగాక (అని నిష్క్రమించును)

మోహన—దైవఘటన! (అని వెనుకకుజూచి కుమారునిచెంత కేగి)
అయ్యో! కుమారా! నీవిట్లు పడియుంటివేమి? ఆతుచ్ఛునితో
పోరుచు నీస్థితిజూడనైతినే! శరీరమంతయు కొయ్యబారుచున్న
ట్లున్నదే. తండ్రీ! పరమేశ్వరుఁ డీకిరాతుని నీకొరకే సృష్టించెనా?
నా కులవర్ధనుండవని తలంచితినే! మాయనంతర మన్నిపిండోద
కముల వదలవలసిన విధి నీపైనున్నదే. హా! నేను క్రూరరాక్షసుఁ
డను. నీయీ స్థితికి కారణభూతుఁడను నేను. కుమారా!

చ. జిలిబిలిపల్కు లొల్క చిరు♦చేష్టల ముద్దులుగుల్కు మోము నే
కలగనినట్టిచందమున ♦ గాంచితి నెన్నడొ, నేఁడిట్టు లీ
తలఁపఁగరానిదుస్థితిని ♦ త్వన్ముఖ మాం గనుచుంటి గ్రుడ్డినై,
యిలువిడి దుష్పథంబుల వ♦హించి చరించుట నెంతపాపినో!

(అంత సబుయిన్స్పెక్టరు ఇద్దరుపోలీసులు ప్రవేశింతురు)

సబు—149. ఈతని నరెస్టు చేయుము.

మోహ—నన్నరెస్టుచేయుట యెందులకు?

సబు—ఎందుల కందువేమి? (రాజారామును చూపుచు) ఈతనిని హత్య
గావించినందులకు. 149. బేడీలుతగిలించుము మూడు పదొ
మ్మిది. ఆపడియున్నవారి నిద్దరిని హాస్పటలునకు జేర్పుము.

[కానిస్టేబుల్ మోహనరావుచేతులకు బేడీలు తగిలించును.
ఇంకొకడు రాజారామును లోపలి కీడ్చుకొనిపోయి, తిరిగివచ్చి
బాలు నెత్తుకొనిపోవును]

సుశీ—హా! హా! మీమృదుహస్తముల కినుపసంకెలలా?

మోహ—అవును నా కీశిక్ష కావలసినదే. నేను నరరూపరాక్షసుఁడను.
అంధుఁడనై తాగి; మోహాంధుఁడనై వెలయాండ్రం జేరి
నయ్యాటలాడుచు నాభాగ్యలక్ష్మివగు నిన్ను కన్నులజూడక

బాధించిన తుచ్ఛుడను. కన్నీరుగార్చుచు 'నాన్నా'యని చెంతకరు
దెంచినపుత్రిని పడద్రోసిన క్రూరుడను దుర్మార్గుల మోసము
లకుం జిక్కి గృహముజేరక మిత్రద్రోహులకు నా యింట
జేరుట కవకాశ మొసంగిన పందను. గ్రామము సం బడి చెడి
పెలయిండ్లవెంట దిమ్మరుచు ఈ తుచ్ఛుఁడగు రాజారాము
ఇచటికి వచ్చి యింతటి సాహస మొనర్చుట కవకాశ మొసం
గిన చండాలుఁడను. నా ముద్దుకుఱ్ఱని యింతటి దుస్థితికి కారణ
భూతుఁడనైన రాక్షసుఁడను నేను. నేనే యింటియందున్నచో
యీ ఘోరకిరాతుఁ డిందు వచ్చునా? నిను బలాత్కరించునా?
నా కుఱ్ఱని గొంతు పిసుకునా? సుశీలా! నీవు మహాసాధ్వివి. నీ
కనేక యిబ్బందుల గల్గించితిని, నినుదూషించితిని. మాంగల్యము
సయితము...(అని నెత్తిన చెయ్యిడి) అబ్బా! ఆవాక్యము నుచ్చ
రింపఁజాల. ఎన్ని దుష్కృతు లొనర్చినను సహించి నన్నే దైవ
ముగఁ దలంచి పుట్టినింటకైన బోక తపించి నను మార్గమునకు
త్రిప్ప ప్రయత్నించితివి. వెఱ్ఱినై నీ వాక్యముల నెంచనైతిని.
దుర్మతినై ని జనకుని దూషించినను నోర్చుకొంటివి. నీ జన
కుఁడు నాపై కోపగింప నీవు నొచ్చుకొంటివి. అంతటి కల్మష
హృదయుడనగు నాపై నీ శాపవాక్యముల పిడుగులవలె నైనఁ
జాలవైతివి. నీ యెదుట నిల్చుట కర్హుఁడను గాను. పోవు
చుంటిని. ఇదియే తుదిచూపు. రక్షకభటులారా! పోవుదము
రండు. (పోలీసులతో నిష్క్రమించును.)

సుశీ—హా దైవమా! (యని మూర్ఛిల్లును).

రంగ[illegible]

షష్ఠాంకము

ప్రథమరంగము

(కారాగృహము)

మోహ—కారాగృహవాసి! ఏ నాయొక్క [illegible] చాలును నాకుం జరిగిన యుచితశిక్ష [illegible]. ఓ సభాజను లారా! ఈ కిరాతుని చరిత్ర నాలకించుచు [illegible] ముగ గదా, ఈ జన్మము [illegible] చ్చిన రాక్షసకృత్యములకు నా [illegible] తిరా? [illegible] యని తలంపక, [illegible] హితము సదేశింపక, మిత్రద్రోహి నా [illegible] యెంచక, శాంతము దాసించినందులకు [illegible] నా భార్యను నా యర్ధాంగలక్ష్మిని [illegible] కలిగినది. స్వకాంతను హింసించి పరకాంతల [illegible] లకు నా పుత్రుని [illegible] సభ్యసముం డగు మామ హితము సదేశింప [illegible] మిన్న గానక దూషించి [illegible] మెంచక పరుషవాక్యము లాడినందులకు "కారాగృహమున గిట్టి చీకటి కొట్టులో బంధించెద" నన్న [illegible] సత్యమై, యీ కారాగృహశిక్ష సంభవించినది. నా జనకుండైన శంకర రావు భయంకరచరిత్ర నెరుంగుదురు గదా? విషాదాంత నాటకరూపమున గాంచుచుంటిరి కదా? మమ్ముల [illegible]

మద్యాగ్రహోపాంధు లీ ప్రపంచమున నెందరుండిరి? ప్రొద్దు గుంకగనే స్వార్థపరాసక్తులంబలె శిష్యులపై వస్త్రములం గప్పుకొని వాసకోంగులం జేరు గౌరవనీయు లీ ప్రపంచమున నెందరుండిరి! మధుపానమున గ్రోలి మార్గమధ్యమున నెవరి తోడనైన సంభాషింపవలసివచ్చునేమో యని మోటకాయలు నడుచుచు నోట కొట్టుకొనిపోవులు మధుపాన దుర్గంధమును గప్పిపుచ్చుచుండు మాననీయు లీ ప్రపంచమున నెందరుండిరి! ఓ భారతసోదరులారా! స్వరాజ్యమో స్వరాజ్యమో యని మొత్తు కొనుచుంటిరే ప్రపంచమంతయు తాండవమాడుచున్నదే. స్వరాజ్యమిక నెక్కడనున్నది? మీ దేశమునకు దరిద్రమెట్లు వచ్చినది? అసంఖ్యాకములు కోటానుకోట్లు ద్రవ్యమును కొల్ల గొట్టుచున్న మధుపాత్రిపు నీ దేశమున లేకుండ జేసినచో దేశా రిష్టము తొలగదా! భరతమాత పరమానందభరితయై మీకు సాక్షాత్కరించును! ప్రతి పల్లెలో సంఘములవారు చట్టవిరుద్ధముగ సంచరించుచున్న యీ వ్యభిచారిణుల నేల పరిణయము లొనర్చు కొనవలసినదని నిర్బంధింపకున్నారు? ప్రజాక్షేమమునకున కీవ్యభిచా రము భంగము గలిగించుటలేదా? బోధించియో శిక్షించియో వెలయాండ్రమిత్రుల సమాన్ని ప్రజాక్షేమ మేల కోరరు? వారి చెంత కేగినంతనే బుద్ధిశాలులు గూడ నాకర్షింపబడుచుండుట చేతనా? మంత్రిపదవులందు స్వరాజ్యవాదు లున్నప్పుడే ప్రపంచ మున పాపకృత్యములకు మూలములైన మధుపానము వ్యభి చారము అను నామద్వయమును రూపుమాపి పాపపర్వతములు పెరిగి మోయలేక మూల్గుచున్న భరతమాతకు బరువుతగ్గించ నిచో నింక నిజకు లున్నప్పుడెట్లీ దుర్వ్యసనద్వయము నశించి మాతృదేవత సంతోషస్వాంతయై మనగలదు? భారతసోదరు లీ మధు వేశ్యల నమేధ్యముగ నెంచి సుఖింపుడు. ఈ దుష్టపిశాచ ముల బారదోలుడు. లెండు. అబ్బా! దాహము!

(అని మూర్ఛిల్లును)

ద్వితీయ రంగము

[మోహనరావు గృహము; కృష్ణమూర్తి; సుశీల; జానకి; మల్లి; వెంకడు కూర్చుండి యుందురు]

మల్లి:—అమ్మగారూ! నేనూ యీ బాద చానాలుపడ్డాను. కుట్టమూర్తి బాబు దయవోల్ల నా దేముడు తాగటం మానేసిండు. నా కాపరం నిలమడ్డది. అబ్బ, అబ్బ! ఆబాద లేం సెప్పను? అడవిలో యెండిపోన ముద్దులాగనో కుక్కలాగనో సిల్లిలాగనో పుట్టొచ్చు గాని తాగుమోతోళ్ళ పెళ్ళాలుగా కల్లోగూడ కాగోడును సరి గెందా, నాటకంలోగూడ తాగుమోతోడి పెళ్ళాంవేసక మెయ్యగోడదు యేత్తే సచ్చిమోవాల్సిందే.

వెంక—నిజంగా సఁయానికి కుట్టమూర్తిదొంగారు రాకమోతే ఆళ్ళ కతంతా నాకళ్ళకు సూపించకమోతే తాగుడుపబావంనాకు సెప్పకమోతే నాగతేమయేదో, నాపెళ్ళాంగతేమయేదో, బాబు దేముడునా గొచ్చి మమ్మన్నద్దర్నీ కలిపి పున్నెంకట్టు కున్నారు.

కృష్ణ—వెంకడూ! నేను నిమిత్తమాత్రుడను, నీభార్య పాతివ్రత్య మహిమయే మీకు శుభము చేకూర్చినది.

సుశీ—తండ్రీ! నాకుగూడ సాక్షిసమనులు వచ్చుటకు గారణమేమి?

కృష్ణ—ఈహత్యాసందర్భమున నీ వందుంటచే నీనేరము మోహనుఁడే యొనర్చెనని పోలీసుల కెరింగించి బంధించుటకు ప్రోత్సహించి పంపిన వెంకటావే హత్య మీయింట నీపతిచే జేయబడినట్లు రుజువుజేయుటకు ఈయుక్తి బన్నియుండును.

సుశీ—ఓరి దుష్టుఁడా! మ మ్మీస్థితికిఁదెచ్చినను నీకనులమంట దీర లేదా? న్యాయస్థానమునఁగూడ పరాభవింపఁదలంచుచుంటివా? విషసర్పమా? నీ వింతకింత యనుభవింపకుందువా? హా! విధీ! ని న్నేమందును? మా యీ విపత్తులకు నీవక్రబుద్ధియేకదా కారణము?

కృష్ణ—అవును. ఇదంతయు విధివిధానమే. కానిచో నిట్లేలజరుగును ?

సీ. త్యాగబుద్ధిగలట్టి ♦ దానశీలుం డిటు
సిరిపోయి పేదయై ♦ చెలఁగు టేమి?
దుందుడుకుల నెంతొ ♦ దూషించువాఁ డిటు
కలుషాత్మకుల చెల్మి ♦ గాంచు టేమి?
మదిరయే యిల మహా ♦ మారి యనెడువాఁడు
మధుపుడై వఁగ తానె ♦ మరగు టేమి
పరకాంతలఁ జూడ ♦ వెరచెడువాఁ డిటు
చెడిపెల వేశ్యలఁ ♦ జేయు టేమి ?

తే. గీ. పుత్రునకు ఆగ తేమి? క♦ళత్రము నిటు
దుఃఖముల ముంచు టేమి? యా♦ధూర్తు హత్య
జేసెనను నిందయేమి? తాఁ ♦ జేయు టేమి
కార; కిది యెంచ విధిచెయ్యి ♦ కాక యేమి ?

సుశీ—విధిచెయ్యి! విధాత కంతటిపక్షపాతమా? నావంటివాండ్ర నేడ్పించుటకా వెంకట్రావు రాజారాములవంటిమోసగాండ్రను సృష్టించినది? ననుఁబోలు కాంతలకాపురముల గంగగలుపుటకా వారి జనుబోలిన పడుపుగత్తెలను చెడిపెలను జనింపఁజేసినది? ననుఁ బోలు మానవతులకు పలుబాము లొసంగి నా మనోహరు బోలిన యమాయకుల సర్వనాశన మొనర్చి రాజగండసలపా లొనర్చుటకా బ్రాందిమొదలగు మత్తుపదార్థముల గల్పించినది? ఈ యంటురోగము లావేశించి మనుజుని సామాన్యముగ విడచునా ?

తే. గీ. అంటురోగంబులకు వెల♦యాండ్రపొందు
లకును మత్తుపదార్థము♦లకు కుమైత్రి
తకును భేదంబు లే దింత ♦ తావొసంగు
నెవఁ డతని మొదలంట ద♦హించివేరు.

కృష్ణ—అమ్మాయీ! ఇల్లుకాలినవెనుక దుఃఖించిన లాభమేమి? ఇట్టి దురభాగ్యనకు లీ ప్రపంచమున వేలకొలఁది గలరు.

సీ. కక్షలంబెంచి తి♦క్కజనించి యాస్తుల
నల్పమూల్యంబుల ♦ కమ్మనైచి
దవ్యంబు చేపట్టి ♦ దావా లనియెడు జూ
వ్వాటల సాగించి ♦ న్యాయవాది
కోర్టు కాఫి హూటేల్ ♦ పోర్టువైన్ మొదలౌ ని
షావస్తువులు వెల♦చాన రైలు
డాక్టరు మార్వాడి ♦ యాక్ట ర్లనెడి నవ
గ్రహముల బోషించి ♦ కల్లుధనము

గీ. పరులవశమును పరదేశ♦వశ మొనర్చి
దేశదారిద్ర్యమునకు స్వ♦నాశమునకు
ముఖ్యకారణభూతులై ♦ ముష్టియెత్తు
వెంగళప్పలు భువి వేన♦వేలు గలరు.

కనుక కూలినగృహమును నిలుపుకొన యత్నింపవలయును. వారిజద్వారా వెంకటాద్రి పీతనిచే నొకప్రోనోటుపై సంతకము చేయించి ప్లెయింటుచేసి యీ మేడను ఫైలుజప్తు చేయించెను. నీవిభునిస్థితి సరిగలేదని నీపేర ఆనోటు ఫోర్జరీయని పిటీషను పెట్టించితిని. నేషనల్ బ్యాంకువేలపుటాస్తికి డెబ్బదియైదువేలు నీ పేర నేచెల్లించి వేలము కన్ఫరం (Confirm) కాకుండఁ జేసితిని. నీపతివిడుదలకై శక్తివంచన లేకుండ ప్రియత్నించుచుంటిని.

మల్లి—అమ్మగోరూ! బయపడమోకండి! మేమిద్దరం సాచ్చిక మిత్తాం. యీాళ్ళిద్దరిమీానా నేను శార్జియిచ్చాను. అదికూడా యివ్వాళే వోయిదా. రాజారాం సచ్చినా వెంకటాద్రివుమీాద యిసారణ కాకితప్పదు. ఆళ్ళసంగతులు మామిద్దరం బాగా యెరుగుదుం. ఆళ్ళు మీాకు చేసిన ద్రోహాలు కూడా యెరుగుదుం. మనదొర గోరి మంచితనంగూడా యెరుగుదుం. కోర్టులో నిజమంతా బద్ద లేత్తాను. యెప్పటికైనా నాయమే గెలుసుద్ది. బగమంతు డీలా పరీచ్చచేసి ఆకరికి సుకమే సూపిత్తాడు. మనదొరగోరేంది ఆణ్ణి సంపటమేంది! పాపం తప్పకండా పగిలి చంపినోళ్ళాళ్ళంత టోంళ్ళే బయటపడకమోరు.

మోహనరావు కేసు విచారణసమయమున శాంత (పరుగెంచి) రాజారామును చంపినది తానేనని నేరమొప్పుకొని తనను తాను పిస్టల్‌తో ఆత్మహత్యజేసికొనుట, మోహనరావు నిర్దోషియని న్యాయాధికారి విడుదలచేయుట.

సుశీ—తండ్రీ! యెట్లైనను కానిమ్ము. ఎట్టిపరాభవము జరిగినను ఎవరెట్లు తలంచినను న్యాయస్థానమున కరుదెంచి నామనోహరు నాపత్సముద్రమునుండి తప్పించుటకై సాక్ష్యమిచ్చెదను. వెంకట్రావు సమనుచేయించినందులకు కాదు; నాప్రాణదైవమును నాకు దక్కించుకొనుటకై సాక్ష్యమిచ్చెదను. కాని వారిజవకీలు నా సాక్ష్యము విచారించుటలో నెట్టి కఠోరప్రశ్నల వైచునో యనుభీతి కలుగుచున్నది.

కృష్ణ—అమ్మా! అది నే నెరుగనా? గౌరవాంగనలను కుంటిప్రశ్నలు వైచిన న్యాయమూర్తి యోర్వఁడు. అట్లు జరుగకుండ ముందుగనే న్యాయమూర్తికి విజ్ఞాపనపత్రము దాఖలు చేయుదము.

సుశీ—అట్లైన సరియే. ఆపైన పరమాత్మునికృప యెట్లున్నదో యట్లు జరుగుగాక. (తల్లి నుద్దేశించి) అమ్మా! న్యాయస్థానమునకు నీవుకూడ రావా?

జానకి—అమ్మాయీ! నిన్నొంటిగఁ బంపుదునని తలఁచితివా?

సుశీ—అట్లయిన నిఁకనేమి! తండ్రీ! ప్రయాణముగండు. హే జగద్బాంధవా! మాపై నీకృపావీక్షణముల బ్రసరించుట కిదియే యదను. (అనుబంధము 23)

(అందఱును కలిసి నిష్క్రమింతురు.)

తృతీయరంగము

[న్యాయస్థానము : న్యాయమూర్తి కూర్చుండియుండును. పబ్లిక్ ప్రాసిక్యూటర్, శర్మ, చౌదరి యను నిద్దరు వకీల్లుందురు. మోహనరావొకప్రక్క బోనులో నిలబడి యుండును. ఇర్వురు పోలీసులు కాపుందురు. ఇంకొక బోనులో వారిజ నిలువఁబడి యుండును. శర్మ వారిజను విచారించుచుండును. వెంకట్రావు చౌదరి సామీప్యములో కూర్చుండి యుండును. కృష్ణమూర్తి శర్మకు దగ్గరగా నుండును. సుశీలా జానకు లొకచో కూర్చుండి యుందురు. కొంచెము దూరములో వెంకడు మల్లి కూర్చుండి

యుందురు. బెంచిక్లార్కు ఫైల్సు చూచుకొనుచుండును. కోర్టు జవాన్ సైలెన్సు అని కేకలు వైచుచుండును.]

వారిజ—మోహనరావు నను బలాత్కరించి నే నంగీకరింపకపోవుటచే చావమోదెను.

శర్మ—నీ కుల మే మంటివి ?

వారి—కళావంతులము.

శర్మ—(I request the court to note this point) ఐ రిక్వెష్టు ది కోర్టు టు నోట్ దిస్ పాయింట్. కళావంతులంటే (dancing girls) డ్యాన్సింగుగరల్సు వారిజా! ఏవిధంగా బలాత్కరించాడు?

చౌదరి—ఏమి (Question) క్వశ్చనండీ అదీ? Meaningless question) మీనింగ్‌లెస్ క్వొశ్చన్. ఏ విధంగా బలాత్కరించాడంటే ఆడది యేం చెపుతుంది ?

శర్మ—భోగందాన్ని బలాత్కరించడం అంటే అసలు (Meaningless) మీనింగ్‌లెస్. ఏమి వారిజా ! మాటలాడవేమి ?

వారి—నన్ను చెరచటానికి మీదికివచ్చెను.

శర్మ—మహాపతివ్రతవు గనుక? పోనీ బలాత్కరించేప్పుడు యెవరన్నా చూచారా?

చౌదరి—అదేమిటండీ! ఒంటరిగా నున్నసమయంలో యెవరన్నా బలాత్కరిస్తారుగాని.

శర్మ—(Please don't interfere in the middle) ప్లీజ్ డోంట్ ఇంటర్ ఫియర్ ఇన్ ది మిడిల్. (Your Honour) యువర్ ఆనర్! యిలా అయితే (It is very difficult to proceed on with the case) ఇటీస్ వెరీడిఫికల్టు టు ప్రొసీడ్ ఆన్ విత్ ది కేస్.

చౌదరి—నోటికివచ్చిన ప్రశ్నల్లా వేస్తూవుంటే సహించి వూరుకోవడం అంతకన్నాకష్టం యువర్ ఆనర్!

శర్మ—(బల్లగుద్దుచూ) తలతిక్క ఛార్జిలు యిస్తూవుంటే (Cross Examination) క్రాస్ ఎగ్జామినేషన్‌లో (Fact) ఫ్యాక్టు బయటపడ యాల్లా, అక్కర్లేదా?

చౌదరి—చేతనైతే నిజం నిర్ధారణచెయ్యటానికి మార్గాలే లేవా ?

శర్మ —చేతకాంది నీకు. Your Honour! My friend is wasting my time unnecessarily యువర్ ఆనర్! మై ఫ్రెండ్ ఈస్ వేస్టింగు మై టైమ్ అన్నెనెససర్లి.

జడ్జి—(Go on) గో ఆన్ (Next) నెక్స్ట

శర్మ—మాటమాటకు అస్తుతగుల్తావుంటే విచారించే దేమిటి? నీవుదిగవచ్చును.

(వారిజ బోనుదిగుచుండ పబ్లిక్ ప్రాసిక్యూటర్ లేచి వారిజనుజూచి)

ప్రాసి—నువ్వుఅక్కడదానే వుండుమీ. (జడ్జివంక జూచుచు) (Your Honour!) యువర్ ఆనర్! (Murder case) మర్డర్ కేసులో యీ మెనుదా రెండు ప్రశ్నలు అడగవలసివుండింది

జడ్జి—(Yes) యస్.

ప్రాసి—యేమితల్లి! మోహన్‌రావు నీకు బాగా తెలిసివుండునుకాదా ?

వారి—యెరుగుదును.

ప్రాసి—ఆయన నిండా తాగుమోతు.

వారి—అవును.

ప్రాసి—వ్యభిసారంకూడా వుండును?

వారి—అవును. సంపూర్ణవ్యభిచారి.

శర్మ—అది నీవెట్లెరుగుదువు ?

వారి—అందరునూ చెప్పుకొనుచుండుటచేత.

శర్మ—వెంకటాద్రివు నిన్ను.........

వారి—భార్యాభర్తలవలెనే యుంటిమి.

శర్మ—యీ ఛార్జి పెట్టించిన దాతడే ?

వారి—అవును...కాదు. నేనే పెట్టితిని!

శర్మ—(Your honour, note this also) యువర్ ఆనర్ నోట్ దిస్ ఆల్సో "అవును. కాదు." యిక నీవు పోవచ్చును. కాదు. కాదు. యింకొకమాట, మోహన్‌రావును బాగుగ త్రాగించి యేబది వేల రూప్యములనోటుపై సంతకముచేయించితివి కాదూ ?

చౌద —ఆసంగతి యిక్కడనవసరము,
శర్మ—అవుసరము గనుకనే యడుగుచుంటిని. ఏమి వారిజా ?
వారి—నే జేయించుటయేమి ? ఆతడే చేసెను.
శర్మ—సాక్షులు వెంకటావు రాజారాంలు.
వారి—అవును.
శర్మ—ఇఁక నీవు పోవచ్చును. జవానూ ! సుశీలను పిలువుము.
జవాను—(సుశీలా సుశీలా యని కేకలువైచును. సుశీల ప్రవేశించి బోనెక్కును)

(బెంచిక్లర్కు ప్రమాణము చేయించును)

శర్మ—అమ్మాయీ వెంకటావు రాజారాంలకును నీపతికిని స్నేహము కదా ?
సుశీ— అవును.
శర్మ—యెప్పటినుండి యభివృద్ధినందినది ?
సుశీ—రంగూన్ మెయిల్ కొట్టుకొనిపోయినప్పటినుండి.
శర్మ—నీపతి వీరితోగలసిపోయి రెండు మూడు దినములు యింటికే రాకుండ నుంటకూడ గలదు.
సుశీ—అవును.
శర్మ—వెంకటావు నీపతికి విందొనర్చినట్లును అందు కొన్ని పానీయములు త్రాగించినట్లును వింటివిగదా.
సుశీ—అవును వింటిని.
శర్మ—ఈ హత్యాదినమున నేమిజరిగినదో క్లుప్తముగ జెప్పుము.
సుశీ—రాజారా మరుదెంచి నన్ను బలాత్కరింప నుంకించుచుండ నా బుడుత డరుదెంచెను. నే నంగీకరింపకపోవుటచే రాజారాం కోపించి నాపుత్రునిమెడ పిసుకుచు నన్ను బెదరించెను. నాపతి యరుదెంచి యాఘోరదృశ్యమునుజూచి, యాతనిపై బడెను. ఇర్వురును కలియబడిరి. ఇంతలో నెచ్చటనుండియో రివాల్వరు పేల్చినశబ్దమయ్యెను. తోడనే రాజారాం పడిపోయెను.
శర్మ—అప్పుడు నీపతిచెంత రివాల్వ రున్నదా ?
సుశీ—లేదు.

చౌద—ఉంటేమాత్రం చెపుతుందా యేమిటి? యేమిటీ పిచ్చప్రశ్న?
శర్మ—గౌరవముతప్పి మాటలాడకుము. చెపుతుందా? యేమిటి?
(Your Honour! Family, Lady. Ill-treatment) యువర్ ఆనర్! ఫ్యామిలీ లేడీ. ఇల్‌ట్రీటుమెంటు జరక్కుండా చూడవలసిందని నాప్రార్థన.
జడ్జి—(Don't behave foolishly Mr. Choudary) డోంటు బిహేవ్ ఫూలిష్లీ మిష్టర్ చౌదరీ.
శర్మ—ఆశబ్ద మెచ్చటనుండి వచ్చెనో చెప్పగలవా?
సుశీ—బైటనుండి వచ్చినదని పొగవలన గ్రహించితిని.
శర్మ—సరి. అమ్మా! ఇక మీరు వెళ్ళవచ్చును.
ప్రాసి—ఉండుమీ. రాజారాంను నీమొగుడుదానే సంపినాడు.
సుశీ—నాభర్తగారు చంపలేదు.
ప్రాసి—సరిదా, ఇంక పోమీ.
శర్మ—జవానూ! మల్లిని పిలువుము.
జవా—(మల్లీ మల్లీ అని కేకలువేయును, మల్లి బోనెక్కును) (బెంచి క్లార్కు ప్రమాణము చేయించును)
జడ్జి—హాస్పటలుకు యొకచీటి వ్రాసి జవాను కిచ్చి పంపును.
శర్మ—మల్లి! రాజారాం వెంకటాద్రులమీద చార్జీ యిచ్చినావుకాదు?
మల్లి—అవును.
శర్మ—యెందుకో?
మల్లి—యీాల్లిద్దరూ కల్చి నాకాపరం తీశారండి. నన్ను సెడగొట్ట ప్రియత్నం చేశారండి. యీా ళ్ళుత్తతాగుమోతు లండి. ముండలెంట తెగతిరుగుతా రండి. సాలాకొంపలు తీత్తుండా రండి. సుశీలమ్మగోరి కాపరం తియ్యానానికూ్కడా సిద్దమడ్డా రండి. మోహనయ్యగారికి తాగుడునేర్పిం దీళ్లేనండి. యీాబోగవామెకీ మోహనయ్యగారికీ లంకెట్టి ఆయనసొమ్మంతా కాజెయ్యాలని యీాళ్ళూహాండి. రాజారాం వోమాలి నాకు డబ్బిచ్చి నామీాన కొచ్చేతల్కి కుట్టమూర్తిగారూ నాదేముడూ కల్చి నన్ను రచ్చించారండి. అందుకని చార్జీయిచ్చానండి. రాజారాంని

మోహనయ్యగారు సంపిండ్రించే నమ్మకూడదండి. ఆయన సాలా మంచోడండి.

శర్మ—సరే ఇక నీవు పోవచ్చును. జవాను! వెంకని పిలువుము.

జవాను—(యెంకడూ ! యెంకడూ అని కేకలు వేయును. యెంకడు బోనెక్కును)

బెంచిక్లార్కు—(ప్రమాణము చేయించును).

శర్మ—వెంకడూ ! నీవు వెంకటావ్రుగారి కమతగాడవు కదూ ?

వెంక—యెనక.

శర్మ—తరువాత యెందుకు మానితివి?

వెంక—నన్ను బాగా తాగించేవోడండి రోజూ. యెందుకో అనుకుండా, నా పెళ్లాన్ని నన్నూ యిడదీసి దాన్ని సడగొట్టడానికి. ఆ సంగతి తెల్సాక మానేశానండి.

శర్మ—వెంకటావ్రు వెప్పుడూ యింటిదగ్గర వుండేవాడు కాడు.

వెంక—యెప్పుడూ పెళ్లాం మొకమే సూసేవోడు కాదండి.

చౌద—అన్నీ నీవే చెపుతూ అతన్నడగట మెందుకూ? సాక్ష్యం నీవే యివ్వకూడదు?

శర్మ—ఇప్పుడు నీప్రమేయమేమీ లేదు. అనవసరంగా అడ్డుతగలకు.

చౌద—అడ్డుతగిలే దేమిటి? (బల్లగుద్దుచూ) (Your Honour) యువర్ ఆనర్! ప్రతిమాటా తానే అందిస్తూ అతనిచేత గంగిరెద్దులాగా తలూపించట మెందుకు?

శర్మ—నీసాక్షులను నీవు విచారించేప్పుడు నీవుకూడా యింతకన్న యెక్కువగానే అందిస్తావు. కావాలంటే చేతనైతే (Cross Examination) క్రాస్ఎగ్జామినేషన్లో పడగొట్టు.

చౌద—ఏమిటి పడగొట్టేది కేసంతా ధ్వంసంచేస్తూ?

శర్మ—(బల్లగుద్దుచూ) ధ్వంసంచెయ్యడ మేమిటి! నాపక్షం గెలవాలని నాకుమాత్రం వుండదూ? (Your Honour! I cannot proceed with the case unless my friend keeps quiet) యువర్ ఆనర్ ఐ కెనాట్ ప్రొసీడ్ విత్ ది కేస్ అన్లెస్ మై ఫ్రెండ్ కీప్స్ క్వయట్.

జడ్జి—(Mr Choudary! Don't disturb him) మిష్టర్ చౌదరీ !
డోంట్ డిష్టర్బ్ హిం

శర్మ—వెంకట్రావ్ యెప్పుడూ యెక్కడవుంటూవుండేవాడో తెలుసునా?

వెంకడు— సారాకొట్లంబడి, నానికొంపలెంబడి.

చౌద—(కోపముతో) అది నీ కెలా తెలుసును?

వెంకడు—నాకు తెలీదా? యెప్పుడూ అళ్ళింటికాడే పడుండేవోణ్ణి. అప్పుడప్పుడూ నన్నెంబడెట్టుకెల్లి నన్నోకాడతాగిత్తా, తానోకాడ తాగుతా వుండేవాడు

చౌద—ఇక నీవు పోవచ్చును. జవానూ! వెంకట్రావును పిలువుము.
(జవాను వెంకట్రావును కేకలువేయు వెంకట్రావు బోనెక్కును; బెంచిక్లర్కు ప్రమాణముచేయించును.)

చౌద—వెంకట్రావుగారూ! మోహన్ రావు వారిజను బలాత్కరించిన మాట నిజమా?

వెంక—అవును.

చౌద—మీ రింట లేనప్పుడు మీభార్యనుగూడా బలాత్కరిస్తూంటే మీరు వచ్చి విడిపించారా?

వెంక—అవును.

చౌద—మోహన్ రావుకూ మీకూ విరోధంకదా?

వెంక —అవును.

చౌద—మోహన్ రావు రివాల్వరుతో రాజారాంను చంపటం మీరు చూశారా?

వెంక—చూచితిని.

చౌద—ఆ రివాల్వరేమైందో?

వెంక—బావిలో పారవైచెను.

చౌద—ఈ సంగతి పోలీసులకు తెలియపరిచారా?

వెంక—అవును.

శర్మ—చంపేటప్పుడు మీరు చూచానని చెప్పినారుగదా? మీరెందుకు వారించలేదు?

వెంక—అడ్డుపోయిన నన్నుకూడా చంపునేమో యను భయముచేత.
శర్మ—మోహన్ రావుగారూ మీరూ నేషనల్ బ్యాంకు డైరెక్టర్లు కదూ?
వెంక—అవును
శర్మ—అటువంటప్పుడు, మీ యిద్దరికీ విరోధ మెట్లుసంభవించింది?
వెంక—అనేక కారణము లుండును.
శర్మ—హత్యజేయుట చూచితినని చెప్పినారే, మీకు విరోధియైన మోహన్ రావుయింటికి మీ రప్పుడు వెళ్ళవలసిన అవసర మేమివచ్చిందో?
వెంక—రాజారాం కొరకు.
శర్మ—రాజారాంను మీరే సుశీలను బలాత్కరించుమని పంపితి రన్నమాట.
వెంక—లేదు. లేదు. ఆతడు వారియింటివైపు వెళ్లెనని యెవరో చెప్పిరి. రాజారాంతో అవసరమైన పనియుండి వెతకికొనుచు వెళ్లితిని.
శర్మ—తరువాత?
చౌద—తరువాత యింకేముంది? చంపడం చూచాడు. చొప్పదంటు ప్రశ్న లన్నిని.
జడ్జి—మిష్టర్ శర్మ! వై డు యు వరీ ఎబౌటిట్? (Mr. Sarma! Why do you worry about it) (చీటి వ్రాసి సబుయినస్పెక్టరు కిచ్చును. సబుయినస్పెక్ట రదిచూచుకొని వెంకటావ్రు వారిజల చేతులకు బేడీలు వేయును. వారిజావెంకటావ్రు లొకరి మొగ మొకరు చూచుకొందురు)
(అంత హాస్పటల్ నర్సు శ్యామసుందర్‌ను ఎత్తుకొనివచ్చును)
శ్యామ—అమ్మా! అమ్మా!
సుశీ—నాయనా! శ్యామసుందరా!
జడ్జి—(No. No. Bring him here) నో నో బ్రింగ్ హిం హియర్.
(శ్యామసుందర్‌ను బల్లపై కూర్చుండబెట్టును)
జడ్జి—(పండు చేతికిచ్చి) బాబూ! ఆబోనులో నిలిచినదెవరు?
శ్యామ—మానాన్నగారే.

జడ్జి—రాజారాం నెరుగుదువా నీవు ?

శ్యామ—లాజాలామా ? అవును. మలే, మాఅమ్మమీాది కొత్తేను నేను తన్నేను. అప్పులు మలే వాలే నాగొంతు పత్తుకోని పిసికాలు. ఆపై నేమైందో నాకు తెలీదు. నేను కల్లు తెరచి చూచేప్పటికి ఈయమ్మ నాదగ్గిల కూచోనుంది. (అని నర్సునుచూపును) మాఅమ్మదగ్గిరికి పోవొద్దూ ?

జడ్జి—పో. (నర్సునుచూచి) (Hand over this boy to his mother) హ్యాం డోవర్ దిస్ బాయ్ టు హిజ్ మదర్ (నర్సు శ్యామ సుందరుని సుశీల కప్పగించును)

జడ్జి— (Go on with the orguements) గో ఆన్ విథ్ ది ఆర్గు మెంట్సు.

చౌదరి—(Your Honour)! మోహాన్ రావుస్టేటస్ మారుటకు వెంక టాద్రివు వారిజలు కారణం అని చెప్పటం చాలా ఆశ్చర్యకరమైన విషయం. వెంకటాద్రివు ధనికుడు. కొన్ని యున్నతపదవుల నొంది యున్నవాడు. అట్టివాడీ తాగుబోతుతో స్నేహము చేసి యాతని నీ స్థితికి దెచ్చెననుట కల్ల. మోహాన్ రావు పుట్టుకతోడనే క్రూరస్వభావము కలవాడు. అందుల కితని తండ్రిచరిత్రయే తార్కాణము. ఆత డొనర్చిన క్రూరకృత్యము లన్నియు రంగూన్ రౌడీ యను నాటకరూపమున రచింపఁబడి యున్నవి. ఈ విషయములో నే నింతకన్న నెక్కువ చెప్ప దలచలేదు. (But I like to file this Rangoon Roudy book for Your Honour's perusal and to know the fact) బట్ ఐ లైక్ టు ఫైల్ దిస్ రంగూన్ రౌడీ బుక్ ఫర్ యువర్ ఆనర్సు పెరూజల్ అండు టు నో ది ఫ్యాక్టు (అని పుస్తకము దాఖలుచేసి కూర్చుండును.)

ప్రాసి—(Your Honour!) యువర్ ఆనర్ ! నేనుదా చెప్పదలచిం దేమిటంటే; మోగన్ రావు మొదటనుంచీ దుర్మార్గుడన్న సత్యం చెప్పవాల. రాజారాం సుశీలమ్మను బలవంతం చేసినమాట వాస్తవంగానే తలచండిమీా. ఆ సంగతి పోలీసు

వాళ్ళతో సాఖ్యవిడిసి వుండవలసింది. అట్లా చెయ్యక రివాల్వరుతో కాల్చి పారవేసివుండె. రివాల్వర్ పారవేసిన మాటకూడా సత్యందానే. పోలీసులను మోసంచెయ్యటానికి అట్లు చేసివుండె. మోహనరావ్ కాండక్టు (conduct) వెంకట్రావ్ వారిజమ్మ ప్రూవ్ (Prove) చేసిదావుండె. మోహనరావు రాజారాంను చంపేడన్నమాటకు సందేగంలేదు. పెళ్లాన్ని యింకోడు బలాత్కారంసేసి పూడుస్తూవుంటే, చూసి యెవడు సగించుకుంటాడు ? అందువల్ల మోహనరావు చంపినమాట అవశ్యం నమ్మి తీరవలా. అందుకని తోడనే మోహనరావును సిచ్చించవాలా. అని కోర్టువారిని నిండా పార్థింస్తావుండాము (అని కూర్చుండును).

శర్మ—(Your Honour!) యువర్ ఆనర్! మోహనరావు యీస్థితికి రావటానికి కారణం వెంకట్రావు వారిజా రాజారాంలేనని నమ్మినట్లు వీళ్లనిప్పుడు (arrest) అరెస్టు చెయ్యటమే ప్రబల నిదర్శనం. దాన్నిబట్టి వస్తుతః మోహనరావు మంచివాడని వేరే చెప్పనక్కరలేదు. తండ్రినంపినవాడు కొడుకైనాడని చెప్పవీలులేదు. శంకరరావు వీతని బాల్యమునందే చనిపోయినాడు. రివాల్వరుశబ్దం మెచ్చటనుండియో వచ్చినట్లు సుశీల చెప్పుచున్నది. మోహనరావంతసాహసముచేయువాడు కాడనియు చాల మంచివాడనియు వెంకట్రావు రాజారాంలు దుర్మార్గులనియు ఖూనీకారులనియు మల్లీ వెంకడుల సాక్ష్యములవల్ల తేలుచున్నది. వెంకట్రావువారిజలు కలసి యెబగవేలరూప్యములకు నోటువ్రాసి కృత్రిమవ్యాపారమున మోహనరావుచేత సంతకముచేయించి O. S $\frac{1039}{38}$ నెంబరున ప్లెయింటుచేసి ఫైలుజప్తు చేయించుటచేతను నిన్నటిదినమున మునసబుకోర్టులో సదరు O. S $\frac{1039}{38}$ నెంబరు వ్యాజ్యములో దాఖలయిన ప్రానోటుఫోర్జరీ యని నమ్మకొట్టివేయుటతో వీరికృత్రిమస్వభావములు పూర్తిగ వెల్లడియగుచున్నవి. కనుక కోర్టువారు కనికరించి నిర్దోషియగు మోహనరావును విడుదలచేయగలందులకు తమఘనతను గూర్చి మిక్కిలిగ ప్రార్థించుచున్నాను.

జడ్జి—(I believed the case) ఐ బిలీవ్డు ది కేస్. మోహనరావ్! నీవే హత్య జేసినట్లు నమ్మితిని అందుకు నీవేమైన చెప్పుకొనెదవా?

మోహ—నమ్మినపిదప యేమిచెప్పిన యేమిలాభము?

(జడ్జి జడ్జిమెంటు వ్రాయుచుండును)

శాంత—(శిరోజములు విరియబోసుకొని పరుగెత్తుకొని వచ్చి) మోహన రావు నిర్దోషి. మోహనరావు నిర్దోషి. న్యాయాధిపతీ! తీర్మానమును వ్రాయకుము.

జడ్జి—నిర్దోషియని నేను నమ్మజాలను.

శాంత—నీవెట్లునమ్ముదువు? కూటసాక్ష్యములపై నాధారపడి యబద్ధములే నిజములనినమ్మి శిక్షలువిధించునీవు సత్యాసత్యముల నెట్లెరుంగగలవు? రాజారాంను వధించినది నేను.

జడ్జి—కారణము?

శాంత—కారణ మెరుంగనెంతువా? నే నెవరో యెరుగుదువా? ఏ చండాలుడు నను పరిణయంబాడి యొక్కదినమైనను సుఖపెట్టక బాధించెనో, యేమదాంధుడు రాజారాంనుగూడి రేయింబవళ్లు త్రాగుచు పడుపుగత్తెలయిండ్ల బానిసయై చరించెనో, యేకఠిన హృదయుడు మల్లి వెంకడులదాంపత్యమును విడదీయుటకు రాజారామునకు తోడ్పడెనో, యేదురాశాపరుడు మోహనరావుపై కపటవాత్సల్యముప్రకటించి సద్గుణగరిష్ఠునకు విందునందు సారాయమును త్రాగించెనో, యేదుర్బలుడు తనయుంపుడుకత్తెయగు వారిజను మోహనరావునకు తార్చెనో, యే మిత్రద్రోహి మోహనరావును సర్వనాశనమొనర్ప యత్నించెనో, అట్టి క్రూరరాక్షసుండగు యీ వెంకటరావునకునామమాత్రభార్యను నేను. ఇంకి నాతని నెందులకు చంపితినందురా? ఏ మిత్రవంచకుడు నాజననీజనకుల మోసగించి నన్నీ వెంకటరావున కంటగట్టించెనో, యే కుటిలస్వభావుడీవెంకటరావును క్లీబ్యమ్మగజేసి యాడించుచు నాకు గాకుండజేసెనో, యేతుచ్ఛుడు నాకాపురము గంగ గల్పి నే నితరులపొందు దాసించునట్లు చేసెనో, యేమోహాంధుడు మల్లికాపురము మంటగల్ప యత్నించెనో, యే

దురాత్ముడు యమకింకరునివలె సచ్ఛీలయగు సుశీలను భంగమొనర్ప సాహసించెనో, యేకిరాతుఁడు నే వెలిచవుల మరగి నాబ్రతుకు బయటపడుటకు కారణభూతుఁడయ్యెనో, ఆరాజారాం నా కవమానము ఘటిల్లినసమయమున జ్ఞప్తికి వచ్చి యాదుష్టుడు జీవించియున్న నింకెన్నిసంసారముల కగ్ని ముట్టించునో యని రోషానలజ్వాల వెలిగ్రక్కుచు రాజారాం రాజారాం అని కేకలిడుచు పరుగెత్తి మోహన్‌రావుయింటిలో మోహన్‌రావుతో పోరాడుచున్న రాజారాంను యీహస్తముతో యీ రివాల్వరుతో పీఢినుండియే కాల్చి చంపినది నేను. ఇది సత్యము. మోహన్‌రావు నిర్దోషి. ఈవిషయమున మీరు నాకెట్టిశిక్షయు విధింపనక్కరలేదు. ఇదియే నాకు ఘోరశిక్ష. (అని రివాల్వరుతో కాల్చుకొని చచ్చును)

మోహ—హా! శాంతా! యెంతసాహస మొనర్చితివి! (పోలీసులు శవమును బైటకు లాగుదురు.)

జడ్జి—(తీర్మానమును వ్రాసి) ఈ కేసులో మోహన్‌రావు నిర్దోషి యనియు హత్యయొనర్చినది శాంతయనియు శాంతవాఙ్మూలమున తేలినది గనుక మోహన్‌రావును మర్యాదపూర్వకముగ విడుదల చేయుడమైనది. ఇతర వాఙ్మూలముల మూలముననుశాంతవాఙ్మూలమువలనను రాజారాం వెంకట్రావు వారిజలే యీదురంతములకు కారణభూతులనియు వీరే మోహన్‌రావును మోసగించి రనియు తేలుటయేగాక మల్లి చార్జీలో రాజారాం కన్నగూడ యాతనికితోడ్పడిన వెంకట్రావునియందే యెక్కువనేర మున్నట్లు తేలుచున్నది. ఇందు శిక్షాపాత్రులు కావలసిన ముగ్గురిలో రాజారాం మరణించినందున వారిజా వెంకట్రావు లిద్దరకు యావజ్జీవము అండమాన్ దీవుల నుండునట్లు శిక్షవిధింపబడినది. (Life transportation).

(మోహన్‌రావును విడుదలచేయుదురు. వారిజా వెంకట్రావులను పోలీసులు గొంపోవుదురు. సుశీలాజానకులు సంతోషముతో మోహనుని జేరుదురు)

—

కృష్ణ—పాపఫల మూరకవిడుచునా?

శర్మ—మిస్టర్ చౌదరి! ఆకలౌతోంది కాఫీతాగివొద్దాం రా. (అని యిర్వురూ చేతులు కలుపుకొని నిష్క్రమింతురు. కృష్ణమూర్తి-మోహన్ రావు సుశీల జానకి శ్యామసుందర్ వెంకడు మల్లి ముందుకు వత్తురు. వెనుక తెరపడును.)

(అంత గోవిందరావు పరుగెత్తుకొని వచ్చి)

గోవిం—మోహన్ రావుగారూ! నమస్కారములు.

మోహ—(ఆశ్చర్యముతో) గోవిందరావ్! రంగూన్ మెయిల్ కొట్టుకొనిపోయినప్పుడు నీవందు లేవా?

గోవిం—ఉంటిని. మేమువ్రాసిన యుత్తరములు మీకు చేరలేదా!

కృష్ణ—వెంకటాద్రివు కృత్రిమవ్యాపారమున నీ యుత్తరములన్నియు పోస్టువానిని మోసగించి సంగ్రహించుచున్నట్లు వింటిని.

గోవిం—ఇంకనేమి? ఆతడే సంగ్రహించియుండును. రంగూను మెయిలొక యరగంటక్రితము యీ రేవు జేరినది.

సుశీల—(ఆత్రముతో) ఇది నిజమా?

గోవిం—అమ్మా! మీతో నబద్ధమాడుదునా? ఆరీతి తుపానునందు కొట్టుకొనిపోబడిన రంగూన్ మెయిల్ కొంతకాలమునకు అరేబియా దేశమునందలి అజెండాహార్బరు చేరినది. మా దురదృష్టమున మార్గమధ్యమున నోడలేమియు తగులలేదు. అజెండాలో నొకనౌకాధిపతి నాశ్రయించితిమి. ఆ దయార్ద్రహృదయుడు యింజెనుకు పిస్టన్ రాడ్ వేయించి మన యోడలోని ప్యాసింజర్లనందరను బొంబాయిలో రైలుటిక్కెట్లను భత్యఖర్చులను యిచ్చి వారివారియిండ్లకు బంపెను. ఓడలోనిసరు కితర యోడలపై రంగూనుకంపి మనకొరకాతడు వెచ్చించినధనమును మనయోడ బొంబాయి అజెండాలనడుమ నాలుగు పర్యాయములు సరకులతో త్రిప్పి రాబట్టుకొని దారిభత్యముక్రింద మాకు కొంతధన మిచ్చి పంపెను. మే మచ్చటనుండియే యొక డ్రైవరునుతీసికొని బొంబాయి కరాచీలనడుమను బొంబాయి సింహళ

ద్వీపములననుమను సింహళద్వీపము, రంగూనులననుమను కొంత వ్యాపారముసాగించి తుదకు రంగూనునుండి ప్యాసంజర్లనెక్కించుకొని నేను కాకినాడజేరితిమి. ఇప్పటివరకైన కర్చులుపోను తొంబదివేలవేల లాభాయము కనుపించినది.

మోహన్—(సంతోషముతో గోవిందరావును కౌగిలించుకొని) గోవిందరావు! నీ ఋణము తీర్చుకొననేను. ఇకనుండియు నీవు నా గుమాస్తావుకావు. నా భాగస్వామివి. మామగారూ! బ్యాంకు వేల మైపోయినదా?

కృష్ణ—మోహనా! నీ ఋణ మేబదివేలరూప్యములును నీ జామీనుపై నప్పుగొని దివాలాతీసిన నా రాయణరావుఋణ మిరువదివేలును కోర్టులో నేను చెల్లించితిని.

మోహన్ — మామగారూ! నాతప్పులన్నియు మన్నింపుడు. (అని నమస్కరించి) గోవిందరావ్! యిప్పటివరకు కార్జించిన ధనమంతయు మామగారి కప్పగించుము. సుశీలా! నీవు సార్ధకనామధేయవు. నీ పతివ్రతాప్రభావముననే మరల మన భాగ్యదేవతయగు రంగూన్ మెయిల్ మన నష్టము లన్నియు పూడ్చుకొని మనకు సాక్షాత్కరించినది

సుశీ— ప్రభూ! ఇదంతయు మీ యదృష్టమే.

మోహ—కాదు. నా శ్యామసుందరునియదృష్టము (అని యెత్తి ముద్దాడును)

కృష్ణ—మీముగ్వురి యదృష్టములును బాగుండబట్టియే మీకష్టములు తొలగినవి మోహనా! మన వెంకడు మన్ని.........

మోహ—మరచితిని. వెంకన్నా! మీదంపతులు నాచెంత నుండుడు. మీ కేవిధమైన లోపమును లేకుండ మిమ్ము నేను పోషించుటయేగాక కొంత యాస్తి నొసంగెదను. స్వేచ్ఛాజీవనము సల్పుడు. ఓమహాజనులారా! ఇంతటి పర్వదిన మింక నాకు లభింపదు. ఈ సంతోషసమయమున నేజెప్పబోవు స్వల్పవాక్యముల నాలకింపుడు.

సీ. పరబోధనల విని♦పరభామినుల బట్టి
పరిభవింపగఁ జూచు♦పరమఖలులు
మిత్రవంచకులౌచు ♦ మిండగత్తెలఁజేరి
బ్రాంది సేవించెదు ♦ పాపయుతులు
తమయాస్తి చాలక ♦ కుమతులై యన్యుల
కొంపలు గూల్చెడి ♦ కుటిలమతులు
రాజరాం వేంకట♦రావులం బోలుచు
క్షోణి జరించెదు ♦ కుత్సితులును

గీ. వృద్ధి జెందరు నే మన♦వృద్ధిగాఁగ
బల్కుచున్నాఁడ నెవ్వరీ ♦ ఫక్కి జనక
ద్రోహచింతల నన్నింటి ♦ ద్రోసిపుచ్చి
దేశసేవను జేయుఁడో♦ధీరులార !

మామగారూ ! యింక కావలసిన దేమున్నది ?

కృష్ణ—ఇంక నొక్కటి మిగిలియున్నది.

సీ. మెంబరుషిప్పుల ♦ మెరయ వోటర్లకు
కల్లుసంతర్పణల్ ♦ గడుపువారు
ఉన్నతపదవుల ♦ నొంద భామినులను
తమయధికార్లకు ♦ దార్చువారు
ద్రవ్యమంతయును దు♦ర్వ్యసనాలకుఁ బెట్టి
తార్పుడుగాండ్రౌచు ♦ దనరువారు
జేనెడుపొట్టకై ♦ మానంబు నమ్మి యూ
ర్జించు రోచెల్వాలు ♦ చెడిపెయువతు

తే. గీ. లింక నిట్టి దుర్వృత్తుల ♦ వంకబోక
గంజతాగి ముతుకగుడ్డ♦గట్టి, మాతృ
దేశదారిద్ర్యమును మాప ♦ దేశసేవ
గోరి భరతమాతకు శోభ♦గూర్త్రిగాత.

సర్వేజనాః సుఖినోభవంతు,

మంగళం.

అనుబంధములు

ప్రార్థన. సామాజికులందరూ కలసి
(దుపద్ - తాళం.)

శ్రీనాథా - మందరగిరిధారీ ॥
మురళీధరా - అసురారీ ॥
గరుడగమన - కరుణాభరణా
పరంజ్యోతి-స్వరూప కృపగని
సూత్రధారివై రంగూనుమెయిలునాటకము జయప్రద
మాగతి జరుపగదె - సుజనజీవ-నాధార - శౌరి - మురారి ॥

అనుబంధము 1

మల్లీ వెంకల శైలాగు—బీ౯సలాస - త్రితాల్.

వెంక—శలాకి - వాలపుల - బాలా - సాలా - కులు కే - పలుకొలు కే॥
తలేది - కోలగ - సూడే - వోలోలే - పులకలు - గలిగే॥
మల్లి—సాలోయిక - పులకలుగలవా - వలపు తెలియగలవెటుమగడా॥
పోలానె- కాక - రేలు - యిలుకడ - నిలువవు - పలుకగనేలా ॥
వెంక—శలోక్తి - పలుకులవేలా - పలుకగ - సెలియూ - రావేలా
ఇలాగ - నిలువగ - సాలా - నీకేలా - యలుకలు - సిలకా॥
మల్లి—సాలదె - సరసన - సరిగా - నిలబడ - పోలయలుకలెవలెనా
కులాస - పోల - సేయి - కలిపెద-కులికెద-వాలపుల-మొగడా॥

అనుబంధము 2

సుసీల—యమ౯ - త్రితాల్.

భోగము - శాశ్వతమా - భువి నాధా ॥
యీగతిబలుకా - నేమనగలనే ॥
పొగుల౯ - దగునే - పోడిమి - పోవా
జగతి - తామసమె - సడలక - యుండునే.
ఒగితామరచెలి - వేగమెరాజె
వగపునీగతిని - తగులగనగునె ॥

అనుబంధము 3

సుశీల—జోగియా - దాద్రా.

దేవా యిదియే సరళమ ॥
భవమురోసి పలుకా॥

అవమానము - నాత్మదలచి
జీవములే - చెడుతలపా
భువిబాధలు - పొలయుతరిని
సహనము - వలదా ॥

అనుబంధము 4

వెంకటమ్మా, మల్లీ, డైలాగ్—మిశ్రకాఫి - యేకతాళం

వెంక... ఓలోలె - నంజ - యేమె - వోమిండ-గానిజేరి
సయ్యాట - లాడి - సం - తోసముగను - కులికితివె॥
యెన్నెన్నో - బొంకులాడి - యెంతోతమాచా సూపి
నాకళ్ళుకప్పినావె - నాకొద్దుపోవె గండ॥
మల్లి... యేపాపమెరుగనయ్యో - నేనచ్చిమోతా సాయీ
ననుకొట్టమోకూ - నేదన్నంసెడత - నన్నుకాయి॥
నీవే నాదేవుడానీ - నీమీన మనసునిలిపి
నినుసమ్మియుంటి నిజము - నామాటనమ్ము పబువ॥

అనుబంధము 5

సుశీల—జోగియా - జప్‌తాల్

దీనజనపోషణ - దానవహరి
మౌనిసురనుతపదా - మానన రమాధవా॥
నానిధాన మటుల - నడిజలనిధిఁ
కానరానటులై - దీనతఁగూర్చఁ
నేను వాపోవగా - నావిభుగటా
మానుపాంతకులస్నే-హాన నడుపఁ మోలా॥

అనుబంధము 6

వారిజ, దుర్గ—ఏకతాళం - (సునోసునో మాదిరి)

గనా - నహో - మోదామా యే॥
తనువా - కనకా-కాంతులనీనూ॥
వనమే మననా - మారసమా
మననము - ననుదని - యాలేకా
యానన - తేనెల - నానాగోరా
కనులవె - మదనా - ప్రేమములయినా

మనంబు - నేచి - దీనతను
గనగా - జేయుదహా - యీవేళా॥
ధనమున - కగు - నామానసమే
పీనిపాదముల - వ్రాలాజూచూ
ఆనన - నీరజ - మాకర్షించీ॥
తనువా-పులకిత-మాయెగదా-దరిజేరాకా-నిలువాజాలా
మనోహరాకృతి - నే-నే - గొల్తూ॥

అనుబంధము 7

మల్లి— జోగియా - జక్ తాల్

నేపాప - మేనెరుగ - నేమంచు - నిటులాయె॥
నా యిబుకు - మొరయినడె - నాదరికే - జేరడే॥
యిటుల యె-న్నాలో యి - కేదారియో నాకు॥
యెందుకీ - చందమే - మందునే - దేవుడా॥
కడుపు మల-మలమాడు - కాసింత - కూటికే
మొగమువా-చితిగదా - మొగుడేల - రాడయో॥

అనుబంధము 8

సుశీల—శంకర్ - తితాల్

ఈవిధము - నేమననౌనో॥
భవితమెదో - భావింపజాలా
నావిభుడే - నను గనడే
భవమున నెటులా - మనగలనయ్యో॥

అనుబంధము 9

సుశీల—మిశ్రి - దాద్రా

పావని నీ - పాదములా - భక్తిగొల్తునే॥
కావగదే - రావెయికా - నీవెగతిగదే॥
దేవీ నీ - చరణములా - భావమునా దలచీనా
యే వేళా యేయిడుమల్ - రావుగదే యోమాతా!
నావిభుడే - నాడిటులా - పోవగలేదే
బోధింవగదే - కృపజూపి - నాథు శాంకరీ॥

అనుబంధము 10

సుశీల—మిశ్రి - దాద్రా

కరుణలేదా - కావరాదా॥
మొరవినబడదా - గిరిజాతా॥
నిరతమును నీ - చరణయుగమునే
గోరితలతూ నా - హా
భరింపగలనా - బాధా మాతా
నీరజాక్షీ - నీలవేణీ॥

అనుబంధము 11

శ్యామసుందర్—భాగేశ్వరి - దాద్రా

నేనొల్ల-నే బువ్వ - నానాన్న - రాకా॥
నాన్నతోడ - నన్నముతిని, శాన్నాళ్ళు - గడచెనయ్యో
యెన్నడు నే, తిననుగాదె, నాన్నలేక యొంటిరిగ

అనుబంధము 12

శాంత—కాఫీ - తితాల్

వాద - నాపై - లేదా ప్రేమా॥
మదనరూప - సుకు-మార మోహనా
నీదయారసము - నేకోరా॥
ముదమిడరాదా - మొరవినబడదా
నాదువార్తవిన-లేద మోహనా॥

అనుబంధము 13

మోహనుడు—మిశ్రీమాండు - తితాల్

మదనాగ్నికి - మదిదూలుదు
మదగమన - మా - శాంత
గదియ-గా - నెపు - డోనో॥
సాదర-మున నను - మదవతి గూర్పా
నీదయ - బరపుము - నీరజ-నాభా
గాదిలి - జూపగ-దే యని - కొలిచితి
నీదిన-మున ముద - మందితి - శాంతా॥

అ ను బం ధ ము 14

సుశీల—మిశ్రీ - దాద్రా

పూత-చరితవు - గాదే॥

అతివగోడు - వినవే మాతా॥

పతియరిగె - రాడే

నాతరమె - విభుని

గతిదెలియా - కృపా

మతి - భవాని పతి నన్‌జేర్పవె॥

అ ను బం ధ ము 15

సుశీల, బిన్‌పలాస్—తితాల్

అలసితి - రకటప్రభు॥

జాలిగొలుపు నీ-సరళి॥

యేలనిలువ - పూలసెజ్జ

వ్రాలుడో ప్రియా

మెలమెల - మృదుపదాల

కేల - నొత్తెదా

సోలు - దీర్చెదా॥

అ ను బం ధ ము 16 మోహనుడు, భైరవి—యేకతాళం

కలదె యిలలోన - గాలించిగనా॥

పోలా - బ్రొందిసరి - భోగమరయా

తెలియగలవె నీ- తెలివి కబలా

సాకి

Mix zin and whisky మిక్సు జిన్ అండ్ హ్విస్కి

Have cakes and flesh హ్యావ్ కేక్సు అండ్ ఫ్లెష్

Eat and drink fully ఈట్ అండ్ డ్రింక్ ఫుల్లీ

Enjoy with the beauty ఎంజోయ్ విత్ ది బ్యూటి

This is the gentry fashion దిస్ ఈస్ ది జెంట్రి ఫేషన్

అ ను బం ధ ము 17

సుశీల, బీన్‌పలాస్—ఖవాలి

తగదా - పదదాసి - గావ॥

ఖగ-వాహ-నా-కనవా॥

వగపీ వి-ధమున - గొలుపా
తగునా హా - యశుభ - మగునా
రాగా - నిధాన - గావా
దగు - రావె - రాధ - రమణా॥

అనుబంధము 18

మోహనుడు, భైరవి—త్రితాల్

యలుకు-పిడచ నయ - మాగద - తెలియా॥
వెలవెల-దుకకా - వెలగల - సొగసూ॥
బేలా ! - యన వెల-చెలి పలు - వేసం
బులతో - వెలిగెడు - కనులను - గనకా
యీాలా - త్రాగుచు - యిలువిడి - గణికా
వలపులను - కలలసక - తగిలి - తకట॥

అనుబంధము 19

మల్లి, యమన్—త్రితాల్

దినములు - గడచే - దేవుడు - యిడచీ॥
యెటులా - నా సాయికి - దయ - గలుగూ॥
యెన్నా - లీగతి - యేడుతు - నయ్యో
పానమె - పోదిక - బాధలు - వాయా॥
దైవమ దయరాదా నా-మీానా
నాసామీా - నను - నేలగ దయతో
జేయరాదో - సేతును - బజనా
యెపుడున్ - మరువా - యెంకటరమణా॥

అనుబంధము 20

శాంత, మాండు, ఏకతాళం.

మరువగా - నౌన - మదన-మోహనా యెమో
హా నా.............మధురాధరా॥
కరుణాల-వాలా - ప్రేమా
గాన.............జాలనేడా
సరి, పోలువారి నిన్నా
భారమా - గదా - నిలువ - దరిచేనిచో॥

అనుబంధము 21

సుశీల, మాండు – తితాల్.

గొలుపవా - సంతసము దైవమా॥
చాలదా - పరీక్షా॥
జాలమేల - బేలనుగావా
మేల - వియోగద-పానల - కీలల
గాలగ-జేయా - దేవా॥
కూలదోసితి-నో-తొలిజన్మన్
గోలల - ప్రేమల - బాపుచు - పతులన్
తెలియజాల - శౌరీ॥

అనుబంధము 22

సుశీల, బ్యాగ్ – చతురశ్రగతి.

క్రూరమానసా - కోరికోరి మరణము నా-సింతువేచ్చి - ధూర్తుడా॥
నారిననుచు నన్ - ధీరతజూపి ప-రాభవింపక, ఘోర కలుషుడా
మీరి కాలుని-బారికిజేరవె - ఘోరదవానల మోరి పతివ్రత॥

అనుబంధము 23

సుశీల, భాగేశ్వరి – తితాల్.

రాధా-రమణా - రావా హా॥
మధుర-మురళిధర - రావా॥
మా-ధా-వా-(శ్రీ)-నా-ధ॥
బాధ - వాప - రావా - జగతీ
నాధ - తరి యి - దేగా
సాధు-శీలు-డవు - గాదా
మం-దా- రా-ధా-రా-హా॥

సామాజికులందరు కలసి, మంగళం

బ్యాండు, ట్యూన్ – రూపకం.

భరతమాత - పావనచరితా - సురూపవై
ధీరమానసా - వీరమాతవై సదా
కరవులేక - సస్యవృద్ధి - గూర్చి-బ్రోవవే జై
నేరముల్ - క్రూరముల్-జరగనీక బిడ్డలన్ - కావగదే-మాతా.
ఓం నమో భగవతీ.

సవరణపట్టిక

పుట	పంక్తి	తప్పు	ఒప్పు
9	18	కొత్త	కూంత
10	18	మించువనని	మించినపని
10	22	అట్లయితే ఆపనేం	(Omit)
13	22	కొత్తలని	అన్నృతములని
23	17	మొగులు	మొగుడు
33	21	చూచుచుండుము	చూచుకొనుము
34	13	తెమ్ము అట్లైతాగెదను	(Omit)
,,	15	(నవ్వి) (తరువాత)	స్వామీ! (కలుపవలెను)
35	పద్యములో రెండవపాదముచివర	హత్తుచుక్	రాచుచుక్
46	7	భారతసాధ్వి	భారతసాధ్వుల
50	21	నొనర్చుచు వీలులేక	నొనర్చుచురావీలులేక
55	పద్యము మొదటి పాదము	నేమ్మ్వమనిగ, నిర్గాప్ప	నేమ్మ్వమన గన్నీర్గాప్ప
60	1	సుందరాంగి	ఈసుందరాంగి
62	18	నిన్నాంతని	నిన్నాతని
65	గీతం 3–పాదము	దుర్గభవభర్గ వేగనాదువిభు నింక	దుర్గవే వేగనాదుచేతోవిభుండు
,,	4	జేర్చి	జేర
74	గీతం 3–వ పాదము	సొగసుదోచు	సొగసుగుల్కు
88	చంపకమాల మొ॥	కళతొలగెగ్ మొగాన	కళలునశించెమోము
,,	రెండవపాదము	లొట్టలాయె కనుకొల్కులు గుంటలు	లొట్టలైకనులుగుంటలు జెందెను
,,	నాల్గవపాదము	వెగటయ్యె	వెగటొప్పె
97	రెండవగీతము 3 పాదము	యనునట్టిమలినంబు	యను మలినము పది
100	3	కొరుకపరచెద	కప్పగించెద
101	18	పిడుగులవలెపైప	పిడుగులవలెవైవ
103	12	మధుశాత్రివు	మధుపిశాచము
105	సీసము	మధువుదాగ్రిక్కగ	మధురసంబును
115	27	దుర్మార్గుడన్న	దుర్మార్గుడన్నమాట

తొలుత నీసవరణల పాత్రమునం దొనర్చుకొని చదువుట సమ్యుక్తమగునుగాక యని మా పాఠకుల హెచ్చరించుచున్నాము.

భక్తచోకామేళ.

(గ్రంథకర్త:—శ్రీమల్లాది అచ్యుతరామశాస్త్రిగారు)

'భగవంతుఁడు గుణపక్షపాతికాని, కులపక్షపాతికాఁడు.' అనినిశ్చితార్థమును లోకమునకు ప్రకటించిన భక్తశేఖరుఁడు చోక్కఁడు. చోక్కఁడు కులముచేత మాల - అనఁగా పరులబుఱ్ఱలను బ్రద్దలుకొట్టు పాపిష్ఠికాఁడు; అన్యుల అర్థప్రాణముల నపహరించు హంతకుఁడుకాఁడు. కులము కుల మని గోలపెట్టు క్రూరబుద్ధులగు అగ్రజన్ముల అజ్ఞానవృత్త మును కూకటివేళ్ళతో కూలఁద్రోసిన గోవిందభక్తుఁడు! ప్రాకార సహితముగా పండరినాథుని గట్టెదుటకు త్రిప్పుకొనిన ప్రథిత వైరాగ్య సంపన్నుఁడు! "అంటకు చండాలుఁడా" యని అలుమటించిన కుటిల చిత్తులకు తత్త్వ ముపదేశించిన తాత్త్వికాఖండలుఁడు! "మాలను కాను - భక్తిసుమముల మాల" నని పాండురంగనికి ప్రకటించిన పరమశక్తి సంభరితుఁడు! అట్టి మహామహుని సుపవిత్ర చరిత్రమును విఖ్యాత కవిపుంగవులగు శ్రీ మల్లాది అచ్యుతరామశాస్త్రిగారు - తమ దివ్యలేఖినితో తీర్చి దిద్ది, వన్నెచిన్నెలు పెట్టుటవలన పసిడికి తావియబ్బినట్లయినది. హృద్యములగు పద్యములతో - ఆనందసౌధమునకు బాటలయిన పాటలతో-సెలయేటి దాటులనఁదగిన తేటతెనుఁగు మాటలతో ఈ నాటక మాంధ్రవాఙ్మయము నలంకరించినది. ప్రస్తుత హరిజనోద్యమమునకు ప్రమాణ మయినది. ఈ యుత్తమ గ్రంథరాజము విషయలంపటులకు విజ్ఞానభిక్ష పెట్టును. నాస్తికులను ఆస్తికుల నొనరించును- సానులను సంసారులగు స్త్రీలంజేయును. పరమదురాత్ములను భక్తులనుగా మార్చును. కటికి కసాయివారిని కరుణార్ద్రహృదయులంగావించును. ఈ పాత్రమునందలి హాస్యరసము మీహృదయాకర్షణమున శరవేగ వాయువేగ మనోవేగములను మించి పనిచేయును. కనుక నేఁడే త్వరపడుఁడు. ఒక ప్రతిని తెప్పించుకొని, ముందు మీగేహమును, పిమ్మట మీ దేహమును, తదుపరి మీకుఁగల సంసారదాహమును పరిపూత మొనరించుకొని స్వర్గీయానంద మనుభవింపుఁడు. వెల రు. 1—0—0

వలయువారు:—

సరస్వతీ బుక్ డిపో, బెజవాడ.